

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΕ΄

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 – 115 21 ΑΘΗΝΑΙ – ΤΗΛ. 72.18.308

1 - 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1996

ΑΡΙΘ. 11

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Προσωπογραφία της όσιας Μακρίνης. – Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Μεγάλης Εβδομάδος. – Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, «Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν». – Ἐπισκ. Ριζούτας Μακαρίου, Ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς τῶν χριστιανῶν στὴ Ρωσία. – Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. – π. Ἀντ. Ἀλεβιζόπουλου(†), Οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπ. Ἐνώσεως μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἱρέσεων. – Εὐτυχίας Γιαννουλάκη, Τέταρτος κόσμος: ὁ κοινωνικὸς ἀποκλεισμός. – Ἄθαν. Ν. Παπαθανασίου, Σπουδάζοντας Θεολογία. – Ἀρχιμ. Σερ. Κυκκώτη, Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας μέσα ἀπὸ τὴν Θεολογία τοῦ Ἀπ. Παύλου – Πρωτοπρ. Ἀστερίου Γεροστέργιου, Προσκυνηματικὴ ἐπίσκεψη στὴν ΚΠολη καὶ τὴ Μικρὰ Ἀσία. – Κων. Μ. Κονταξόπουλου, Ἡ εἰκοσάριθμη χορεία τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων. – Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Ἡ ἸΔ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους. – Ἄθαν. Γ. Μελισσάρη, Γέρον Παῖσιος. Τὸ γέννημα τῆς Καππαδοκίας. – Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασίου 1 – Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνα-
τος, Ἡπείρου 132 – Πέραμα.

Προσωπογραφία τῆς όσιας Μακρίνης

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Τὴν 19ην Ἰουλίου τόσον ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολή, ὅσον καὶ ἡ – μὴ προτεσταντικὴ – Χριστιανικὴ Δύσις ἐορτάζουν τὴ μνήμη τῆς όσιας Μακρίνης, ἡ ὁποία εἶναι ἀναμφιβόλως μίᾱ ἀπὸ τίς πλέον ἐκλεκτὲς γυναικεῖες μορφές, τίς ὁποῖες τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία. Ἡ όσια Μακρίνα, ποὺ γεννήθηκε στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας περὶ τὸ ἔτος 327 καὶ ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον στὸν Πόντο τὸ ἔτος 379 ἢ 380, διακρίνεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, στὰ ἐξῆς σημεῖα:

1) Ἡ όσια ἐμπνεόταν ἀπὸ φωτεινὰ χριστιανικὰ πρότυπα μέσα στὴν οἰκογένειά της, ἰδίως τόσον ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς εὐσεβεστάτης γιαιῖας της Μακρίνης, ἡ ὁποία εἶχε κατηχηθῆ ἀπὸ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θαυματουργό, ἐπίσκοπο Νεοκαισαρείας, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἐξαιρετὴ μητέρα της Ἐμμέλεια, ποὺ ἦταν κόρη μάρτυρος, διακρινόταν γιὰ τὴν εὐσέβεια καὶ τὴν φιλανθρωπικὴ δράσι της καὶ συνετέλεσε σημαντικώτατα στὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωσι καὶ στὸν προσανατολισμὸ τῶν παιδιῶν της.

2) Ἡ νεαρὰ Μακρίνα θεώρησε τὸν θάνατο τοῦ σώφρονος μνηστῆρος της ὡς θεία κλήσι γιὰ νὰ ἀφιερωθῆ ἐξ ὀλοκλήρου στὴν ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν διακονία τῶν συνανθρώπων. Μὲ σταθερότητα ἀρνήθηκε νὰ μνηστευθῆ ἐκ νέου ἓνα ἀπὸ τοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι ἐλκύονταν ἀπὸ τὸ σωματικὸ κάλλος καὶ τὴν πνευματικὴ ὠραιότητά της καὶ τὴν ζητοῦσαν σὲ γάμο. «Ἄτοπον ἔλεγεν εἶναι τῷ ἐκδημῶντι νυμφίῳ μὴ φυλάσσειν τὴν πίστιν»¹.

3) Ἡ Μακρίνα, ἡ ὁποία κατὰ τὴν βάπτισί της ἔλαβε καὶ τὸ συμβολικὸ μυστικὸ ὄνομα «Θέκλα» (δηλ. τὸ ὄνομα τῆς «πρωτομάρτυρος» καὶ «ἰσαποστόλου» Θέκλας), διακρίθηκε γιὰ τὴν μεγάλη εὐσέβεια καὶ τὴν μυστικὴ ἐν Χριστῷ ζωὴ της, γιὰ τὴν ἰδιωτικῶς ἀποκτηθεῖσα μεγάλη θεολογικὴ αὐτομόρφωσί της, γιὰ τὴν συνεχῆ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἰδίως τοῦ Ψαλτηρίου καὶ τῆς Σοφίας Σολομώντος, γιὰ τὴν καθημερινὴ μεταρσίωσί της μὲ τὴν χρῆσι τῆς ψαλμωδίας, γιὰ τὴν ἀδιάκοπη χρῆσι τοῦ παντοδυνάμου ὄπλου τῆς προσευχῆς καὶ γιὰ τὴν ἀσκησι τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης, στὰ ὁποία τὴν βοηθοῦσε ἡ γνώσις τῆς χειροτεχνίας καὶ ἰδίως τῆς «ἐριουργίας»². Ὅταν ἡ όσια Μακρίνα πέθανε, ξέσπασαν σὲ γοεροὺς θρήνους «αἱ μητέρα αὐτὴν καὶ τρο-

φὸν ἀνακαλοῦσαι. Ἦσαν δὲ αὐται, ἄς ἐν τῷ τῆς σιτοδείας καιρῷ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐρριμμένας ἀνελομένη ἐτιθηγήσατό τε καὶ ἀνεθρέψατο καὶ πρὸς τὸν καθαρὸν καὶ ἄφθορον βίον ἐχειραγωγῆσεν»³.

4) Ἡ ὁσία Μακρίνα, ὡς πρωτότοκο παιδί τῆς οἰκογενείας, βοηθοῦσε τὴ μητέρα τῆς Ἑμμέλειας καὶ μὲ στοργὴ φρόντισε γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξιν τῶν ἐννέα μικροτέρων ἀδελφῶν τῆς (τεσσάρων ἀρρένων καὶ πέντε θηλέων)⁴. Ἦταν εὐτυχής, διότι μὲ τὶς προτροπές τῆς καὶ αὐτῆς, ὅπως ἡ μητέρα τῆς, συνετέλεσεν ὥστε οἱ 4 ἀδελφοί τῆς νὰ μορφωθοῦν ἐν Χριστῷ, νὰ ἐνισχυθοῦν πνευματικῶς, νὰ τεθοῦν στὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀναδειχθοῦν μεγάλες καὶ ἅγιες προσωπικότητες. Πρόκειται γιὰ τοὺς ἁγίους ἐπισκόπους Βασίλειο Καισαρείας (τὸν Μέγαν), Γρηγόριο Νύσσης καὶ Πέτρο Σεβαστείας, ὅπως γιὰ τὸν ἐξαίρετο μοναχὸ Ναυκράτιο, ποὺ πέθανε προῶρος σὲ ἡλικία 27 ἐτῶν⁵. Ἡ ὁσία Μακρίνα γιὰ τὰ νεώτερα ἀδέλφια τῆς ἦταν, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, «τοῦ βίου διδάσκαλος, ἢ μετὰ μητέρα μήτηρ»⁶, «πατὴρ, διδάσκαλος, παιδαγωγός, μήτηρ, ἀγαθοῦ παντὸς σύμβουλος»⁷.

5) Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἐκκλησιαστικὸς πατὴρ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ἐπανειλημμένως τὴν χαρακτηρίζει ὡς «διδάσκαλον». Ἡ συνεχὴς μελέτη τῆς, ποὺ κορυφώθηκε στὸ κοινόβιο, ποὺ ἴδρυσεν, συνετέλεσε στὸ νὰ γίνῃ αὐτοδίδακτη βαθυστόχαστη θεολόγος, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἴδιος ἱερός πατὴρ στὸν — ἔστω φιλολογικῶς διαμορφωθέντα ἀπὸ αὐτὸν — ἐκτενῆ διάλογο «περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως»⁸, ποὺ παρουσιάζει τὴν ὁσία Μακρίνα νὰ διεισδύη κριτικῶς στὶς μεγάλες ἀλήθειες τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὅπως τονίζει ὁ ἱερός πατὴρ, στὴν διαλογικὴ αὐτὴ συζήτησι ἡ ὁσία Μακρίνα «ἐμπνευσθεῖσα τῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πάντα διεξῆει σαφῶς τε καὶ ἀκολούθως, ἐν εὐκολίᾳ πάσῃ τοῦ λόγου ρέοντος καθάπερ ἐκ πηγῆς τινος ἀπαραποδίστως πρὸς τὸ πρᾶν ἐφερομένου τοῦ ὕδατος»⁹.

6) Ἡ ὁσία Μακρίνα συνετέλεσε πολὺ στὴν προβολὴ τοῦ μοναστικῆς ιδεώδους στὴν περιοχὴ τοῦ Πόντου, ὅπου — σὲ πατρικὸ κτῆμα, κοντὰ στὸν Ἰριν ποταμὸ — εἶχεν ἰδρῦσει μοναστικὸ κοινόβιο («φροντιστήριον») ¹⁰, στὸ ὁποῖο πῆρε μαζί τὴ μητέρα τῆς Ἑμμέλειας καὶ τὶς θεραπαινίδες τῆς. (Στὴν ἰδίαν περιοχὴ γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα ἐξῆσαν ἀσκητικῶς ὁ Μέγας Βασίλειος

καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐπιδόθηκαν σὲ θεολογικὲς μελέτες καὶ διεμόρφωσαν τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Φιλοκαλία» γνωστὴ ἀνθολογία ἔργων τοῦ Ὁριγένους)¹¹. Στὸ κοινόβιό τῆς ἡ ὁσία Μακρίνα ἐξῆσε μὲ αὐστηρὴ ἄσκησι καὶ τελείαν προσωπικὴ ἀκτιμοσύνη. Ἀκτινοβολοῦσε στὴν περιοχὴ μὲ τὴν συμβουλευτικὴ διδαχὴ τῆς καὶ μὲ τὰ ἔργα τῆς διακονικῆς ἀγάπης. Ἡ ἐλκτικὴ δύναμις τῆς ἀγάπης αὐτῆς συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ἔλθουν πλησίον τῆς καὶ γυναῖκες «τῶν εὐσχημόνων πλούτῳ καὶ γένει»¹². Μία ἐξ αὐτῶν ἦταν λ.χ. ἡ χήρα Οὐετιανή, «ἧς ὁ πατὴρ Ἀράξιος εἰς ἦν τῶν εἰς τὴν ὑπατον συντελούντων βουλήν»¹³. Στὸ «Φροντιστήριον» τῆς ὁσίας Μακρίνης «χορὸς ἦν περὶ αὐτὴν παρθένων πολὺς, ἄς αὐτὴ διὰ τῶν πνευματικῶν ὠδῶν γεννήσασα καὶ εἰς τελείωσιν διὰ πάσης ἐπιμελείας προάγουσα τὴν τῶν ἀγγέλων ἐμμεῖτο ζῶν ἐν ἀνθρωπίνῳ τῷ σώματι»¹⁴.

7) Ἡ ὁσία Μακρίνα συνετέλεσεν, ὥστε τὸ Κοινόβιό τῆς νὰ ἔχῃ χειροτονημένες διακόνισ-

σες και να προβάλλη τὸ θεσμὸ τῶν διακονισ-
σῶν. Ἔτσι λ.χ. γιὰ τὴν κηδεία τῆς ὁσίας Μακρί-
νης φρόντισε μία «διάκονος»¹⁵ τῆς ἱεράς Μονῆς,
ἡ ὁποία «ἦν προτεταγμένη τοῦ χοροῦ τῆς παρ-
θενίας ἐν τῷ τῆς διακονίας βαθμῷ, Λαμπάδιον
ὄνομα αὐτῆ»¹⁶. Μποροῦμε ἐπίσης νὰ συμπερά-
νωμε, ὅτι καὶ ἡ ὁσία Μακρίνα ὡς «καθηγουμέ-
νη» στὸ κοινόβιο ἦταν πιθανῶς χειροτονημένη
διάκονος, διότι τὸ διακονικὸ λειτούργημα κατ'
ἔξοχὴν παρεχόταν σὲ ἡγουμένους μοναστηρίων.
Ἡ διατύπωσις τῆς πιθανότητος αὐτῆς δικαιολο-
γεῖται, διότι, κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, ἡ
ὁσία Μακρίνα «ταῖς μυστικαῖς ὑπηρεσίαις τὰς
χειρᾶς ἑαυτῆς ἔχρισεν»¹⁷. Ὁ ἱερός πατὴρ συνή-
θιζε νὰ χαρακτηρίζη ὡς «μυστικῆς» τὶς ὑπηρε-
σίαις τῶν ἐχόντων τὴν ἱερωσύνη. Ἔτσι λ.χ. γρά-
φει: «Ὁ πολὺς ἐν ἁγίοις Βασίλειος τῆς μεγάλης
Καισαρέων Ἐκκλησίας ἀνεδείχθη προστάτης
ὅς ἐπὶ τὸν κληρὸν τῆς ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ἱερω-
σύνης τὸν ἀδελφὸν (Πέτρον) ἄγει ταῖς μυστι-
καῖς ἑαυτοῦ ἱερουργίαις ἀφιερῶσας»¹⁸. Εἶναι
περιττὸ νὰ σημειώσωμε, ὅτι ἡ ἱερωσύνη τῶν μὲν
ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων ἦταν ἱερουργικὴ,
τῶν δὲ διακόνων (ἢ διακονισσῶν) διακονικὴ.
Κατὰ τὸν Ματθαῖο Βλάσταρι, στοὺς πρώτους
χριστιανικοὺς αἰῶνες ἐπιτρεπόταν στὶς διακό-
νισσες ὄχι μόνον ἡ εἴσοδος στὸ ἱερὸ θυσιαστή-
ριο, ἀλλὰ καὶ τὸ «τὰ τῶν διακόνων ἀνδρῶν πα-
ραπλησίως μετιέναι»¹⁹. Ἐξ ἄλλου ἡ «Διαθήκη
τοῦ Κ. ἢ. Ἰ. Χ.» (Testamentum Domini nostri
Jesu Christi) (ε' αἰὼν) μαρτυρεῖ, ὅτι κατὰ τὴν
προσκομιδὴ τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας οἱ χῆρες,
ποὺ εἶχαν διακονικὸ ἀξίωμα, στέκονταν στὸ ἱε-
ρὸ βῆμα πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ
τοὺς πρεσβυτέρους (ἐνῶ οἱ διάκονοι στέκονταν
πρὸς τὰ δεξιὰ)²⁰. Ἡ ὁσία Μακρίνα εἶχε συνηθί-
σει, ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν προσωπικὴ τῆς προσευ-
χῆ, νὰ καταφεύγη στὸ ἱερὸ θυσιαστήριο. Ἔτσι
εἶναι γνωστὸν, ὅτι στὴν περίπτωσι σοβαρᾶς ἀ-
σθενείας τῆς «ἐντὸς γενομένη τοῦ θυσιαστηρίου
(κατ' ἄλλη γραφῆ: παναγιαστηρίου) παννύχιον
προσπίπτει τῷ Θεῷ τῶν ἰάσεων»²¹.

8) Ἡ ὁσία Μακρίνα διακρίθηκε τόσον γιὰ
τὸ θαυματουργικὸ χάρισμά της, στὸ ὁποῖο ὀφεί-
λονται «παθῶν ἰάσεις καὶ δαιμόνων καθάρσεις
καὶ ἀψευδεῖς προρρήσεις συμβησομένων»²², ὅ-
σον καὶ γιὰ «τὸ τῆς προσευχῆς ἀδιάλειπτον»
καὶ γιὰ «τὴν ἄπαστον ὑμνωδίαν»²³. Προσευχο-
μένη πρὸ τοῦ θανάτου της, εἶπεν, ἐκτὸς τῶν ἄλ-
λων, τὰ ἑξῆς:

«Σὺ, ἔλυσας ἡμῖν Κύριε, τοῦ θανάτου τὸν

φόβον. Σὺ ζωῆς ἀληθινῆς ἀρχὴν ἡμῖν ἐποίησας
τὸ τέλος τῆς ἐνταῦθα ζωῆς... Σὺ δίδως παρακα-
ταθήκη τῇ γῆ τὴν ἡμετέραν γῆν, ἣν ἐν ταῖς
σαις χερσὶ διεμόρφωσας, καὶ πάλιν ἀνακομίζη ὁ
δὲδωκας, ἀφθαροῖα καὶ χάριτι μεταμορφώσας
τὸ θνητὸν ἡμῶν καὶ ἄσχημον... Σὺ μοι παρακα-
τάστησον φωτεινὸν ἄγγελον τὸν χειραγωγούντά
με πρὸς τὸν τόπον τῆς ἀναψύξεως... Ὁ ἔχων ἐπὶ
γῆς ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας, ἄνες μοι, ἵνα
ἀναψύξω καὶ εὐρεθῶ ἐνώπιόν Σου... μὴ ἔχουσα
σπίλον ἐν τῇ μορφῇ τῆς ψυχῆς μου, ἀλλ' ἄμωμος
καὶ ἀκηλίδωτος προσδεχθεῖη ἡ ψυχὴ μου ἐν ταῖς
χερσὶ Σου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν Σου»²⁴.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ ὁ-
σία Μακρίνα θὰ ἔπρεπε νὰ προβάλλεται περισ-
σότερον, ἢ δὲ μνήμη της νὰ ἐορτάζεται κατὰ
τρόπον εὐρύτερον καὶ πανηγυρικώτερον ἀπὸ τὶς
τάξεις τῶν γυναικῶν καὶ πολὺ περισσότερον
ἀπὸ τὶς γυναικεῖες μοναστικῆς ἀδελφότητες.

1. Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς τὸν βίον τῆς ὁσίας Μακρίνης,
«Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν συγ-
γραφέων» (ΒΕΠΕΣ), τόμ. 69, Ἀθήνα 1990, σ. 103.

2. Ἐνθ' ἄνωτ.

3. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 116.

4. Αὐτόθι, σ. 104.

5. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 105.

6. Γρηγορίου Νύσσης, Πρὸς τινὰ Ἰωάννην περὶ τινῶν
ὑποθέσεων καὶ περὶ τῆς διαγωγῆς καὶ καταστάσεως τῆς
τουαυτῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μακρίνης, ΒΕΠΕΣ, τόμ. 70, Ἀθή-
να 1991, σ. 49.

7. Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς τὸν βίον τῆς ὁσίας Μακρίνης,
ΒΕΠΕΣ, τόμ. 69, σ. 107.

8. Γρηγορίου Νύσσης, Περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως μετὰ
τῆς ἰδίας ἀδελφῆς Μακρίνης διάλογος, ΒΕΠΕΣ, τόμ. 68,
Ἀθήνα 1989, σσ. 319-377 καὶ Migne Ἐ.Π. 46, 12-160.

9. Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς τὸν βίον τῆς ὁσίας Μακρίνης,
ΒΕΠΕΣ, τόμ. 69, σ. 111.

10. Αὐτόθι, σ. 121.

11. Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου, Πατρολογία, Τόμος Β',
Ἀθήνα 1990, σσ. 400, 523.

12. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 117.

13. Αὐτόθι.

14. Γρηγορίου Νύσσης, Πρὸς τινὰ Ἰωάννην περὶ τινῶν
ὑποθέσεων..., ΒΕΠΕΣ, τόμ. 70, σ. 50.

15. Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς τὸν βίον τῆς ὁσίας Μακρί-
νης, ΒΕΠΕΣ, τόμ. 69, σ. 119.

16. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 117.

17. Αὐτόθι, σ. 104.

18. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 108.

19. Ματθαίου Βλαστάρεως, Σύνταγμα κατὰ στοιχείον τῶν
ἐμπεριελημμένων ἀπασῶν ὑποθέσεων τοῖς ἱεροῖς καὶ θείοις
κανόσι, Migne Ἐ.Π., τόμ. 144, στ. 1173.

20. Ign. Ephr. Rahmani, Testamentum Domini nostri Je-
su Christi, Moguntiae 1899, σσ. 35-37.

21. Γρηγορίου Νύσσης, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 118. Πρὸβλ. Migne
Ἐ.Π., τόμ. 46, στ. 992.

22. Γρηγορίου Νύσσης, αὐτόθι, ΒΕΠΕΣ, τόμ. 69, σ. 122.

23. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 107.

24. Αὐτόθι, σσ. 114-115.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΜΕΡΟΣ Β'

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

8. ΕΠΑΘΕΝ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

«Λέγει αὐτοῖς (ὁ Πιλάτος)
Ἴδε ὁ ἄνθρωπος».

Δὲν εἶχε τὸ ἠθικὸν σθένος ὁ Πιλάτος νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς του καὶ νὰ ἐκδώσῃ ἀθωατικὴν ἀπόφασιν διὰ τὸν Χριστόν. Ἐφοβεῖτο τὰ ἐξαγριωμένα πλήθη καὶ ἐπηρεάζετο ἀπὸ τὴν μανίαν καὶ τὸ πάθος τῶν ἀδιστακτικῶν ὑποκινητῶν των.

Διὰ τοῦτο καταφεύγει εἰς συναισθηματισμούς. Ἐπιχειρεῖ νὰ συγκινήσῃ καὶ νὰ κατευνάσῃ τὸν ἔξαλλον ἐκείνον συρφετὸν (ἂν ἦτο δυνατόν!), μὲ ἓνα συγκλονιστικὸν ὁμολογουμένως θέαμα.

Παρουσιάζει ἐνώπιόν των τὸν (καταταλαιπωρημένον καὶ περιυβρισμένον καὶ) καταπονεμένον καὶ αἰμόφυρτον Ἰησοῦν «καὶ λέγει αὐτοῖς Ἴδε ὁ ἄνθρωπος!» Δηλ. Νὰ πῶς κατήντησε! Λυπηθῆτε, ἐπὶ τέλους, αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον. Φθάνει πιά. Ἀρκετὰ ὑπέφερε. Σταματήσατε νὰ ζητῆτε νὰ συνεχισθῇ τὸ μαρτύριόν του μέχρι σταυροῦ καὶ θανάτου.

Ἄλλὰ δὲν συγκινοῦνται οἱ πέτρες. Οὔτε οἱ πέτρινες καρδιές τοῦ καταδημαγωγηθέντος ἐκείνου ὄχλου ἐπηρεάσθησαν. Ἄλλὰ «περισσῶς ἔκραζον» «σταυρωθήτω»!

Ματαίωποιεῖς, Πιλάτε. Ἐδῶ χρειάζεται ἄλλη ἀντιμετώπισις. Ἀπαιτεῖται γενναιότης, εὐθύτης, ἀποφασιστικότης καὶ ὑπευθυνότης. Καὶ δὴ

1. Δὲν ἔχουν θέσιν τέτοιοι συναισθηματισμοί. Διότι

2. Δὲν ἐλέγχεται ἡ κατάστασις — ὅταν

3. Κυριαρχεῖ ὁ φόβος καὶ τὸ πάθος.

Ἄς προσέξωμεν:

1. Πῶς ἐφθασεν εἰς τὴν ὀδυνηρὰν αὐτὴν θέσιν ὁ Χριστός, Πιλάτε; Σὺ εὐθύνεσαι δι' ὅσα ὑπέστη φοβερὰ καὶ φορικτὰ Πάθη. Σὺ ἔδωσες τὴν ἐντολὴν νὰ τὸν φραγγελώσουν... Σὺ ἐπέτρεψες νὰ τὸν ἐμπαΐξουν μὲ τὴν κόκκινην χλαμύδα. Νὰ τὸν εἰρωνεύονται μὲ ἓνα καλάμι ὡς δῆθεν σκῆπτρον εἰς τὰς χεῖράς Του, τὰς τόσον εὐεργετικὰς καὶ θαυματουργικὰς... Νὰ τὸν χλευάζουν — καὶ συγχρόνως νὰ τὸν κατατρυποῦν μὲ τὸν ἀκάνθινον στέφανον. Νὰ τὸν ραπίζουν καὶ μὲ κάθε τρόπον νὰ τὸν ἐξευτελίσουν. Νὰ τὸν κάνουν νὰ πονῆ καὶ νὰ ὑποφέρῃ δι' ὅλα

αὐτά, σωματικῶς, ψυχικῶς...

Καὶ περιμένεις λοιπὸν νὰ συγκινηθοῦν τώρα ἀντικρούζοντες τὸν Χριστὸν ὅπως τὸν εἶχαν καταντήσει, μὲ τὴν ἰδικὴν σου ἀνοχὴν καὶ εὐθύνην, «ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ ἐξουθένωμα λαοῦ»; Ὅχι δὲν τὸν ἐλυπήθησαν ἄλλ' «ἐπὶ τὸ ἄλλος τῶν τραυμάτων Του προσέθησαν» καὶ ἄλλα. Ἐφρούρασαν καὶ ἔκραξαν πάλιν μὲ μανίαν «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν».

Λάθος μεγάλο ἢ φράσις τοῦ Πιλάτου «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος». Δὲν συγκινεῖ κανένα ὁ Χριστὸς ἐὰν τὸν βλέπῃ ὡς ἄνθρωπον μόνον.

Ἐὰν ἐντυπωσιάσῃ τὸν κόσμον ἢ ἀγιότης Του καὶ ἡ ὑπέροχος διδασκαλία Του, ἢ ἐξαιρετος αὐτῆ ἐντύπωσις εἶχε τὴν ἔννοιαν ὅτι «οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν» καὶ «οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος». Δηλ. ὁ Χριστὸς συγκινεῖ, ἐντυπωσιάζει, καὶ κυρίως ἐπηρεάζει τὸν κόσμον, ὅταν ὁ κόσμος ἔχη τὴν αἴσθησιν ὅτι δὲν εἶναι εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα «οὗτος ὁ ἄνθρωπος», ἀλλ' εἶναι ὑπεράνθρωπος — ἀκριβέστερον *Θεάνθρωπος*.

Ὁ Χριστός, καὶ πάσων καὶ ἀποθνήσκων ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, κινεῖ τὸν θαυμασμὸν καὶ ὄχι τὸν οἴκτον. Καὶ δὲν μᾶς καλεῖ νὰ τὸν λυπηθοῦμε, ἀλλὰ νὰ τὸν πιστεύσωμεν καὶ νὰ τὸν ἀποδεχθοῦμε ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρά μας ὡς Κύριόν μας καὶ ὡς Θεὸν μας.

Θέλει νὰ μᾶς ἐλκύσῃ εἰς τὴν βασιλείαν Του καὶ εἰς τὴν δόξαν Του. Διὰ τοῦτο ἔλεγε πρὸ τοῦ Πάθους Του «καγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν». Καὶ εἴλωσε πράγματι πολλοὺς διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον. Καὶ σοφοὺς καὶ δυνατοὺς τοῦ κόσμου καὶ ἄπειρα πλήθη κοινῶν ἀνθρώπων ὠδήγησεν εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν εὐσέβειαν. Καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ σωτηρίαν.

Ἡ πίστις δὲ τῶν χριστιανῶν καὶ ἡ κατὰ Χριστὸν ζωὴ εἶναι πολὺ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἀπλοὺς συναισθηματισμοὺς καὶ συγκινήσεις, ποὺ ἐζήτησεν ὁ Πιλάτος. Εἶναι «δύναμις Θεοῦ εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι» ὅπως ὁ Ἐσταυρωμένος Χριστὸς εἶναι «Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία». Καὶ τὸ ἐκούσιον Πάθος Του ἐμπνέει τὴν πεποιθήσιν τῆς νίκης κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας ὅπως μάλιστα

καταναίεται από τὸ φῶς καὶ τὴν δόξαν τῆς Ἀναστάσεώς Του.

2. Ὁ παραπλανητικὸς λόγος τοῦ Πιλάτου «ἴδε ὁ ἄνθρωπος» δὲν ἔφερε κανένα ἀποτέλεσμα.

Ὅταν, εἰς προηγουμένης ἡμέρας, ἤρεμα τὰ πλήθη ἤκουον τὸν Κύριον νὰ ὁμιλῇ διὰ τὸ ἐπικείμενον Πάθος Του καὶ νὰ λέγῃ σαφῶς «ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου», ἐξεπλάγησαν οἱ ἀκροαταί. Καὶ τὸν ἠρώτησαν· «ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς σὺ λέγεις δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;».

Δὲν μποροῦσαν δηλ. νὰ φαντασθοῦν τὸν Χριστὸν ὡς ἄνθρωπον ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ ἐπάνω εἰς ἓνα σταυρὸν. Διότι ἤξεραν ἀπὸ τὰς Γραφὰς ὅτι «ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα». Ὅταν λοιπὸν ὁ Πιλάτος τὸν παρουσιάξῃ ὡς ἓνα ἐξουθενωμένον καὶ ἀξιολύπητον ἄνθρωπον οἱ Ἰουδαῖοι ἀντὶ νὰ συγκινηθοῦν, ἐξανίστανται, διότι αὐτὸς ὁ ἀξιοθρήνητος τολμητής, διὰ νὰ παραπλάνησῃ τὸν λαόν, δὲν ἐδίστασε νὰ ὑποδυθῇ τὸν ρόλον τοῦ ἐνδόξου Μεσσίας. Καὶ ζητοῦν τὴν ἐξόντωσίν του. «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν».

Ἄλλ' ἔστω αὐτοὶ οἱ σκληροτράχηλοι δὲν συγκινοῦνται. Ποῦ εἶναι ὁμοῦ οἱ ἄλλοι, οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Χριστοῦ, οἱ μαθηταί του καὶ ὁ κύκλος ποῦ ἀποτελεῖ τὸ περιβάλλον Του; Ποῦ εἶναι οἱ ἐνθουσιώδεις ἀκροαταί του; Ποῦ εἶναι οἱ θεραπευθέντες καὶ παντοιοτρόπως εὐεργετηθέντες ὑπ' Αὐτοῦ διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν ἀμήχανον προσπάθειαν τοῦ Πιλάτου καὶ νὰ ἀπαντήσουν εἰς τοὺς λόγους του «ἴδε ὁ ἄνθρωπος»;

Δυστυχῶς ὅλοι Τὸν ἐγκατέλειψαν. Ἐνας Τὸν ἐπρόδωκεν ἀντὶ τριάκοντα ἀργυρίων· καὶ οἱ ἄλλοι διεσκορπίσθησαν «ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια» καὶ Τὸν ἄφησαν μόνον. Ἀκόμη καὶ ὁ τολμηρὸς Πέτρος ἔχασε τὸ θάρρος του.

«Ἴδε ὁ ἄνθρωπος» λέγει ὁ Πιλάτος. Καὶ ὁ Πέτρος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πραιτωρίου διαβεβαιώνει καὶ ὀρκίζεται ὅτι «οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον».

Δὲν Τὸν ξέρεις λοιπὸν, Πέτρε; Δὲν εἶσαι λοιπὸν σὺ ποῦ ἐβεβαίωνες ἐξ ὀνόματος ὄλων τῶν μαθητῶν Του «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος»; Καὶ προσφάτως ἀκόμη δὲν Τοῦ ἔλεγες ὅτι, καὶ ἂν ὅλοι Τὸν ἀρνηθοῦν καὶ Τὸν ἐγκαταλείψουν, σὺ θὰ Τοῦ μείνης πιστὸς· ἔτοιμος καὶ «εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορευέσθαι», καὶ «τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ αὐτοῦ θήσεις»;

Καὶ τώρα δειλιᾷς ἐμπρὸς εἰς τοὺς ὑπηρέτας καὶ λέγεις «οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον»! Ἄλλ' ὅταν ἓνας κορυφαῖος Ἀπόστολος Πέτρος ὑποδέχεται τὸν ὑπὲρ

τοῦ Χριστοῦ συμπαθητικὸν λόγον «ἴδε ὁ ἄνθρωπος» μὲ τὸ «οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον», αὐτὸ πλέον μᾶς προσγειώνει ὅλους εἰς μίαν δυσάρεστον πραγματικότητα.

Τὸν ἤξερε πολὺ καλὰ τὸν Χριστὸν ὁ Πέτρος. Κάποιον ἄλλον δὲν ἤξερε καλὰ. Τὸν ἑαυτὸν του! Καὶ τοῦ τὸ εἶχε προεῖπει ὁ Κύριος. Πέτρε, μὴ λὲς μεγάλα λόγια (ὅτι θὰ θυσιασθῆς γιὰ Μένα). Δὲν ἐλέγχεις τὸν ἑαυτὸν σου. Πρὶν λαλήσῃ ὁ ἀλέκτωρ θὰ ἔχῃς χάσει τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεώς σου καὶ θὰ μὲ ἔχῃς ἀρνηθῆ τρεῖς φορὲς! Ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος θὰ σὲ κἀνῃ νὰ συνέλθῃς καὶ νὰ κλαύσῃς πικρῶς. Καὶ τότε θὰ εἴπῃς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ὅτι «οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον»! Δὲν ἤξερα ὅτι μπορεῖ νὰ μὲ προδώσῃ ὁ ἑαυτὸς μου καὶ νὰ μὲ φέρῃ ἀκόμη καὶ εἰς ἄρνησιν τοῦ Χριστοῦ!

3. Πράγματι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Δύο ἀστάθμητα στοιχεῖα —ὁ φόβος καὶ τὸ πάθος— ὅταν μποῦν στὴν ζωὴν μας, ἀναστατώνουν τὴν ὑπαρξίν μας. Αἰχμαλωτίζουν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μας. Παραλύουν τὴν θέλησίν μας. Μᾶς κάνουν ἀσυνεπεῖς ἀκόμη καὶ πρὸς τὴν πίστιν μας καὶ πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς μας.

Ὁ φόβος ἔκανε τὸν Πέτρον νὰ ἀρνηθῇ τὸν Χριστόν. Καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταί τοῦ Κυρίου, πάλιν, «διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων» Τὸν ἐγκατέλειψαν, ἐνῶ Τὸν ἀγαποῦσαν καὶ Τὸν ἐπίστευαν.

Τὸ πάθος, ἐξ ἄλλου, τῆς φιλαργυρίας ἔκανε τὸν Ἰούδαν —ποῦ προηγουμένως ἦταν καλὸς καὶ ἐκλεκτὸς τοῦ Χριστοῦ— νὰ γίνῃ προδότης. Νὰ πουλήσῃ τὸν Χριστὸν στοὺς ἐχθρούς Του διὰ 30 ἀργύρια. Καὶ εἰς τὸ τέλος νὰ κρεμασθῇ —νὰ ἀπαγχονισθῇ— σ' ἓνα δένδρον καὶ νὰ ἀποθάνῃ οἰκτρῶς.

Καὶ πολλοὶ χριστιανοὶ —καλοὶ κατὰ τὰ ἄλλα— εἴτε ἐπειδὴ τοὺς φοβίζουσιν οἱ δυσκολίες τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς εἴτε ἐπειδὴ κάποιες ἀδυναμίες καὶ κρυφὰ πάθη ἐξουσιάζουσιν τὴν βούλησίν τους, φθάνουσιν πολλὰς φορὰς εἰς ἄρνησιν ἢ ἀγνοήσιν τοῦ Χριστοῦ.

Συμβαίνει δηλ. πολλὰς φορὰς ποῦ εἴμεθα διστακτικοὶ γιὰ νὰ ἀκολουθήσωμε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σὲ κάποιο ζήτημά μας, ἢ ἀντιθέτως εἴμεθα ἀδίστακτοι στὸ νὰ κάνωμε κάτι ἁμαρτωλὸ καὶ ἀπηγορευμένο, κάποια φωνὴ σὰν τοῦ Πιλάτου νὰ μᾶς λέγῃ «ἴδε ὁ ἄνθρωπος». Σκεφθῆτε τί ὑπέφερε ὁ Χριστὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων. Μὴ Τὸν ξανασταυρῶνετε μὲ ἁμαρτωλὰς πράξεις καὶ καταστάσεις τῆς ζωῆς σας. Καὶ ἡμεῖς, ἀνυποχώρητοι καὶ δέσμοι κάποιου πάθους μας, δὲν συγκινούμεθα· δὲν ἐπιηρεαζόμεθα ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου. Δὲν κατορθώνομε νὰ διατηρήσωμε τὸν ἔλεγχον τῶν πράξεών μας. Καί, οὕτως εἰπεῖν, ἐπανα-

λαμβάνομεν (μὲ τὴν ἄρνησίν μας νὰ Τὸν ὑπακούσωμεν πιστώως), τὸ «οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον». «Ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον».

Ἄλλά, Κύριε, ὁ ἐπὶ Σταυροῦ ἐκουσίως ὑφαπλώσας τὰς παλάμας Σου· Κύριε, ὁ δι' ἡμᾶς γενόμενος ἄνθρωπος, ὁμοίος μὲ ἡμᾶς χωρὶς ἁμαρτίας, ἀξιώσέ μας νὰ σταυρώσωμεν καὶ νὰ νεκρώσωμεν ὅτι ἁμαρτωλὸν ὑπάρχει εἰς τὴν ζωὴν μας· καὶ μὲ τὴν χάριν τοῦ Σταυροῦ Σου καὶ τὴν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεώς Σου νὰ αἰσθανώμεθα καὶ νὰ «λογιζώμεθα ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ ἐν Σοὶ τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν». Ἀμήν.

9. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΔΟΞΗΣ

«Ἴδε ὁ Βασιλεὺς ὑμῶν» (Ἰω. ιθ' 14)

Εἰς τὸ Πραιτώριον, ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, δικάζεται ὁ Ἀναμάρτητος. Καὶ καταδικάζεται ὁ Ἅγιος τῶν ἁγίων. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ — πού ἐγινε καὶ «κυῖος τοῦ ἀνθρώπου», διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων — ὑφίσταται τοὺς ἐμπαιγμούς, τὰ ραπίσματα καὶ τὰ κολαφίσματα, τοὺς ἐμπτυσμούς καὶ τὴν ἀνηλεῆ μαστίγωσιν, τὸ φρικτὸν φραγγέλιον, ἀπὸ τοὺς ἀδιστάκτους πολεμίους Του καὶ ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς ρωμαϊκῆς ἐξουσίας.

* * *

Ἦτο «Παρασκευὴ τοῦ Πάσχα». Καὶ περὶ «ὥραν ὡσεὶ ἕκτην» ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, — δηλ. τὴν μεσημβρίαν — αἰμόφυρτον καὶ ἐξουθενημένον, τὸν παρουσιάζει πρὸς τὸ συγκεντρωμένον πλήθος, διὰ δευτέραν φορὰν, ὁ Πιλάτος. Τὴν πρώτην φορὰν εἶχε προσπαθήσει νὰ κινήσῃ τὴν συμπάθειαν, νὰ προκαλέσῃ τὸν οἶκτον τοῦ μανιώδους ὄχλου καὶ τῶν δημαγωγῶν ἡγετῶν του διὰ τὸν Κατάδικον πού ἔφεραν ἐνώπιόν του πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς θανατικῆς καταδίκης του. Καὶ εἶπε τότε «ἴδε ὁ ἄνθρωπος», χωρὶς βέβαια νὰ κατορθώσῃ νὰ τοὺς συγκινήσῃ. Μόλις Τὸν ἀντίκρουσαν «ἐκραύγασαν λέγοντες· σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν!» (Ἰω. ιθ' 6). Τώρα, ἐνῶ εἶναι ἔτοιμος νὰ Τὸν παραδώσῃ «ἵνα σταυρωθῇ», ὁ Πιλάτος ἐκφράζεται εἰρωνικὰ — μᾶλλον σαρκαστικὰ — πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, μὲ τὰς λέξεις· «ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν». Ἴδου ποῖον ἄνθρωπον ἀντιμετωπίζετε ὡς διεκδικητὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ἰσραήλ. Κυττάξετε πόσον ἀκίνδυνος εἶναι. Δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ σᾶς βλάψῃ. Καὶ δὲν θὰ κερδήσετε τίποτε μὲ τὴν σταύρωσίν του. Ἡ εἰκόνα αὐτῆ πού παρουσιάζει ἤδη εἶναι ἀπογοητευτικὴ, διὰ νὰ στηριχθοῦν σ' αὐτὸν εἴτε ἐλπίδες εἴτε φόβοι.

«Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν!»

Ἴδου μὲ ποῖον «βασιλέα» σκιαμαχεῖτε!

* * *

Καὶ αὐτὰ μὲν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Πιλάτου.

Ἄλλ' οἱ ἐγκάθετοι τῶν φαρισαίων ἔχουν διεγείρει τὰ πλήθη. Καὶ αὐτὰ ἀμέσως «ἐκραύγασαν ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν».

Φοβερὰ ἡ ἀποκήρυξις αὐτῆ τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὰ δημαγωγημένα πλήθη, πού τόσο εὐεργετήσκει καὶ ἐλκύσει μὲ τὰ θαύματά Του. Ὁ Πιλάτος ἐπαναλαμβάνει τὴν πρόκλησιν· «τὸν βασιλέα ὑμῶν σταύρωσω;». Μοῦ ζητᾶτε λοιπὸν νὰ σταυρώσω τὸν βασιλέα σας; Τότε ἐπεμβαίνουν οἱ ἀρχιερεῖς· καὶ ἀπαντοῦν μὲ πάθος· «Οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα». Δὲν ἔχομεν ἄλλον βασιλέα παρὰ μόνον τὸν Καίσαρα.

Ἡ ἐμπαθὴς αὐτῆ ἀπάντησις ἐσήμαινε ἀπόρνησιν τοῦ Μεσσοῦ. Γενεαὶ πολλαὶ ἀνέμεναν ἐπὶ αἰῶνας νὰ ἔλθῃ ὁ Μεσσίας, ὁ θεῖος Λυτρωτὴς πού θὰ ἐστελλεν ὁ Θεός, διὰ νὰ «σώσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν». Καί, τί κρῖμα; «εἰς τὰ ἴδια ἦλθε καὶ οἱ ἴδιοι αὐτόν οὐ παρέλαβον» (Ἰω. α' 11).

Τὸν ἀτηρηθήσαν οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ Του. Αὐτὸς οὗτος ὁ «περιούσιος» λαὸς Του δὲν Τὸν ἀναγνωρίζει ὡς Μεσσίαν, ὡς Θεὸν καὶ σωτήρᾶ Του. Λαὸς καὶ ἄρχοντες ἀρνοῦνται τὴν ἱστορίαν των καὶ τὰς ἰδιαιτέρας εὐλογίας τοῦ Θεοῦ τῶν πατέρων των πρὸς τὸ ἰδικόν των ἔθνος. Ἀναγνωρίζουν μόνον τὸν Καίσαρα τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας Οἱ δυστυχεῖς! Πού νὰ ἤξεραν, καὶ πῶς νὰ τὸ φανταστοῦν, ὅτι σὲ λίγα μόλις χρόνια, τὸ 70 μ.χ., αὐτὸς ὁ Καίσαρ πού τώρα ἀναγνωρίζουν ὡς βασιλέα των, θὰ στείλῃ τὰ στρατεύματά του νὰ καταλάβουν τὴν χώραν των, καὶ νὰ μὴ ἀφήσουν τίποτε ὄρθιον, καὶ νὰ κατασφάξουν τὸν λαὸν ἐν στόματι μαχαίρας.

Ὁ περιούσιος λαὸς — ὁ προνομιούχος λαὸς τῆς Π.Δ. — ἀπέβαλε τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ — τὴν προσδοκίαν τοῦ Μεσσοῦ. Ἀρνούμενος τὸν Χριστὸν ὡς βασιλέα του καὶ ὡς λυτρωτὴν του, ἠρνήθη τὸν ἑαυτόν του. Ἀπεκόπη ἀπὸ τὴν ρίζαν τῆς ἰουδαϊκῆς θεοκρατίας. Ἀπὸ τὰ ὄραματα καὶ τὰ ἰδανικά του. Καταδικάζων τὸν Χριστὸν αὐτοκαταδικάζεται. Καὶ εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Ἰουδαῖοι δὲν θὰ ἔχουν πλέον ἰδικόν τους βασιλεῖον. Ἀφοῦ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἔχουν θέσιν εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ Χριστοῦ, «οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν θὰ κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν» καὶ θὰ εἶναι οἱ κυρίαρχοι των. Θὰ εἶναι ἡ τιμωρία των ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας καὶ τῆς θείας Δίκης. Τιμωρία πού μόνον των ἀπεφάσισαν, ὅταν ἔλεγον «οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα». Καὶ τὸ ἐπίμαχον κράτος των θὰ εἶναι μετέωρον καὶ προβληματικόν.

Ἦκούσαμεν κάποτε τὸν πρόεδρον τοῦ Ἰσραήλ νὰ λέγῃ εἰς χριστιανοὺς προσκυνητὰς τοῦ Παναγίου Τάφου τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, ὅτι καὶ αὐτοὶ τάχα

ἀποδέχονται καὶ δὲν ἀρνοῦνται τὸν Χριστόν. Μὲ μόνην τὴν διαφορὰν — ἔλεγον — ὅτι οἱ μὲν Χριστιανοὶ πιστεύουν ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε πρὸ 2000 ἐτῶν, ἐνῶ ἡμεῖς τὸν ἀναμένομεν νὰ ἔλθῃ, ἀλλ' εἶναι ἀγνωστος ὁ αἰὼν τῆς ἐλεύσεώς του καὶ ἀσαφὲς τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου κατὰ τὰς Γραφάς!

* * *

Ἄλλ' ἡμεῖς σήμερον, ἀγαπητοί, ἀτενίζομεν τὸν Ἐσταυρωμένον ἀσπαζόμεθα τοὺς ἀχράντους πόδας Του καθηλωμένους ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ προσκυνοῦμεν τὰ πάνσεπτα Πάθη Του. Ἐνῶ δὲ ἀκούομεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τό: «*ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν*», ἡ πίστις ὁμιλεῖ εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ ὀπλίζει τὰ μάτια μας μὲ τὸ κατάλληλον πρῶμα, διὰ νὰ ἴδωμεν τὴν ἀλήθειαν τοῦ μυστηρίου τοῦ Σταυροῦ. Καὶ τί βλέπομεν; Βλέπομεν ὅτι «*στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιβάλλεται ὁ τῶν ἀγγέλων βασιλεὺς*». Βλέπομεν ὅτι «*ψευδῆ πορφύραν περιβάλλεται ὁ περιβάλλον τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις*» καὶ ὅτι «*ἐπὶ τὴν δεξιάν Του χεῖρα ἔδωκεν κάλαμον*».

Βλέπομεν λοιπὸν τὴν χλεῦν καὶ τὴν διακωμώδησίν Του ἀπὸ τοὺς ἀγροίκους ῥωμαίους στρατιώτας, ποὺ «*ἔλεγον*» χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐδίδουν αὐτῷ *ραπίσματα*! «*Ράπισμα κατεδέξατο*» ὁ βασιλεὺς τοῦ παντός!

Ἄλλὰ βλέπομεν καὶ πέραν τῶν ὀδυνηρῶν αὐτῶν γεγονότων. Καὶ τί παρατηροῦμεν; Παρατηροῦμεν καὶ διαπιστώνομεν τὴν τεραστίαν μεταβολὴν ποὺ ἄρχισε νὰ γίνεταί ἐντὸς ὀλίγου περὶ τὸν Ἐσταυρωμένον.

Δὲν εἶχε παρῆλθει ἀκόμη ἡ γενεὰ ἐκεῖνη ποὺ ἔζησε τὰ φρικτὰ γεγονότα τῆς σταυρώσεως, καὶ ἀνετράπη τὸ σκηρικὸν τοῦ θεοῦ δράματος. Τὰς σηνῶν τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου, διαδέχονται τὰ μηνύματα τῆς Ἀναστάσεως. Καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως τὸ πρῶμα ἔδειξε τὴν μεγάλην ἀλλαγὴν.

Φωναὶ εὐλαβεῖς διαδέχονται τὸν εἰρωνικὸν λόγον τοῦ Πιλάτου: «*ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν*». Καὶ ἐκδηλώσεις λατρείας τῶν χριστιανῶν καλύπτουν τὸ χλευαστικὸν «*χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων*», ποὺ ἐξεστομίσθη μαζὶ μὲ τοὺς ἐμπυσοὺς καὶ τὰ ραπίσματα.

Ποῦ εἶσαι τώρα, Πιλάτε, νὰ ἴδῃς καὶ νὰ ἀκούῃς τὰ θαυμάσιά Του; Ποῦ εἴσθε, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι, νὰ ἴδετε τὴν δόξαν Του; Ποῦ εἴσθε οἱ κεκράκται τοῦ «*ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν*», νὰ ἴδετε τὸ κράτος τῆς βασιλείας Του; Νὰ ἴδετε ὅλοι ὁποῖος ἐνθουσιασμός, ἀφοσίωσις, εὐγνωμοσύνη, καὶ πρωτίστως πίστις πρὸς τὴν θεότητα τοῦ Ἐσταυρωμένου, ὀδηγεῖ ἔκτοτε μυριάδας καὶ ἑκατομμύρια προσκυνητῶν Του πρὸς τὸν αἵματοβαμμένον Σταυρὸν καὶ τὸν κενὸν — κενωθέντα διὰ τῆς Ἀναστά-

σεως — Τάφον Του, διὰ νὰ λάβουν «*ἔλεον καὶ χάριν... εἰς εὐκαιρον βοήθειαν*» (Ἐβρ. δ' 16).

Τώρα ὁ ἀκάνθινος στέφανος διαλάμπει ὡς τὸ βασιλικὸν Του στέμμα. Καὶ ὁ εὐθραυστος καὶ εὐτελὴς κάλαμος ἔγινε τὸ αἰώνιον σκῆπτρον τῆς βασιλείας Του. «*Καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος*». Τώρα, περιβεβλημένος βασιλικὴν πορφύραν, — Αὐτὸς ποὺ ἐμπαίζοντες τὸν ἐνέδυσαν χλαμύδα κοκκίνην — κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς εἰς τὸν οὐρανόν, ὡς «*βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριούντων*» (Α' Τιμ. ζ' 15). Καὶ ἀκούει τὴν εὐγνώμονα ὁμολογίαν καὶ τὸν ὕμνον τῶν μελῶν τῆς βασιλείας Του: «*Χαῖρε ὁ βασιλεὺς ἡμῶν*».

* * *

Ἦδη εὐρισκόμενος ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν ἠκούσεν ἐκ δεξιῶν Του μίαν φωνὴν ποὺ τοῦ ἔλεγε: «*μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου*». Ἦτο ἡ φωνὴ ἐνὸς ληστοῦ — ἐνὸς μεγάλου ἁμαρτωλοῦ. Ἡ φωνὴ τῆς μετανοίας ἐνὸς ἐγκληματίου. Φωνὴ εὐπρόσδεκτος διὰ τὸν Χριστόν. Διότι ὁ «*Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς*» (Α' Κορ. ιε' 3). Καὶ δὲν «*ἦλθε καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν*». Ὁ Σταυρὸς Του εἶναι προσκλητήριον μετανοίας. Καὶ ὑπόσχεται πρὸς πάντα μετανοοῦντα ἁμαρτωλὸν εἶναι ὁ λόγος Του πρὸς τὸν ληστὴν: «*σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ Παραδείσῳ*».

Εἶναι ἐπεῖγον τὸ προσκλητήριον τοῦ Χριστοῦ. Διότι μᾶς λέγει ρητῶς: «*ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα [τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν ζωὴν σας] προστεθήσεται ὑμῖν*» (Ματθ. ζ' 33). Ἐχει ἄμεσον προτεραιότητα, καὶ πρέπει νὰ προηγηταί (ἀμελλητί) ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ποὺ μᾶς ἀπασχολοῦν, τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ προσπάθεια διὰ νὰ ἔχωμεν θέσιν «*ἐν τῇ βασιλείᾳ Του*».

«*Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν*» (Ματθ. ια' 12) εἶπε πάλιν ὁ Κύριος. Καὶ μᾶς καλεῖ νὰ βιασθοῦμε. Νὰ μὴ ἀναβάλλωμεν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας μας. Διὰ νὰ ἀποβῇ καὶ δι' ἡμᾶς ἡ θυσία τοῦ Σταυροῦ καὶ ἡ ἀπορρεύσασα ἐξ αὐτοῦ «*χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*» εἰς ζωὴν αἰώνιον «*ἐν τῇ βασιλείᾳ Του*». Εἶναι ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἔλθησον ἡμᾶς ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης καὶ σωτῆρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὁ αἰνετὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

«Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσει, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν» (Ἰακώβου 4,6)

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ὁ Θεάνθρωπος Σωτὴρ εἰς τὴν μνημειώδη ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλίαν Του παρουσιάζει τὰ γνωρίσματα τοῦ χαρακτήρος τῶν ἀληθῶν καὶ γνησίων ὀπαδῶν Του καὶ βεβαιώνει ποῖα εἶναι αἱ θεμελιώδεις χριστιανικαὶ ἀρεταί, μὲ τὰς ὁποίας οὗτοι κοσμοῦνται. Ὁρίζει, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀείμνητος Ἀρχιμανδριτὴς Σεραφεῖμ Παπακώστας (1892-1954), ποῖοι εἶναι οἱ ἀπαραίτητοι ὄροι, διὰ τὰ ἐπιτύχη ὁ ἄνθρωπος τὴν χριστιανικὴν τελειότητα καὶ ἀναδειχθῆ μακάριος... Πρῶτος ὄρος διὰ τὴν μακαριότητα καὶ πρῶτον γνώρισμα τοῦ χαρακτήρος τῶν μακαρίων, εἶναι ἡ πτωχεία τοῦ πνεύματος. Ἡ πτωχεία αὕτη τοῦ πνεύματος εἶναι ἡ βᾶσις τῆς ὅλης χριστιανικῆς ἀρετῆς καὶ τὸ θεμέλιον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς². «Πτωχοὶ τῷ πνεύματι»³ σημαίνει τὸν χαρακτήρα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται τὰς μεγάλας τῶν ἀνάγκας καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξάρτησίν των, μόνου ἱκανοῦ τὰ πληρῶσαι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οὗτοι ζητοῦν. Ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει «πτωχοὶ τῷ πνεύματι» εἶναι οἱ βαθύτατα συναισθανόμενοι τὴν πνευματικὴν τῶν πτωχείαν, οἱ ταπεινόφρονες, διότι αὐτοὶ ζητοῦν τὸν Σωτῆρα καὶ αὐτοὶ εἶναι ἄξιοι τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Ὁ Βυζαντινὸς ἐπιφανὴς συστηματικὸς Θεολόγος καὶ ἐξηγητὴς Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς (ΙΑ' καὶ ΙΒ' μ.Χ. αἰῶν) σχολιάζων τὴν φράσιν τοῦ Κυρίου «πτωχοὶ τῷ πνεύματι», παρατηρεῖ: «πτωχὸν ἐνταῦθα τὸν ταπεινὸν ἐκάλεσεν... ὁ δὲ ταπεινόφρων ἀεὶ φοβεῖται τὸν Θεόν»⁴. Καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (354-407 μ.Χ.) λίαν εὐστόχως σχολιάζων τὴν φράσιν τοῦ Κυρίου «πτωχοὶ τῷ πνεύματι», παρατηρεῖ: «Τί ἐστὶν οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι; Οἱ ταπεινοὶ καὶ συντετριμμένοι τὴν διάνοιαν. Πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν καὶ τὴν προαίρεσιν εἴρηκεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰσι πολλοὶ ταπεινοί, οὐχ ἐκόντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης βιαζόμενοι, ἀφείδοντες (οὐδὲ γὰρ ἂν εἶη τοῦτο ἐγκώμιον), τοὺς ἀπὸ προαιρέσεως ἑαυτοὺς ταπεινοῦντας καὶ καταστέλλοντας μακαρίζει πρῶτους. Καὶ τίνος ἔνεκεν οὐκ εἶπεν, οἱ ταπεινοί, ἀλλ' οἱ πτωχοί; Ὅτι τοῦτο ἐκείνου πλέον. Τοὺς γὰρ κατεπτηχόντας ἐνταῦθα φησι, καὶ τρέμοντας τοῦ Θεοῦ τὰ ἐπιτάγματα, οὓς καὶ διὰ Ἠσαΐου τοῦ προφήτου σφόδρα ἀποδεχόμενος ὁ Θεός, ἔλεγεν "ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους μου;"» (Ἠσαΐου 66,2)⁵.

Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἡ μεγάλη προϋπόθεσις τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καὶ ἡ κυριωτέρα ἐγγύησις διὰ τὴν διατήρησιν καὶ τὴν προκοπὴν εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν. Ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης, ὡς ὀρθότατα διδάσκουν οἱ Θεοφόροι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες, εἶναι ἡ χρυσοὶ βᾶσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας θεμελιούται τὸ ὠραῖον τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν οἰκοδόμημα. Διὰ τοῦτο ἡ ἀρετὴ αὕτη καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ εἰς τὴν Καινὴν ἐπιβάλλεται εἰς πάντα ἄνθρωπον ὡς σωτηρίαν πηγάζουσα καὶ ὡς ὑψωσιν προμνηστευομένην εἰς τὸν ἐξασκούντα ταύτην ἐμπράκτως. Ταπεινοφροσύνης ἔχομεν παράδειγμα μέγιστον αὐτὸν «τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν»⁶, ὁ Ὁποῖος «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχῆματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»⁷. Ὁ Κύριος καίτοι εἶχε τὴν αὐτὴν οὐσίαν καὶ φύσιν πρὸς τὸν Θεόν, ἐταπεινώσεν τὸν ἑαυτὸν Του γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, καὶ μάλιστα θανάτου σταυρικοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ πλέον ὀδυνηρὸς καὶ ἐπονείδιστος θάνατος. Ὁ θάνατος δὲ αὐτὸς τοῦ Κυρίου, ὡς διδάσκει ὁ μέγας διαυγαστὴς τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν Ἀπόστολος Παῦλος, συνίστατο εἰς τὴν ἐπονείδιστον τιμωρίαν τοῦ θανάτου⁸. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας Θεοφύλακτος διὰ τὸν σταυρικὸν τοῦ Κυρίου θάνατον εὐστοχώτατα γράφει: «Ὅρα ἐπιτάσεις; δούλος ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ θάνατον ἐδέξατο καί, τὸ ἔτι μείζον τούτου, θάνατον ἐπονείδιστον· θανάτου γὰρ σταυροῦ, τουτέστι τοῦ ἐπικαταράτου, τοῦ τοῖς ἀνόμοις ἀφωρισμένου»⁹. Οἱ τῆς Ἐκκλησίας Θεοφόροι Πατέρες διὰ τὴν ἀπόλυτον ἀναγκαιότητα τῆς ταπεινοφροσύνης διδάσκουν, ὅτι καθὼς τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου εἶναι εἰς ἡμᾶς ἄχρηστα χωρὶς τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, διὰ τοῦ ὁποῖου καθίστανται γνωστὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων, τοιοῦτοτρόπως καὶ σύμπασα ἡ ἀρετὴ τοῦ χριστιανοῦ εἶναι σκοτεινὴ χωρὶς ταπεινώσεως.

Ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς δικαιώνει καὶ τοὺς δικαίους προφυλάττει ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τὰς προσευχὰς ἀναβιβάζει, καθαρὰς καὶ ἀγνάς, εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, διότι μὲ τὴν ταπεινοφροσύνην ὁ ἄνθρωπος γίνεται κάτοχος

καὶ κήτωρ τοῦ Χίλω εἰου ἀποφθέγματος¹⁰ «Γνώθι σαυτὸν»¹¹, καὶ ζητεῖ μὲ τὴν πανσθενὴ Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ προαχθῆ ἠθικῶς καὶ νὰ γίνῃ ἄξιος Μαθητῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος ἦτο «πρῶτος καὶ ταπεινὸς τῆ καρδία»¹².

Ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης, ὡς διδάσκει τὸ στόμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος (354-407 μ.Χ.), προμνηστεύεται εἰς τὸν χριστιανὸν τὴν σωτηρίαν: «Οὐδὲν ταπεινοφροσύνης ἴσον. Διὰ τοῦτο τῶν μακαρισμῶν ἐντεῦθεν ἤρξατο ὁ Χριστός¹³ ὡσπερ γὰρ τινα θεμέλιον καὶ κρηπίδα μεγίστης οἰκοδομῆς καταβάλλεσθαι μέλλων, οὕτω τὴν ταπεινοφροσύνην πρώτην ἔθηκεν· οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι ταύτης σωθῆναι χωρὶς, ἀλλὰ, κἂν νηστεύῃ τις, κἂν εὐχῆται, κἂν ἐλεημοσύνην ποιῆ μετὰ ἀπονοίας, βδελυκτὰ πάντα, ταύτης μὴ παρουσίας ὡσπερ οὖν ποθεινὰ καὶ ἐπέροστα, παρουσίας, καὶ μετὰ ἀσφαλείας πάντα γίνεται»¹⁴. Καὶ ὁ θιασώτης τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὁ ἅγιος Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης (360-440 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀείμνηστος Καθηγητῆς Δημήτριος Μπαλάνος (1877-1959), δύναται νὰ θεωρηθῆ εἰς τῶν εὐγενεστέρων, σοφωτέρων καὶ ἐλευθεροφρονεστέρων ἀντιπροσώπων τοῦ μοναχικοῦ βίου τῆς ἐποχῆς του καὶ ὄλων τῶν ἐποχῶν¹⁵, εἰς τὰς περιφήμους ἐπιστολάς του διδάσκει ὅτι ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ κοσμήται διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης¹⁶, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ δεικνύῃ ἐν λόγοις, ἀλλ' ἐν τῷ φρονήματι· «ταπεινοφρόνει μᾶλλον καὶ μὴ ταπεινολόγει»¹⁷. Ὁ Ἅγιος Πατὴρ διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι μετριόφρων, ἀλλὰ ὄχι δουλοπρεπής. Ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς καὶ γνήσιος τοῦ Κυρίου ὁπαδὸς πρέπει νὰ συνδυάζῃ «μετριοφροσύνην, τὸ κατὰ μηδενὸς ἐπαίρεσθαι, καὶ ὕψος, τὸ μηδένα ἀξιοῦν κολακεύειν»¹⁸. Ταπεινοφροσύνη καὶ μεγαλοφροσύνη εἶναι ταυτόσημα¹⁹ κατὰ τὸν ἅγιον Ἰσιδώρον καὶ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον: «ὁ ταπεινὸς οὗτός ἐστιν ὁ ὑψηλὸς καὶ μεγαλοφρόνων»²⁰. Ἡ μεγαλοφροσύνη, δηλαδή ἡ μεγαλοψυχία, εἶναι προτέρημα καὶ εἶναι τι ὅλως διάφορον τῆς ἀλαζονείας· «ἢ μὲν τὰ ὑπερκόσμια φαντάζεται, ἢ δὲ τὰ ἐπίγεια ὄνειροπολεῖ· ἢ μὲν τὸ θεῖον καὶ ἀοίδιμον κλέος ποθεῖ, ἢ δὲ τῆς σβεννυμένης δόξης ἐρᾷ»²¹.

Ἄλλὰ καὶ ἡ κλασικὴ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης διὰ πολλῶν ἐκπροσώπων τῆς, μάλιστα δὲ διὰ τοῦ τελειωτοῦ τῆς ἀρχαιοελληνικῆς φιλοσοφίας Ἀριστοτέλους (384-322 π.Χ.), ἐγκωμιάζει καὶ ἐπαινεῖ τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ γενναιοφροσύνην. Ὁ εἰρημένος φιλόσοφος εἰς τὸ κυριώτερον μεταξὺ τῶν ἠθικῶν συγγραμμάτων του τὰ «Ἠθικὰ Νικομάχεια» ἐγκωμιάζων τὸν γενναιόφρονα λέγει ὅτι, οὗτος ὑποφέρει ἀταράχως πολλὰς καὶ μεγάλας ἀτυχίας, ὄχι

διότι εἶναι ἀναίσθητος, ἀλλὰ διότι εἶναι γενναιοφρων καὶ μεγαλόψυχος: «Ὅμως δὲ καὶ ἐν τούτοις διαλάμπει τὸ καλόν, ἐπειδὴν φέρῃ τις εὐκόλως πολλὰς καὶ μεγάλας ἀτυχίας, μὴ δι' ἀναληγισίαν, ἀλλὰ γεννάδας ὧν καὶ μεγαλόψυχος»²². Εἰς τὸ αὐτὸ σύγγραμμά του ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει ὅτι μεγαλόψυχος φαίνεται ὅτι εἶναι ἐκείνος ὁ ὁποῖος κρίνει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄξιον διὰ μεγάλα καὶ συγχρόνως εἶναι ἄξιος. Διότι ὅστις κάμνει τὸ ἴδιον χωρὶς νὰ εἶναι ἄξιος, εἶναι ἠλίθιος. Ἐνῶ ἀπὸ ὅσους εἶναι ἐνάρετοι οὐδεὶς δὲν εἶναι ἠλίθιος ἢ ἀνόητος: «Δοκεῖ δὴ μεγαλόψυχος εἶναι ὁ μέγαν αὐτὸν ἀξίων ἄξιος ὧν ὁ γὰρ μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸ ποιῶν ἠλίθιος, τῶν δὲ κατ' ἀρετὴν οὐδεὶς ἠλίθιος οὐδ' ἀνόητος»²³. Ἡ ἀρετὴ τῆς μεγαλοψυχίας, κατὰ τὸν Σταγειριτὴν φιλόσοφον, προϋποθέτει ὅλας τὰς ἀρετάς. Ὁ ἀληθινὸς μεγαλόψυχος πρέπει νὰ εἶναι ἐνάρετος (ἀγαθός). Ἰδιότης τοῦ μεγαλοψύχου εἶναι νὰ εἶναι μέγας εἰς ἐκάστην ἀρετὴν: «Ὁ δὲ μεγαλόψυχος, εἴπερ τῶν μεγίστων ἄξιος, ἄριστος ἂν εἴη· μείζονος γὰρ αἰεὶ ὁ βελτίων ἄξιος, καὶ μεγίστων ὁ ἄριστος. τὸν ὡς ἀληθῶς ἄρα μεγαλόψυχον δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. καὶ δόξειεν [ἂν] εἶναι μεγαλοψύχου τὸ ἐν ἐκάστη ἀρετῇ μέγα»²⁴. Ἐν τῷ αὐτῷ περισοπιδάστῳ συγγράμματι ὁ μεγαλοφύχης φιλόσοφος διδάσκει ὅτι ἡ τιμὴ εἶναι ἐπαθλον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀπονέμεται εἰς τοὺς ἀγαθοὺς. Ἐπομένως φαίνεται ὅτι ἡ μεγαλοψυχία εἶναι ὡς ἓνα στόλισμα ὄλων τῶν ἀρετῶν. Διότι τὰς ἀναδεικνύει μεγαλυτέρας, καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς αὐτάς. Διὰ τοῦτο εἶναι δύσκολον νὰ εἶναι κανεὶς πραγματικὸς μεγαλόψυχος. Διότι τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν χωρὶς καλοκαγαθίαν: «Οὐκ εἴη δ' ἂν οὐδὲ τιμῆς ἄξιος φαῦλος ὧν τῆς ἀρετῆς γὰρ ἄθλον ἢ τιμὴ, καὶ ἀπονέμεται τοῖς ἀγαθοῖς. Ἔοικε μὲν οὖν ἡ μεγαλοψυχία οἶον κόσμος τις εἶναι τῶν ἀρετῶν· μείζονος γὰρ αὐτὰς ποιεῖ, καὶ οὐ γίνεται ἄνευ ἐκείνων. διὰ τοῦτο χαλεπὸν τῇ ἀληθείᾳ μεγαλόψυχον εἶναι· οὐ γὰρ οἶον τε ἄνευ καλοκαγαθίας»²⁵.

* * *

Ἀφοῦ εἰς τὸ πρῶτο μέρος εἶδομεν ἐν ὀλίγοις ὅτι ὁ Θεάνθρωπος Σωτὴρ εἰς τὴν μνημειώδη ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὀμιλίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν καταστατικόν, θὰ ἐλέγομεν, χάριτην τῆς χριστιανικῆς πολιτείας, ὀρίζει τὴν ταπεινοφροσύνην ὡς πρῶτον ὄρον διὰ τὴν μακαριότητα, εἰς τὸ παρὸν μέρος θὰ ἴδωμεν ποῖος εἶναι ὁ ὑπερήφανος καὶ ποῖος ὁ ταπεινός, λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ ἀγιογραφικὸν χωρίον «ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν»²⁶.

Τὸ κέντρον καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ κόσμου τούτου, ὁ λογικὸς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐπλάσθη «κατ' εἰκόνα

καὶ καθ' ὁμοίωσιν Αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ»²⁷, ἔχει ἔμφυτον τὴν ἀγάπην εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ δυστυχῶς πολλακίς εἰς πολλοὺς αὐτὴ ἡ ἀγάπη διαφθείρεται, μεταστρέφεται εἰς ἄκρατον ἐγωϊσμόν, ὁ ὁποῖος ὑψώνει τὸ εἶδωλον τοῦ ἐγὼ του καὶ λατρεύει αὐτό. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ συγκείμενος ἐκ σώματος ὑλικοῦ καὶ φθοροῦ καὶ ψυχῆς ἀύλου καὶ ἀφθάρτου καὶ ἀποτελῶν τὴν κατακλειδα ἅμα καὶ τὴν κορωνίδα τῆς δημιουργίας, εἶναι φύσει ὑπερήφανος, διότι εἶναι πεπτωκῶς καὶ γεννᾶται ἔχων τὴν τάσιν πρὸς αὐτολατρίαν. Ἡ αὐτολατρία αὕτη ἀφεύκτως φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐγωϊσμόν καὶ κενοδοξίαν, ἡ ὁποία δημιουργεῖ τοὺς κινδύνους χαρακτηρῶν τοὺς λυμαινομένους τὰς κοινωνίας καὶ τὰ ἔθνη. Ἡ κενοδοξία, ἀπὸ ἀπόψεως χριστιανικῆς ἠθικῆς κρινομένη, εἶναι ἀμάρτημα μέγα. Περὶ τούτου βεβαιώνει αὐτὸ ὁ Θεάνθρωπος Σωτῆρ, ὁ ὁποῖος κانهρῶς δριμύτατα τὴν κενοδοξίαν ἐν τῷ προσώπῳ τῶν κατ' ἐπίφρασιν ἠθικῶν Φαρισαίων καὶ προτρέπει τοὺς ἀκροατὰς Του ὅπως μὴ μιμῶνται τὸ παράδειγμα τῶν Φαρισαίων, οἱ ὁποῖοι «πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις»²⁸, ἐπιζητοῦντες «τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δεῖπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ραββί, ραββί»²⁹. Ἡ κενοδοξία πρέπει νὰ διακρίνηται τῆς φιλοδοξίας, διότι, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης (360-440 μ.Χ.), «ὁ μὲν φιλόδοξος τῆς προσοήκουσης, ὁ δὲ κενοδόξος τῆς μηδαμόθεν αὐτῷ προσοήκουσης ὑπολήψεως ἐφίεται»³⁰. Ἡ κενοδοξία «ἀπὸ ψυχῆς ταπεινῆς καὶ εὐτελοῦς τίκεται»³¹, ἐνῶ ἡ φιλοδοξία δὲν εἶναι τι ἀγενές, καίτοι ἀνώτερον ταύτης εἶναι τὸ πράττειν χρηστὰ καὶ μὴ ζητεῖν τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν³². Ἐπειδὴ ἡ κενοδοξία συνιστᾷ ἀμάρτημα μέγα, ὁ θεῖος Παῦλος συμβουλεύει ὅπως «μὴ γινώμεθα κενοδόξοι, ἀλλήλους προκαλοῦμενοι»³³, ἀλλὰ νὰ φρονῶμεν τὸ αὐτὸ καὶ οὐδέποτε νὰ πράττωμεν τι ἀπὸ διαθέσεις σπουδαρχίας ἢ κενοδοξίας, ἵνα προαγόμεθα εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην θεωροῦντες τοὺς ἄλλους ὑπερτέρους ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ὡς τοιοῦτους νὰ σεβώμεθα καὶ τιμῶμεν αὐτούς: «μηδὲν κατὰ ἐρίθειαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν»³⁴.

(Συνεχίζεται)

1. Ματθαίου, Κεφ. 5,6 καὶ 7. Λουκᾶ, 6,20,49. 11,1-13. Μάρκου, 4,24. 9,43-48 καὶ 50. 11,11-12. 11,24-26.

2. Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Γ. Παπακώστα, Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία τοῦ Κυρίου, σελ. 23, Ἐκδοσις Δ', Ἀθήναι, 1966.

3. Ματθαίου, 5,3.

4. Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, Ἐρμηνεῖα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, Κεφ. Ε', ΜΡΓ, 129,189.

5. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, Ὁμιλία ΙΕ', α', ΜΡΓ, 57,224.

6. Ἐβραίου, 12,2.

7. Φιλιππησίους, 2,6-8.

8. Γαλάτας, 3,13. Ἐβραίου, 12,2.

9. Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, Ἐρμηνεῖα τῆς πρὸς Φιλιππησίους Ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, Κεφ. Β', ΜΡΓ, 124,1165.

10. Ὁ Χίλων ἦτο εἰς ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος γεννηθεὶς περὶ τὸ 600 π.Χ. ἐν Λακεδαίμονι. Κατέστη περίφημος διὰ τὴν σοφὴν ἐπιγραμματικὴν βραχυλογία του.

11. Τὸ «Γνώθι σαυτὸν» εἶναι ἐν ἐκ τῶν περιφημοτέρων ἀποφθεγμάτων τοῦ Χίλωνος. Ἀλλὰ τὸ ἀπόφθεγμα «Γνώθι σαυτὸν» δὲν εἶναι ἀπόφθεγμα τῶν σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, διότι τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὸ σοφολογικὸν βιβλίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Ἄσμα Ἄσμάτων, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Σολομώντος τὸ ἔτος 950 π.Χ. Εἰς τὸ κεφ. 1 ἐδάφιον 8 ὁ χορὸς τῶν Παρθένων φέρεται νὰ λέγῃ εἰς τὴν ἡρώϊδα τοῦ Βιβλίου ὠραιοτάτην νεαρὰν Σουλαμίτιδα: «Ἐάν μὴ γνῶς σεαυτήν...», δηλαδή, ἂν δὲν γνωρίζῃς καλῶς τὸν ἑαυτὸν σου. Τὸ «Γνώθι σαυτὸν» περιέχεται ἐν Πλάτωνος, Πρωταγ. 343b. Πανσανίου, 10,24,1. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Στρωμ. Α', κεφ. XIV, Β.Ε.Π., 7,260. Διὰ πλείονα βλ. Ἀρχιμανδρίτου Ἀθανασίου Γ. Σιαμάκη, Αὐτογνωσία, Εἰσηγήσεις εἰς τὸ Ἰθ' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φλωρίνης 18-20 Αὐγούστου 1988. Ἐν Σάλπιγγι Ὁρθοδοξίας τεύχος 234, σελ. 289-304. Ὁκτωβρίου - Νοεμβρίου, 1988.

12. Ματθαίου, 11,29.

13. Ματθαίου, 5,3.

14. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Ὁμιλία ΛΓ', § γ', ΜΡΓ, 59,192.

15. Δημητρίου Μπαλάνου, Ἰσιδωρος ὁ Πηλουσιώτης, σελ. 33-34, Ἀθήναι, 1922.

16. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, 5,339, Σερίφη Τριβούνου, 5,347, Ἀλυπῶ Ἐπισκόπῳ, 5,351, Ἀρποκρᾶ Σοφιστῇ, ΜΡΓ, 78,1533,1537,1540.

17. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, 1,342, Σελεύκῳ (Περὶ ταπεινοφροσύνης), ΜΡΓ, 78,377.

18. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, 5,1, Ἀντιόχῳ, ΜΡΓ, 78,1325.

19. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, 3,186, Θέωνι Ἐπισκόπῳ (εἰς τὸ εἰρημένον «Οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες») ΜΡΓ, 78,876. Πρβλ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου: «ὁ ταπεινὸς οὗτός ἐστιν ὁ ὑψηλὸς καὶ μεγαλόφρων». (Εἰς Α' Κορινθίων Α', 2, ΜΡΓ, 61,15).

20. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς Α' Κορινθίων Α', 2, ΜΡΓ, 61,15.

21. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, 3,186, Θέωνι Ἐπισκόπῳ, ΜΡΓ, 78,876.

22. Ἀριστοτέλους, Ἠθικὰ Νικομάχεια 1100b 30-33.

23. Ἀριστοτέλους, Ἠθικὰ Νικομάχεια 1123b 1-4.

24. Ἀριστοτέλους, Ἠθικὰ Νικομάχεια 1123b 26-32.

25. Ἀριστοτέλους, Ἠθικὰ Νικομάχεια 1123b 34-1124a4.

26. Ἰακώβου, 4,6.

27. Γενέσεως, 1,26.

28. Ματθαίου, 23,5.

29. Ματθ., 23,6-7. Μάρκ., 12,38-39. Λουκ., 11,43. 20,46.

30. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, 5,337, Γενναδίῳ (περὶ φιλοδόξου καὶ κενοδόξου), ΜΡΓ, 78,1532.

31. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, 5,336, Γενναδίῳ, ΜΡΓ, 78,1529-1532.

32. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, 5,337, Γενναδίῳ, ΜΡΓ, 78,1532. Πρβλ. 5,411, Ζωσίμῳ, ΜΡΓ, 78,1584. βλ. Δημ. Μπαλάνου, Ἰσιδωρος ὁ Πηλουσιώτης, σελ. 96-97, Ἀθήναι, 1922.

33. Γαλάτας, 6,26.

34. Φιλιππησίους, 2,3.

Ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς τῶν χριστιανῶν στὴ Ρωσία

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ριρούτας κ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Ἡ ιστορία ποὺ ἀκολουθεῖ διαδραματίστηκε τὴν ἐποχὴ ἀκριβῶς ποὺ ὁ κομμουνισμὸς μεσουρανοῦσε στὴν Ἁγία Ρωσία καὶ οἱ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι ἐδέχοντο κάθε εἶδους δίωξη τὶς πιὸ πολλὰς φορὲς μάλιστα τὸν θάνατο. Ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ τρόμος καὶ φόβος κυριαρχοῦσε, ἀφοῦ ἡ διαπίστωση καὶ μόνον ὅτι ἓνας πίστευε, σήμαινε ἐκτέλεση ἢ στέρηση κάθε δικαιώματος. Οἱ ὀρθόδοξοι ὅμως χριστιανοὶ στὴν ἀχανὴ Ρωσία δὲν μπορούσαν εὐκόλα νὰ ἀρνηθοῦν τὴν πίστη τους, ἀφοῦ γιὰ τόσες ἑκατονταετίες ἡ Ἐκκλησία ἦταν ἡ ἐλπίδα καὶ τὸ πᾶν γιὰ τὴν ζωὴ τους, γιὰ τὴν ὑπαρξή τους, γιὰ τὴν ιστορία τους, γιὰ τὴν καταγωγὴ τους, γιὰ τὴν γλώσσα τους. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ Ὀρθοδοξία τοὺς ἔκανε ἀνθρώπους.

Βρισκόμαστε στὰ 1920 παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη τοῦ Χάρκωβ σ' ἓνα μεγάλο χωριὸ ποὺ ὀνομαζότανε Γράτζαινα. Ἐκεῖ λοιπὸν οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ ἤθελαν νὰ γιορτάσουν τὴν μεγάλη γιορτὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ θεία λειτουργία γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ κοινωνήσουν κι ὅλας. Νὰ ὅμως ποὺ καὶ ἡ εὕρεση ἱερέα τότε ἦταν δύσκολη γιὰ τὸν πιὸ πολλοὺς τοὺς εἶχαν κατασπαράξει οἱ μπολσεβίκοι. Καὶ οἱ λίγοι ποὺ ἔμειναν ἐκρύβοντο καὶ δὲν κυκλοφοροῦσαν εὐκόλα γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν θάνατο.

Ἐκεῖ λοιπὸν σ' αὐτὸ τὸ χωριὸ ξεχώριζε ἀνάμεσα στοὺς χριστιανοὺς κι ἓνας νέος λεβέντης ποὺ διεκρίνετο γιὰ τὴν εὐσέβεια καὶ τὴν πίστη του στὸ Θεὸ ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν τόλμη του. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν φώναζαν ὅλοι οἱ συγχωριανοὶ του «Ἰβάν ὁ φίλος τοῦ Χριστοῦ».

Στὴν πόλη τοῦ Χάρκωβ ἔμεινε ἓνας προχωρημένης ἡλικίας ἱερέας ὁ παπᾶ Πελάγιος τὸν ὁποῖο ὅμως ἐπιτηροῦσαν οἱ μπολσεβίκοι σ' ἓνα ἐτοιμόροπο σπίτι στὴν κάποτε ὁδὸ Τσάρου Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἰβάν ἐπειδὴ ἔβλεπε ὅτι οἱ χριστιανοὶ ποθοῦσαν πολὺ νὰ κάνουν λειτουργία τὴν μέρα τῶν Χριστουγέννων ἤθελε νὰ τοὺς ἱκανοποιήσει. Γι' αὐτὸ καὶ ἤλθε κρυφὰ σὲ συνεννόηση μὲ τὸν παπᾶ Πελάγιο. Ἔδωσαν ραντεβού ἔξω ἀπὸ τὸ Χάρκωβ ὅπου θὰ τὸν περιέμενε ὁ Ἰβάν μὲ τὸ ἔλκυθρό του μέσα στὸ κρῦο καὶ στὰ χιόνια.

Στὴν ὀρισμένη ὥρα, δηλ. σὺς ὀκτώ καὶ μισὴ τὸ βράδυ, φάνηκε σχεδὸν ἀγνώριστος ὁ παπᾶ Πελά-

γιος κουκουλωμένος ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια καὶ μ' ἓνα ραβδί στὸ χέρι νὰ προχωρεῖ ἀργὰ καὶ σταθερὰ μέσα στὴν παγωνιά. Ἐτοὶ ἀφοῦ βεβαιώθηκαν καὶ οἱ δύο, ὁ Ἰβάν καὶ ὁ παπᾶ Πελάγιος ὅτι δὲν τοὺς παρακολοθοῦσε κανένας ἀνέβηκαν στὸ ἔλκυθρο καὶ ἀστραπὴ χάθηκαν μέσα στὴν νύκτα μὲ κατεύθυνση πρὸς βορρᾶ ἀντίθετα μὲ τὴν πόλη.

Τὰ Σοβιετ ὅμως δὲν ἄφησαν τόσο εὐκόλα τὸν παπᾶ Πελάγιο νὰ κινεῖται. Κάποιο μεγάλοςωμο κατάσκοπο ἔστειλαν ἀκριβῶς γιὰ νὰ τὸν παρακολουθήσει γιὰ τὴν ἡξεραν ὅτι τὰ Χριστούγεννα κάπου θὰ τὸν καλοῦσαν οἱ χριστιανοὶ γιὰ νὰ τοὺς λειτουργήσει. Ὁ ἀστυνομικὸς αὐτὸς μόλις ἀντελήφθη τὶς κινήσεις τοῦ παπᾶ Πελάγιου μαζί μὲ τὸν ἄγνωστο νεαρὸ ἔτρεξε στὸν πλησιέστερο ἀστυνομικὸ σταθμὸ καὶ ἔδωσε τὸ σήμα κινδύνου. Ἀμέσως διετάχθησαν δύο μεγάλα ἔλκυθρα μαζί μὲ τέσσερις ὄπλισμένους στρατιῶτες καὶ τὸν κατάσκοπο γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν τὸν παπᾶ Πελάγιο καὶ τὸν ὀδηγὸ του. Αὐτοὶ ἔτρεχαν μὲ τόση ταχύτητα ἀφοῦ κατόρθωσαν νὰ βροῦν τὰ ἴχνη τοῦ πρώτου ἔλκυθρου καὶ ποὺ θὰ νόμιζε κανεὶς ὅτι σὲ λίγο θὰ τοὺς ἔφταναν. Ὁ παπᾶ Πελάγιος καὶ ὁ Ἰβάν δὲν πῆραν κἂν εἶδηση ὅτι τοὺς κατεδίωκαν ἀλλὰ ἀπὸ τὴν σκέψη καὶ μόνον μήπως τοὺς ἔβαλαν ἀπὸ πίσω ἔτρεχαν μὲ ἱλιγγιώδη ταχύτητα γιὰ νὰ φθάσουν στὸν προορισμό τους.

Μέσα λοιπὸν στὴν νύκτα ἐκεῖνη τὴν Χριστουγεννιάτικη καὶ ιστορικὴ ὁ παπᾶ Πελάγιος συγκινημένος ἀπὸ τὶς στιγμὲς ποὺ θὰ ζοῦσε σὲ λίγο μὲ τοὺς χριστιανοὺς του ἔβγαλε μέσα ἀπὸ τὸν κόρφο του ἓνα μεγάλο σταυρὸ τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ ἄρχισε νὰ ψάλλει: «Σταυρός, ὁ φύλαξ πάσης τῆς οἰκουμένης· σταυρός, ἡ ὠραιότης τῆς Ἐκκλησίας· σταυρός, βασιλέων τὸ κραταίωμα· σταυρός, πιστῶν τὸ στήριγμα· σταυρός, ἀγγέλων ἡ δόξα καὶ τῶν δαιμόνων τὸ τραῦμα».

Ἡ συγκίνηση καὶ τῶν δύο συνοδοιπόρων ἦταν δικαιολογημένη καθὼς διέσχισαν λόφους πάνω καὶ κάτω. Ἐκεῖ κάπου ὁ Ἰβάν σταματᾶ ξαφνικὰ καὶ κρεμάει ἔξω ἀπὸ τὸ ἔλκυθρο καὶ πρὸς τὰ πίσω του ἓνα πλατὺ σανίδι ὀδοντωτὸ ποὺ τὸ εἶχε δέσει ἀπὸ τὶς δύο ἄκρες του στὸ ἔλκυθρο. Καὶ συνέχισαν τὸν δρόμο μὲ ἀπότομη στροφὴ ἀλλάζοντας

κατεύθυνση στα δεξιά των λόφων. Ἡ ἐξήγηση πού ἔδωσε ὁ Ἰβάν στὴν ἐρώτηση τοῦ παπᾶ Πελάγιου ἦταν γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν συνάντησή τους μὲ τοὺς λύκους ἀλλὰ καὶ νὰ συγχύσουν ἐκείνους πού τοὺς παρακολουθοῦσαν ἔκανε στὴ σκέψη του...

Καὶ ἐνῶ προχωροῦσαν μέσα στὸ σκοτάδι ἀκοῦνε ξαφνικὰ πυροβολισμούς πού ἔφταναν ἀπὸ τὸν χώρο πού μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχαν περάσει. Κατάλαβαν ὅτι τοὺς ἀκολουθοῦσαν στρατιῶτες. Τότε ὁ Ἰβάν μὲ νέα δυνατὰ τώρα μαστιγώματα στὸ ἄλογο του πού τοὺς τραβοῦσε τὸ ἔλκυθρο ἔγινε ἄφαντος μὲ τὴν σιγουριά ὅτι τώρα κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ τοὺς ἀκολουθήσει ἀφοῦ ἄρχισε νὰ χιονίζει καὶ ἔτσι ἴχνη δὲν ἔμεναν πάνω στὸ χιόνι. Ἐξ ἄλλου οἱ πυροβολισμοὶ σταμάτησαν καὶ κάπως ὑποπτευτήκαν ὅτι οἱ στρατιῶτες συγκρούστηκαν μὲ λύκους ἀκριβῶς ἐκεῖ στὸ δάσος πού ὁ Ἰβάν ἄλλαξε τὴν πορεία του.

Ἀφοῦ προχώρησαν ἀκόμα μιὰ ὥρα δρόμο ἔφθασαν τέλος σὲ μιὰ κοιλάδα πού τὴν ἐκάλυπταν μικροὶ χιονισμένοι θάμνοι. Ἐκεῖ λοιπὸν κάπου μέσα σ' ἓνα στενὸ σταμάτησε τὸ ἔλκυθρο καὶ σύντομα μαζεύτηκαν οἱ χριστιανοὶ πού ἀγωνιοῦσαν νὰ λειτουργηθοῦν ἐκεῖνὴ τὴν χριστουγεννιάτικη νύκτα.

Ὁ παπᾶ Πελάγιος κουρασμένος κατέβηκε ἀπὸ τὸ ἔλκυθρο ὅπου τὸν περιέμεναν καὶ τὸν ὑποδέχτησαν μὲ δάκρυα χαρᾶς οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ τῆς Γράτζαινας. Τοῦ φίλησαν ἓνας - ἓνας τὸ χέρι, πήραν τὴν εὐλογία του καὶ τοῦ ἐτοίμασαν τὸν ἀχυρῶνα ὅπου θὰ τελοῦσε σὲ λίγο τὴν θεία λειτουργία. Μέσα στὸ τρεμάμενο φῶς λίγων κεριῶν καὶ ἀνάμεσα στὰ ἄχυρα πού θύμιζαν τὴν φάνη πού γεννήθηκε ὁ Χριστὸς στήθηκε ἓνα πρόχειρο τραπέζι πού ἦταν σκεπασμένο μὲ λευκὸ σεντόνι. Ἐκεῖ σὲ λίγο ὁ παπᾶ Πελάγιος ἀφοῦ μίλησε στὴν ἀρχὴ γιὰ τὴν μεγάλη ἐκείνη στιγμή ἐνθαρρύνοντας ταυτόχρονα τοὺς πιστοὺς πού ἦσαν περίπου καμιά σαρανταριά ἄτομα ἔβαλε τὸ «Εὐλογητός».

Ἡ λειτουργία τελέστηκε μέσα σὲ μιὰ πρωτοφανῆ κατάνυξη καὶ στὸ «Χριστὸς γεννᾶται» νόμιζε κανεὶς ὅτι ἄγγελοι κατέβηκαν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ μαζί μὲ τοὺς πιστοὺς ὑποδεχόντουσαν τὸν Σωτήρα τοῦ κόσμου. Μιὰ λειτουργία πού θύμιζε ἀκόμα τὴν ἐποχὴ τῶν μεγάλων διωγμῶν. Ὅλοι μὲ δάκρυα στὰ μάτια μετέλαβαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καὶ στὸ τέλος πρῶτος ὁ παπᾶ Πελάγιος γονατιστὸς μπροστὰ στὴν Ἁγία Τράπεζα καὶ μαζί του ὅλοι οἱ πιστοὶ εἶπε ἀπλὰ καὶ ἤρημα μιὰ προσευχὴ πού ἔβγαινε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς του. «Θεέ μου πολυεύπλαχνε, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Ἐσὺ πού ἔγινες ἄνθρωπος γιὰ νὰ σώσεις τὸν κόσμο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὸν θάνατο, Ἐσὺ πού

εἶσαι Ἅγιος καὶ πολυεύπλαχος βασιλιάς, ἀκουσε ἐμένα τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ ἀχρεῖο δούλο Σου καὶ μαζί τοὺς εὐρισκομένους ἐδῶ ἀπόψε χριστιανοὺς καὶ δώσε μας τὸ πλούσιο ἔλεός Σου... Ξέρουμε, Κύριε, ὅτι ὑποφέρουμε ὅλα αὐτὰ τὰ δεινὰ γιὰ τὶς πολλὲς μας ἁμαρτίες. Ἐτσι, Κύριε, δίκαια πάσχουμε γιὰτὶ δὲν μετανοήσαμε καὶ παραδοθήκαμε στὰ ἔργα τὰ πονηρὰ. Συγχώρησέ μας, Κύριε, Σὲ ἱκετεύουμε, ἀφοῦ θέλουμε νὰ ἐπιστρέψουμε ὅπως τὸν ἄσωτο καὶ τὴν πόρνη...».

Οἱ πιστοὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ἔνωσαν τὶς καρδιές τους μὲ τὶς παρακλήσεις τοῦ παπᾶ Πελάγιου καὶ ἀπαντοῦσαν μὲ συντριβὴ «Κύριε, ἐλέησον».

Ἦτοτε ἀπὸ ἓνα ἀπλὸ ζεστὸ τραπέζι ἀγάπης πού ἦταν τὸ ἐπιστέγασμα τῆς εὐχαριστιακῆς αὐτῆς σύναξης καὶ ἀφοῦ ὁ παπᾶ Πελάγιος μίλησε γιὰ ὑπομονή, πίστη, ἐλπίδα καὶ ἐγκαρτέρηση ἦλθε ἡ ὥρα γιὰ τὸ ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς. Ἐνας - ἓνας οἱ πιστοὶ μὲ μουσικότητα μέσα στὸ τσουχτερὸ ἐκείνο βράδυ ἀποχωροῦσαν, ἀλλὰ μέσα τους τώρα εἶχαν τὸν Χριστό· τί νὰ φοβηθοῦν; Καὶ ὁ παπᾶ Πελάγιος μαζί μὲ τὸν Ἰβάν ἀνέβηκαν στὸ ἔλκυθρο καὶ χάθηκαν μέσα στὸ σκοτάδι σὰν νὰ ἦταν ὄνειρο...

Ἐκεῖ στὴν καμπὴ τῶν λόφων πού ἄλλαξαν πορεία βρέθηκαν μπροστὰ σ' ἓνα οἰκτρὸ θέαμα. Πάνω στὰ χιόνια κατεσπαρμένα ἔβλεπε κανένας ἀνθρώπων καὶ λύκων κόκκαλα, ὄπλα, ἓνα ἔλκυθρο κατεστραμμένο καὶ τότε κατάλαβαν καὶ ἀνατρίχιασαν. Τότε κατάλαβαν ὅτι τοὺς παρακολουθοῦσαν. Μὲ τὴν θέα καὶ τὴν μυρωδιὰ τοῦ αἵματος τὸ ἄλογο ἀφήνιασε καὶ δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ τὸ σταματήσει κανεὶς. Ἐτρεχε μὲ τόση ταχύτητα ὥστε σὲ λίγο φάνηκαν ἀπὸ μακριὰ τὰ φῶτα τοῦ Χαρκώβου. Ὁ παπᾶ Πελάγιος παρὰ τὸ προχωρημένο τῆς ἡλικίας του σκέφτηκε ὅτι θὰ ἦταν καλύτερα τώρα νὰ περπατήσει ἀφοῦ πιά ἦταν βέβαιος ὅτι τοὺς παρακολουθοῦσαν. Σκεφτόταν ὅτι ἂν τὸν εὕρισκαν οἱ στρατιῶτες, αὐτὸς ὁ γέρος κι ἂν ἀκόμα τὸν θανάτωναν δὲν θὰ ἐδημιουργεῖτο κανένα πρόβλημα, ἐνῶ ὁ Ἰβάν νέος πού ἦταν, θὰ ἔβαζε σὲ κίνδυνο τὴν ζωὴ του τόσο τοῦ ἰδίου, ὅσο καὶ τῆς οἰκογενείας του. Μὲ ἡρεμία ψυχῆς ὁ παπᾶ Πελάγιος παρεκάλεσε τὸν Ἰβάν νὰ τὸν ἀφήσει κι αὐτὸς νὰ ἀπομακρυνθεῖ ὅσο γρηγόρα μποροῦσε. Ὁ εὐσεβεὴς λευίτης ἦταν ἀποφασισμένος γιὰ τὸν θάνατό του καὶ τὸ μαρτύριο πού τὸν περιέμενε.

Τότε ὁ Ἰβάν δὲν ἐπέμενε ἄλλο, τοῦ φίλησε τὸ παγωμένο χέρι καὶ πήρε τὴν εὐλογία του ἀφήνοντάς τον ὡς πέντε μίλια ἔξω ἀπὸ τὸ Χάρκωφ. Ἐκανε τὴν προσευχὴ του ὁ παπᾶ Πελάγιος καὶ προχώρησε μέσα στὴ νύκτα, ἐνῶ ὁ τσουχτερὸς ἄνεμος

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

544. Εἶναι ὀρθὸν κατὰ τὶς Κυριακὲς στὴ θεία λειτουργία νὰ ψάλλονται τὰ ἀντίφωνα μὲ τοὺς στίχους τῶν ψαλμῶν τοῦ Πάσχα μὲ τὴν αἰτιολογία ὅτι ἡ Κυριακὴ εἶναι ἀναστάσιμος; (Ἐρωτησὴ π. Δ.Σ.).

Γιὰ τὰ ἀντίφωνα τῆς θείας λειτουργίας γράψαμε διεξοδικότατα ἐξ ἀφορμῆς δύο ἐρωτήσεων ποὺ ἀνεφέροντο στὸ θέμα τῶν τυπικῶν καὶ τῶν ἀντιφώνων (ὑπ' ἀριθμ. 413 καὶ 414). Τότε εἶδαμε πῶς ἔχει ἡ παράδοση τῶν ἀντιφώνων καὶ τῶν τυπικῶν, ποιά ἦταν ἡ ἐξέλιξη τοῦ τμήματος αὐτοῦ τῆς θείας λειτουργίας, πῶς καὶ γιατί φθάσαμε σὲ τελεία ἀποδιοργάνωση (δὲν πρόκειται γιὰ ὑπερβολή) τοῦ ὠραίου αὐτοῦ καὶ ζωτικῆς λειτουργικοῦ στοιχείου, τὶς ἀδόκιμες λύσεις ποὺ ἀπὸ καλὴ πρόθεση προτάθηκαν καὶ προωθήθηκαν καὶ ὑπογραμμίσουμε τὴν ἀνάγκη ὀρθῆς παραδοσιακῆς ἀποκαταστάσεώς του πρὶν εἶναι πολὺ ἄργα.

Καὶ γιὰ νὰ ἔλθουμε ἀμέσως στὸ ἀνωτέρω ἐρώτημα. Ἡ θέση ὅτι ἡ Κυριακὴ εἶναι ἀναστάσιμος, τὸ ἐβδομαδιαῖο Πάσχα τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἀπόλυτα ὀρθή. Στὰ ἀντίφωνα ἐξ ἄλλου τῆς Κυριακῆς, ὡς ἐφύμνια τοῦ δευτέρου ἀντιφώνου καὶ ὡς ἐφύμνιο τοῦ εἰσοδικοῦ στίχου («Δεῦτε προσκυνήσωμεν...») λέγεται πάντοτε τὸ ἐφύμνιο

τοῦ Πάσχα «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν...». Τὰ ἀντίφωνα ὅμως τοῦ Πάσχα δὲν ταυτίζονται μὲ τὰ ἀντίφωνα τῶν Κυριακῶν, καίτοι καὶ αὐτὰ εἶναι ἀναστάσιμα, ὅπως καὶ τὰ ἀπολυτίκια τῶν Κυριακῶν καίτοι ἀναστάσιμα (τῶν ὀκτῶ ἤχων) δὲν ταυτίζονται πρὸς τὰ πασχαλινὰ («Χριστὸς ἀνέστη...» ἢ «Προλαβοῦσαι τὸν ὄρθρον...»). Ἡ ἐπέκταση τῶν ἀντιφώνων τοῦ Πάσχα πρὸς τὶς Κυριακὲς μόνο νέα σύγχυση θὰ προκαλέσει, θὰ μειώσει τὴν μοναδικότητα τῆς πασχαλινῆς λειτουργίας καὶ ἐπὶ πλέον θὰ εἶναι μὴ σύμφωνος πρὸς τὴν παραδεδομένη τάξη, ὡς ἀμάρτυρος. Ὁ θεολογικὸς λόγος ποὺ ἀναφέραμε πιὸ πάνω δὲν δικαιολογεῖ μιὰ τέτοιου εἴδους παρέμβαση, ποὺ ἀναμφίβολα εἶναι αὐθαίρετη καὶ ἀντιπαραδοσιακή.

Ἐχει ὅμως ὑπὲρ αὐτῆς ἡ ἀνωτέρω πρόταση, ὅπως διατυπώνεται στὴν ἐρώτηση, τὸ ὅτι συνειδητοποιεῖ δύο βασικὰ στοιχεῖα τοῦ προβλήματος τῶν ἀντιφώνων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξαρτᾶται καὶ ἡ ὀρθὴ λύση του. Πρῶτο, ὅτι δὲν εἶναι νοητὸ νὰ λέγονται τὰ ἐφύμνια χωρὶς τοὺς στίχους τῶν ψαλμῶν. Ἄλλως δὲν εἶναι κἂν ἐφύμνια, φυσικὰ δὲν εἶναι οὔτε καὶ ἀντίφωνα. «Ἀντίφωνο» σαφῶς εἶναι ὁ ψαλμὸς μαζὶ μὲ τὸ ἐφύμνιό του κατὰ στίχον, ποὺ ψάλλεται κατ' ἀντιφωνίαν, μὲ ἔμφα-

ποὺ ἦταν δυνατὸς, λόγω τοῦ γήρατός του τὸν ἐμπόδιζε νὰ συνεχίσει τὴν πορεία του ἀνετα. Τὰ πόδια του δὲν ἄντεχαν νὰ φθάσει μέχρι τὸν προορισμό του. Προσπάθησε, κατέβαλε ὅλες του τὶς δυνάμεις ἀλλὰ ἦταν ἀδύνατο. Ἀπὸ μακριὰ τὰ φῶτα τῆς πόλης τοῦ ἔδιναν κουράγιο ἀλλὰ φαινόταν πολὺ μακριὰ ἀκόμα. Ἐστρεψε τότε τὴν προσοχή του δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μήπως εὔρισκε κανένα καταφύγιο κι ἂς ἦταν πρόχειρο. Τότε ξαφνικὰ βλέπει κάπου ἑκατὸ μέτρα ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἦταν κάτι σὰν μιὰ παράγκα ἐγκαταλελειμμένη. Φθάνοντας μόλις ποὺ μπόρεσε καὶ ἀκούμπησε τὸ ραβδί του στὴν πόρτα κι ἔπεσε κατὰ γῆς ἀναίσθητος.

Μόλις ἀνοιξε ἡ πόρτα φάνηκε ὅτι ἦταν φυλάκιο στρατιωτῶν. Ὁ παπὰ Πελάγιος ἦταν τώρα στὰ χέρια τῶν διωκτῶν του. Τὸν μάζεψαν οἱ στρατιῶτες καὶ ἀπὸ τὴν μορφὴ του ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν σταυρὸ ποὺ βρῆκαν στὸν κόρφο του κατάλαβαν ὅτι ἦταν ὁ παπὰ Πελάγιος ποὺ ἀναζητοῦσαν. Τότε οἱ στρατιῶτες ζήτησαν ἀμέσως ἓνα γιαιτὸ ἀφοῦ ἐν

τῶ μεταξὺ εἰδοποίησαν τὴν Ἀστυνομικὴ Διεύθυνση γιὰ τὴν ἀνεύρεση τοῦ παπᾶ Πελάγιου. Πράγματι ἦλθε ὁ γιαιτὸς γιὰ νὰ διαπιστώσει ὅτι ἦταν πλέον ἄργα. Ὁ γέροντας σὲ λίγο θὰ ξεψυχοῦσε καὶ θὰ ἄφηνε τὴν μακαρία του ψυχὴ νὰ πετάξει στὸν θρόνο τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς αἰωνιότητος.

Μὲ τὴν θυσία τοῦ παπᾶ Πελάγιου ὅμως γιόρτασαν εὐφρόσυνα Χριστούγεννα τόσες εὐσεβεῖς ψυχὲς ἐκεῖνη τὴν χρονιά τοῦ 1920, ποὺ μπορεῖ μὲν οἱ μπολσεβίκοι νὰ καταδίωκαν τοὺς πιστοὺς, ὁ Θεὸς ὅμως τοὺς προστάτευε καὶ τοὺς ἀξίωσε μὲ τὴν θυσία τοῦ ἱερέα νὰ δεχθοῦν μέσα τους τὸν ἴδιο τὸν Κύριο. Ἐπέτρεψε ἔτσι ὁ Κύριος νὰ γιορτάσουν στὸ μικρὸ ἐκεῖνο χωριὸ τὰ Χριστούγεννα οἱ χριστιανοί, ὁ παπὰς νὰ πεθάνει ἀπὸ τὶς ταλαιπωρίες, ὁ Ἰβὰν νὰ σωθεῖ καὶ ποιὸς ξέρει γιὰ τὸν θάνατο τῶν στρατιωτῶν μέσα στὴν σύγκρουσή τους μὲ τοὺς λύκους νὰ γίνουν τὰ ὄργανα τῆς θείας δικαιοσύνης...

ση κυρίως στὸν ψαλμὸ καὶ δευτερευόντως στὸ ἐφύμνιο, ποῦ διακοσμεῖ τὴν ψαλμωδία τοῦ ψαλμοῦ καὶ δὲν τὴν κατατρώγει. Δεύτερο, ὅτι ἡ ἀναζήτηση τῶν στίχων τῶν ἀντιφώνων δὲν πρέπει νὰ στραφεῖ πρὸς τὴν Ἀγιοπολιτικὴ παράδοση τοῦ μοναχικοῦ τυπικοῦ τοῦ Ἁγίου Σάβα, δηλαδή πρὸς τὰ τυπικά, ἀλλὰ πρὸς τὴν Ἀντιοχειανὴ - Κωνσταντινουπολιτικὴ παράδοση τῶν ἐνοριακῶν ἀντιφώνων. Πρόκειται γιὰ δυὸ σαφῶς διάφορα πράγματα, σεβάσματα καὶ ἄριστα διοργανωμένα καθ' ἑαυτά, ποῦ ἡ μίξις τους διαστρέφει καὶ τὰ δύο καὶ δημιουργεῖ λειτουργικοὺς τραγελάφους, ἀδοκίμους καὶ καταστρεπτικοὺς καὶ γιὰ τὶς δύο πανάρχαιες παραδόσεις. Εἶναι αὐτονόητο πῶς δὲν μπορεῖ στὴν ἴδια λειτουργία νὰ λέγονται καὶ τὰ δύο, καὶ τὰ ἀντίφωνα δηλαδή καὶ τὰ τυπικά συγχρόνως καὶ ἀναμιξ, ἀλλὰ ἢ τὰ ἀντίφωνα ἢ τὰ τυπικά, ἢ ἐκ περιτροπῆς ἄλλοτε τὰ ἀντίφωνα καὶ ἄλλοτε τὰ τυπικά, κατὰ τὶς διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ, ποῦ ἔχουν ἀπόλυτη μὲν ἰσχὺ στὰ μοναστήρια, προσαρμόζονται δὲ στὶς ἐνορίες κατὰ τὶς ἰδιαίτερες συνθήκες καὶ ἀνάγκες τῆς ἐνοριακῆς πρακτικῆς. Γι' αὐτὰ μιλῆσαμε ἐκτενῶς στὶς ἀπαντήσεις στὶς ὑπ' ἀριθμ. 413 καὶ 414 ἐρωτήσεις καὶ δὲν θὰ ἐπανέλθουμε. Αὐτὰ εἶναι τὰ δύο βασικά θετικά στοιχεῖα, ποῦ μᾶς ἐνθαρρύνουν νὰ πιστεύουμε ὅτι τὸ πρόβλημα τῶν ἀντιφώνων - τυπικῶν ἔχει κατανοηθεῖ, ἀπὸ μερικοὺς τουλάχιστον, καὶ ἐπιζητεῖται ἡ ὀρθὴ λύση του. Ἄρκει αὐτὴ νὰ ἀναζητηθεῖ ὄχι στὰ εἰδικὰ ἀντίφωνα τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει κατὰ τὴν συνεχή καὶ ἀδιατάρακτο παράδοση καὶ πράξις τῆς Ἐκκλησίας ἐδῶ καὶ χίλια τριακόσια περίπου χρόνια, ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ Η' αἰῶνα, ὅποτε μαρτυρεῖται γιὰ πρώτη φορὰ, ὡς προϋφισταμένη μάλιστα, μέχρι τὴ γενεὰ μας, ποῦ, στὴν προσπάθειά της νὰ τὴν ἀποκαταστήσει, τὴν κατέλυσε.

Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ πρώτη μαρτυρία γιὰ τὰ τρία ἀντίφωνα τῆς θείας λειτουργίας παρέχεται ἀπὸ τὸν ἅγιο Γερμανὸ πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως († 733), στὸ ὑπόμνημά του στὴ θεία λειτουργία («Ἱστορία ἐκκλησιαστικὴ καὶ μυστικὴ θεωρία»). Οἱ ψαλμοὶ εἶναι τρεῖς: ὁ 91ος («Ἄγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι...»), ὁ 92ος («Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο...») καὶ ὁ 94ος («Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ...»). Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω ὑπόμνημα τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ εἶναι ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον νὰ μελετηθοῦν καὶ τὰ ἄλλα ὑπομνήματα τῶν σχο-

λιαστῶν τῆς θείας λειτουργίας πατέρων καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Θεοδώρου Ἀνδιδῶν («Προθεωρία κεφαλαιώδης περὶ τῶν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ γινομένων συμβόλων καὶ μυστηρίων», κεφ. ια' - ιδ') καὶ τοῦ Νικολάου Καβάσιλα («Εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν», κεφ. ιη'-κ'), ποῦ ἐρμηνεύουν τοὺς ψαλμοὺς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐντάσσουν στὴ θεία λειτουργία ὡς ὀργανικά της στοιχεῖα, ὅποιαδήποτε ἡμέρα καὶ ἂν τελεῖται αὐτή, ἐξαιρέτως μάλιστα τὴν Κυριακὴ, λόγῳ τοῦ πανηγυρικοῦ καὶ ἀναστασίμου χαρακτήρος τῶν προφητικῶν αὐτῶν κειμένων.

(Συνεχίζεται)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

• **ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΚΑΙ ΒΙΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ**, ἔκδοσις Γ' 1995, σχῆμα 17X24 ἑκατ., σσ. 64.

Πλὴν τῆς πλήρους ἀσματικῆς Ἀκολουθίας, περιλαμβάνεται ὁ βίος τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ὁ Παρακλητικὸς Κανὼν καὶ μουσικὸ παράρτημα, σὲ ἐπιμέλεια τοῦ ἀρχιμ. Συνεσίου Κτενά.

• **Ἀνδρέα Θεοδώρου, «ΑΓΙΩ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΠΑΣΑ ΨΥΧΗ ΖΩΟΥΤΑΙ...»**. Ἐρμηνευτικὸ σχόλιο στοὺς Ἀναβαθμοὺς τῆς Παρακλητικῆς. Ἀθήνα 1995, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 112.

Οἱ Ἀναβαθμοί, ἀπὸ τὰ πιδ ὁμορφα κείμενα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμολογίας μας, στὰ ὁποῖα ἀποτυπώνεται ἡ πνευματικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας, ποῦ τροφοδοτεῖται ἀπὸ τὴ δογματικὴ πίστη τῆς Ἐκκλησίας, μὲ ἐπίκεντρο τὸ πανάγιον Πνεῦμα, παρουσιάζονται μὲ ἐρμηνευτικὰ σχόλια στὸ εὐσύνοπτο αὐτὸ ἔργο τοῦ δόκιμου καλῶν τοῦ ὁμοτ. καθηγητοῦ Ἀνδρ. Θεοδώρου.

• **Ἀρχιμ. Νικολάου Ι. Πρωτοπαπά, ΕΧΟΝΤΕΣ ΜΟΡΦΩΣΙΝ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ**, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 264.

Πενήντα τρεῖς σύντομες, μεστὲς περιεχομένου καὶ ἐποικοδομητικὲς ὁμιλίες, ποῦ πρωτοδημοσιεύθηκαν στὸ δελτίο «Φωνὴ Κυρίου» κατὰ τὸ ἔτος 1995, προσφέρονται σὲ καλαίσθητο τόμο, μὲ τετράχρωμο ἐξώφυλλο. Πρόκειται γιὰ κείμενα γραμμένα μὲ εὐθύνη καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Παρατίθεται τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάλυσή του. Διευκολυντικὰ τὰ εὐρητήρια χωρίων Π. καὶ Κ. Διαθήκης καὶ θεμάτων. Χρήσιμο βοήθημα γιὰ τοὺς κήρυκες τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ κάθε χριστιανὸ ποῦ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκτήσει τὴν «μόρφωσιν τῆς εὐσεβείας».

Οί κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως προστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας

4. Ἀποφάσεις Γερμανικῶν Δικαστηρίων*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ (†), Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλολ.

Τὸ Δικαστήριο διασαφηνίζει τὴ θέση αὐτὴ ἀναφερόμενο στὶς κατὰ καιροὺς δηλώσεις τοῦ γκουρού, ποὺ κατὰ τὴν κρίση τῆς Πολιτείας ἀπειλοῦν ἔννομα ἀγαθὰ, ποὺ προστατεύονται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα:

«Οἱ δηλώσεις τῆς Ἐκθεσης γιὰ τὴ στάση τοῦ Osho - Rajneesh ἀπέναντι στοῦ γάμο καὶ στὴν οἰκογένεια (Bericht σ. 15), γιὰ τὴ σχέση του ἀπέναντι τῶν πλουσίων καὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, γιὰ τὸν ἔλεγχο τῶν γεννήσεων (Bericht, σ. 16) καὶ γιὰ τὴ σχέση τοῦ Osho - Rajneesh ἔναντι τῶν μαθητῶν του (Bericht, σ. 17 ἐξ.), ἔχουν ὡς πηγὴ τὴν μνημονευθεῖσα συνέντευξη τοῦ περιοδικοῦ Spiegel καὶ τὴν παγκόσμια συνέντευξη Τύπου τοῦ Ἰουλίου 1985. Αὐτὰ οφείλουν νὰ εἶναι δεσμευτικά. Σ' αὐτὸ δὲν ἀλλάζουν τίποτα οἱ ἀντίθετες δηλώσεις τοῦ Osho - Rajneesh ἢ οἱ δηλώσεις διαφορετικῆς βαρῆτητας, τίς ὁποῖες ἔκανε σὲ ἄλλες εὐκαιρίες καὶ σὲ ἄλλη περίσταση. Ὁ ἐναγόμενος δὲν ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ περιλάβει συμπληρωματικὰ τέτοιες δηλώσεις στὴν Ἐκθεσὴ του, γιατί νομικὰ δὲν περιορίζεται νὰ συντάξει μίαν Ἐκθεση ζυγισμένη ἀπὸ κάθε πλευρὰ.

»Ἡ κριτικὴ περιγραφή τῆς γενικῆς εἰκόνας τῆς κίνησης Osho καὶ τῆς διδασχῆς τοῦ Osho-Rajneesh στὸ πρῶτο τμῆμα τῆς Ἐκθεσης, παράγρ. 1, δὲν ἐπιβαρύνει δυσανάλογα τὸν ἐνάγοντα. Εἶναι δικαιολογημένη μὲ βάση τίς δηλώσεις τοῦ Osho-Rajneesh, οἱ ὁποῖες μνημονεύονται στὴν Ἐκθεσὴ καὶ ἀφοροῦν τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια, τὴν ἀξία τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, τὸν ἔλεγχο τῶν γεννήσεων καὶ τὴν ἔκτρωση (πρὸβλ. ἐδῶ καὶ OVG Münster, ἀπόφαση 22.5.1990). Μ' αὐτὲς τίς δηλώσεις ἢ διδασκαλία τοῦ Osho-Rajneesh βρῖσκεται σὲ ἀντίθεση μὲ τίς βασικὲς ἀξίες τοῦ Συντάγματος».

ε) Δικαστικὸς ἀγὼνας ἐναντίον τῆς σαηντόλοτζυ

Τὸ 1975 καταχωρήθηκε ἐπίσημα στοὺς καταλόγους Σωματείων ἢ «Ἐκκλησία τῆς Σαηντόλοτζυ Στουτγάρδης». Ὅμως τὸ 1986, ἡ Πολιτεία (Regierungspräsidium) ἀφαίρεσε ἀπὸ τὴν κίνηση αὐτὴ τὴν ἰκανότητα τοῦ δικαίου. Ἡ κίνηση ὑπέβαλε αἴτηση ἀνακοπῆς. Ἡ ἀρμόδια Πολιτειακὴ Ἀρχὴ (Regierungspräsidium) μὲ τὴν ἀπόφασή της ποὺ ἐκδόθηκε τὴν 6.2.1992 ἀπέρι-

ψε τὴν αἴτηση ἀνακοπῆς, ἐπειδὴ ἐθεώρησε ὅτι πρόκειται γιὰ ὀργάνωση ποὺ ἀποβλέπει σὲ οἰκονομικοὺς καὶ ὄχι σὲ θρησκευτικοὺς ἢ κοσμοθεωριακοὺς σκοποὺς, ὅπως ἰσχυρίζεται στὸ καταστατικὸ της. Ἡ αἰτιολογία τῆς ἀποφάσεως καὶ ἡ ὅλη ἐπιχειρηματολογία, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σημεῖα ποὺ ἀναφέρονται στὶς οἰκονομικὲς δραστηριότητες, παρουσιάζει γενικώτερο ἐνδιαφέρον. Γι' αὐτὸ καὶ παραθέτουμε στὴ συνέχεια μερικὰ ἀποσπάσματα:

«Σύμφωνα μὲ τὴν παράγρ. 43, μέρος 2BGB μπορεῖ νὰ ἀφαιρεθεῖ ἡ ἰκανότητα δικαίου ἀπὸ ἕνα σωματεῖο ποὺ στὸ καταστατικὸ του δὲν ἀναγράφονται οἰκονομικὲς δραστηριότητες, ὅταν ἐπιδιώκει ἕνα τέτοιο σκοπὸ.

»Κατὰ τὴν ἔρευνα, μὲ σκοπὸ νὰ διαπιστωθεῖ ἂν ὑφίσταται ἕνα οἰκονομικὸ ἢ μὴ οἰκονομικὸ σωματεῖο, δὲν ἀρκεῖ μόνο ἡ ἐπίκληση τῆς δηλώσεως τοῦ καταστατικοῦ γιὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ σωματείου. Σύμφωνα μὲ νέα ἀντίληψη (K. Schmidt, RPF1, 72, 286f., 343ff), γιὰ τὴν καταχώρηση, ἀποφασιστικῆς σημασίας δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ σωματείου, ἀλλὰ οἱ ἀντικειμενικὲς τοῦ δραστηριότητες. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἕνα σωματεῖο, ποὺ ἐπιδιώκει μὴ οἰκονομικοὺς σκοποὺς ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο μὲ οἰκονομικὲς δραστηριότητες, δὲν μπορεῖ νὰ καταχωρηθεῖ.

»Ἀκόμη καὶ ἂν ἡ ἀνακόπτουσα θὰ προσδιορίζετο ὡς θρησκευτικὴ ἢ κοσμοθεωριακὴ κοινότητα, δὲν προστατεύεται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα στὴν ἔκταση ποὺ ἐκείνη ὑποστηρίζει.

»Μία θρησκευτικὴ ἢ κοσμοθεωριακὴ ἔνωση, ποὺ ἐπιδιώκει τὴν ἰκανότητα δικαίου κατὰ τὸ Ἀστικὸ Δίκαιο, μπορεῖ νὰ τὴν ἀποκτήσει καὶ νὰ τὴν διατηρήσει διαρκῶς, σύμφωνα μὲ τὴν παράγρ. 21 BGB. Μὲ τὴν δήλωση ἢ μὲ τὴν καταχώρησή της στὸν κατάλογο τῶν σωματείων, ὑπόκειται στοὺς ἴδιους κανόνες ὅπως ἄλλα σωματεῖα.

»Ἀκόμη καὶ ἂν ἡ ἀνακόπτουσα ἦταν θρησκευτικὴ κοινότητα μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἀρθροῦ 146 τοῦ Συντάγματος καὶ ἀσκοῦσε θρησκεία μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἀρθροῦ 4, παρ. 1 καὶ 2, δὲν θὰ ἐμπόδιζε τὴν ἀξιολόγησή της ὡς οἰκονομικὸ σωματεῖο (βλ. γι' αὐτὸ NJW 1988, 2574 ff. NVWZ 1990, 4 ff. NJW 1990, 887 ff. NJW 1989, 2497 f καὶ NJW 1990, 2669 ff).

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 188 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ: Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ*

Τῆς κ. ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΚΗ, Κοινωνικῆς Λειτουργοῦ - Θεολόγου

Γιὰ μιὰ ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος.

Γιὰ κάθε μία ἀπὸ τὶς ὁμάδες ποὺ ἀναφέρθηκαν ὑπάρχουν διαφορετικὰ προγράμματα τὰ ὁποῖα χρηματοδοτοῦνται καὶ κατευθύνονται ἀπὸ τὴν Ε.Ε. Οἱ φορεῖς ποὺ τὰ ὑλοποιοῦν εἶναι οἱ κρατικὲς ὑπηρεσίες, οἱ Μ.Κ.Ο.Α., ἡ Ἐκκλησία, εἴτε αὐτόνομα ὁ κάθε φορέας εἴτε σὲ συνεργασία μεταξύ τους. Τὰ περισσότερα γνωστὰ προγράμματα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι: Τὸ NOW ποὺ ἀπευθύνεται σὲ γυναῖκες γιὰ θέματα ἀπασχόλησης καὶ κατάρτισης. Ἐπίσης τὸ HORIZON ποὺ ἀποσκοπεῖ στὴ διευκόλυνση μειονεκτούντων ἀτόμων πρὸς εὔρεση ἐργασίας καὶ τὸ YOU-THSTART ποὺ προωθεῖ τὴν ἔνταξη στὴν ἀγορὰ ἐργασίας νέων κάτω τῶν εἴκοσι χρόνων οἱ ὁποῖοι δὲν διαθέτουν ἐπαρκῆ ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση²⁰.

Ὅσον ἀφορᾷ τὶς Μ.Κ.Ο.Α. οἱ δραστηριότητές τους ἔχουν πολλὲς κατευθύνσεις. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ προγράμματα ποὺ κάθε μία ὑλοποιεῖ, ἔχουν συνεργασία μὲ τὸν κρατικὸ μηχανισμό καὶ ὡς πρὸς εὐέλκτες μποροῦν καὶ προωθοῦν, ἐντὸς τοῦ κράτους ἀλλὰ καὶ πρὸς τὶς ἐπιτροπὲς τῆς Ε.Ε., συμφέροντα προγράμματα ἢ προτάσεις κοινωνικῆς πολιτικῆς. Γιὰ τὴ μεταξύ τους συνεργασία καὶ συνεννόηση ἐντὸς τῆς Ἑλλάδας ἔχει συσταθεῖ ἀπὸ τὸ 1985 Ὁμάδα Ἐκπροσώπων Μὴ Κυβερνητικῶν Ὄργανώσεων γιὰ τὴν Ἀνάπτυξη (Μ.Κ.Ο.Α) στὴν ὁποία παίρνουν μέρος: τὸ Ἴδρυμα Κοινωνικῆς Ἐργασίας, τὸ Κέντρο Γυναικῶν Ὑπαίθρου, τὸ Σῶμα Ἑλλήνων Ὁδηγῶν, ἡ Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία Κρήτης, τὸ Διορθόδοξο Κέντρο «Πορευθέντες», τὸ Σῶστε τὰ Παιδιά, ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωση Νεανίδων (Χ.Ε.Ν), ἡ Χριστιανικὴ Ἀδελφότης Νέων (Χ.Α.Ν)²¹, τὸ ΕΛ.ΙΝ.Α.Σ, τὸ Κ.Ε.Γ.Μ.Ε, ἡ Ε.Ε.Δ.Δ.Α, τὸ Ἰνστιτούτο Διεθνῶν Ὑποθέσεων καὶ οἱ Γιατροὶ τοῦ Κόσμου.

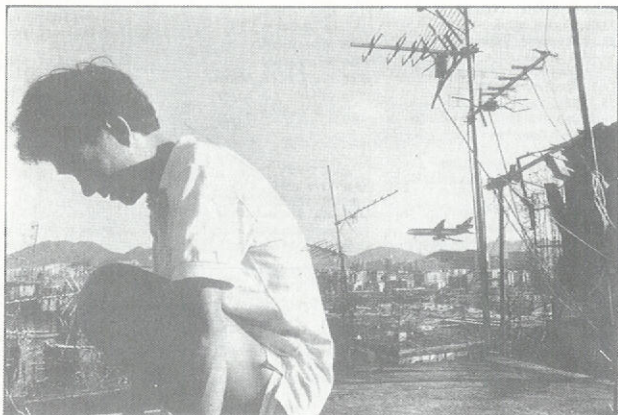
Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἔχουν δημιουργηθεῖ ἐπιτροπὲς πολὺ

νωρίτερα ἀπὸ τὴν γενικὴ διαπίστωση τοῦ προβλήματος. Τηροῦνται τὰ λόγια τοῦ Κυρίου γιὰ παροχὴ περιθάλψης πρὸς ὅλους τοὺς ἐμπερίστατους²². Ἐνδεικτικὰ μνημονεύουμε τὴ Διεύθυνση Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἢ ὁποῖα ἐπιμερίζεται σὲ γραφεῖα: Προστασίας Γήρατος, Κατακοίτων, Περιθάλψεως Ἀσθενῶν, Παροχῆς καὶ Λήψεως Αἵματος καὶ ἄλλα.

Μὲ ἀφορμὴ τὴν πρὸ διετίας ἡμερίδα τῶν Μ.Κ. Ο.Α. ποὺ διοργάνωσε τὸ Κ.Ε.Γ.Μ.Ε. ζητήθηκε ἀπὸ τὸν ἀναπλ. καθηγητὴ κ. Ἀλέξανδρο Μ. Σταυρόπουλο, ὁ ὁποῖος ἐκπροσώπουσε τὸ «Πορευθέντες» νὰ παρουσιάσει τὸ σύγχρονο ἔργο τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Διεξάχθηκε ἔρευνα, μὲ τὴν εὐθύνη τοῦ ἴδιου τοῦ καθηγητοῦ σὲ συνεργασία μὲ τὴν συντάκτρια τοῦ παρόντος ἄρθρου, στὶς Μητροπόλεις τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου καὶ καταγράφηκαν τὰ προγράμματά τους. Ἀξίζει νὰ μνημονευθοῦν μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ὥστε νὰ διαφανεῖ ἡ εὐαισθησία τῆς Ἐκκλησίας σὲ τοπικὸ ἐπίπεδο πρὸς τὸ κάθε παρουσιαζόμενο πρόβλημα: Πρόγραμμα ἐπανένταξης παλιννοστούντων μὲ ιδιαίτερη ἀσχολία τὴν συνταξιοδότηση ἀπὸ τὸ γερμανικὸ κράτος τῶν μὴ συνταξιοδοτημένων γυναικῶν, καθὼς καὶ τὴν ἀνακούφιση ψυχιατρικῶν προβλημάτων ποὺ παρουσιάζονται στὶς οἰκογένειες αὐτές. Στὶς μεθοριακὲς μητροπόλεις καλύφθηκαν ὅλες οἱ ἀνάγκες τῶν προσφύγων καὶ λαθρομεταναστῶν μὲ ἔξοδα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Εὔρεση ἐργασίας στὴ σχολὴ Ταπητουργίας τῆς Κόνιτσας σὲ δεκατέσσερις οἰκογένειες μὲ κανονικὸ ἡμερομίσθιο καὶ ἀσφάλεια στὸ Ι.Κ.Α. Προσφορὰ ἱατροφαρμακευτικῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τὶς ἐνορίες τῆς Ἀρτας καθὼς καὶ γραφικὴ ὕλη στὰ σχολεῖα τῆς Βορείου Ἠπείρου, ὥστε νὰ παραμείνουν οἱ Βορειοηπειρωτὲς στὴν πατρίδα τους. Συμπαράσταση τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Βύρωνα πρὸς λαθρομετανάστες ἀπὸ τὴ Σρι Λάνκα ποὺ φιλοξενοῦνταν στὸ γειτονικὸ στρατόπεδο. Διασφάλιση τῶν ἐγκύων γυναικῶν ποὺ βρῖσκονται μεταξύ τῶν λα-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 187 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

θρομεταναστών στο πλοίο «Κωστάκης» στην Κώ. Παροχή βοήθειας από πολλές μητροπόλεις προς τους σεισμοπαθείς και άστεγους του Καΐρου, τής Ἀρμενίας, τους έμπολέμους τής Σερβίας. Οί αναφορές μας αυτές είναι ελάχιστες μπροστά τὸ σύνολο τῶν προγραμμάτων πού υπάρχουν, πιστεύουμε όμως ὅτι είναι ένδεικτικές και μόνο.

Τί Λαύριο, τί Πέραμα, τί Χόγκ-Κόνγκ! Ὁ κόσμος ἔγινε μιὰ γειτονιά. (Ἡ φωτογραφία ἀπό τήν ἔφημ. «Le Monde» 15-16 Ὀκτ. 1995).

Λίγες σκέψεις γιά κατακλείδα.

Με μιὰ πρώτη εκτίμηση τῶν ὄσων προαναφέρθηκαν, δίνεται ἡ εὐκαιρία γιά προβληματισμὸ πάνω στή σύγχρονη πραγματικότητα.

Διαπιστώνεται ὅτι ὅλες οί προσπάθειες ἐπίλυσης τῆς σύγχρονης φτώχειας είναι αὐτονομημένες. Σπάνια παρατηρεῖται διεπιστημονικὴ συνεργασία, διαφορετικῶν κατευθύνσεων. Ἡ αὐτονομία αὐτὴ βασίζεται στήν ὅλη αὐτονόμηση τοῦ ἀνθρώπου ὡς μέλους τῆς φύσης, ὡς θείου δημιουργήματος, ὡς μέλους τῆς κοινωνίας, κατὰ συνέπεια καὶ ὡς ἐπιστήμονος. Ἡ πίστη στή μοναδικότητά του καὶ στήν ὀρθολογιστικὴ καὶ μόνο κυριαρχία του ἐπὶ τοῦ γύρω του κόσμου, κατακερματίζει τὴν ὅποια δραστηριότητά του.

Ἡ κατάληξη σὰ σημερινὰ φαινόμενα ἐκτιμᾶται μᾶλλον ὡς ἐπικίνδυνα ἀρνητικὴ παρὰ ὡς ἐπίτευξη ἀνωτέρου σκοποῦ τοῦ ὅλου ἀνθρώπου.

Ἡ ψευδαίσθηση τῆς μονιμότητας πάνω στή γῆ ὀδηγεῖ σὲ ἐγωϊστικὴ, ἀλαζονικὴ χρῆση κατὰχρηση τῶν ἀγαθῶν πού παρέχει ἡ φύση, ἡ ἐπιστήμη, ὁ πολιτισμὸς²³. Ἐὰν αὐτὴ ἡ ψευδαίσθηση

ἀντικατασταθεῖ μετὴν πίστη στήν ἀβεβαιότητα τοῦ αἴριο καὶ στήν βεβαιότητα τοῦ σήμερα μετὴν γνώμονα τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς Ἀνάστασης ὄλων, τότε ἡ ὀπτικὴ τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νὰ ἀλλάξει.

Ἄντὶ νὰ εἶναι ἰδιοκτήτης, ἀναπτύσσει τὴν ψυχολογία τοῦ «ἐνοικιαστή». Γνωρίζει «ἐξ ἀποκαλύψεως» ὅτι κάθε στιγμή κατὰ τὴν διάρκεια τῆς «ἐνοικίασης» εἶναι ὀλόκληρη ζωὴ στήν ὅποια θὰ σταθεῖ μπροστὰ κατὰ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ - Δεύτερη Παρουσία. Εὐαισθητοποιεῖται πρὸς τὸν «πλησίον» ἐφόσον τὸ τέλος -σκοπὸς- εἶναι κοινὸ ἀνεξαρτήτως τῶν ἐθνικῶν, κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν κατηγοριοποιήσεων. Οἱ ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς, εἴτε ἐπιστημονικὲς εἴτε πολιτισμικὲς ἀκόμα καὶ πολιτειακές, ἀξιοποιοῦνται μετὴν ὑλιστικὸ πνεῦμα καὶ παύουν νὰ εἶναι σημεῖα διαχωρισμοῦ ἀνθρώπων καὶ λαῶν. Οἱ προσπάθειες γιά τὴν νίκη τοῦ καλοῦ ἐπὶ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς δυστυχίας γίνονται σὲ συνεργασία τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, τῶν οικονομικῶν, τῆς θεολογίας²⁴, τῆς ἐκκλησιολογίας.

ἴσως αὐτὴ νὰ εἶναι ἡ πρόκληση καὶ συγχρόνως ἡ πρόσκληση τῶν καιρῶν. Ἡ ἀμφισβήτηση τῶν ἤδη ὑπαρχόντων συνόρων, τὸ ἀνακάτεμα τῶν ἐθνοτήτων καὶ ἡ κατάργηση τῶν αἰγῶς ἐθνικῶν κρατῶν, πόλεων, ἡπείρων καλοῦν σὲ ἐπαναπροσδιορισμὸ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἀλήθειας τῆς ζωῆς. Τὸ ὅτι «ὁ κόσμος ἔγινε μιὰ γειτονιά»²⁵ εἶναι τὸ κέντρισμα γιά νὰ μεταμορφωθοῦν ἄνθρωποι καὶ λαοὶ σὲ θεῖα ὁμοιογένεια καὶ «σὲ δημιουργικὴ ἐνότητα»²⁶ χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει τὴν ἰσοπέδωση τῶν ἰδιαιτεροτήτων πού ἀνάγονται στήν ἐλευθερία τοῦ προσώπου ἡ ὅποια δόθηκε ἀπὸ τὸ Θεὸ στὸν ἄνθρωπο - ὅσο δόθηκε.

Μήπως σήμερα εἶναι ἡ κατάλληλη εὐκαιρία τῆς οὐσιαστικότερης μαρτυρίας τῆς χριστιανικῆς ἀποκάλυψης ὡς μοναδικῆς λύσης;

(Τέλος)

20. ΟΔΗΓΟΣ 45-47 - THE IMPACT B.

21. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ 7-10.

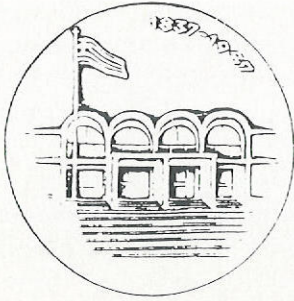
22. Ματθ. 25, 34-46.

23. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 7-14.

24. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, θεολογικὲς προτάσεις ἐφαρμοσμένες σὲ σύγχρονο κόσμο ἀναφέρονται στήν βιβλιογραφία: ΦΥΤΡΑΚΗ - ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΥ - ΡΟΔΙΤΗ - ΓΡΑΤΣΕΑ - ΤΣΑΝΑΝΑ.

25. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ 5.

26. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ 16-20.

ΣΠΟΥΔΑΖΟΝΤΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Μιά απόπειρα προσέγγισης τού προβλήματος

Τοῦ κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
Δρος Θεολογίας - πτ. Νομικῆς

A. Τὸ σκεπτικὸ καὶ ἡ φυσιογνωμία τοῦ Ἐρωτηματολογίου

Εἶναι γεγονός ὅτι σήμερα ἀφθονοῦν οἱ συζητήσεις σχετικά μὲ τις πανεπιστημιακὲς θεολογικὲς σπουδές, τὸν προσανατολισμὸ καὶ τις προοπτικὲς τους. Τὸ ζήτημα βεβαίως δὲν εἶναι καθόλου καινούργιο, οὔτε καὶ ὁ σχετικὸς προβληματισμός· εἶναι γνωστὸ ὅτι ἔχει γραφεῖ πλῆθος σημαντικῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα καλύπτουν ἓνα μεγάλο εὖρος, ἀπὸ τὴν ἀπλή ἐπισημάνση τῶν προβλημάτων μέχρι τὴν ὀξεία κριτικὴ τοποθέτηση ἀπέναντί τους.

Μία ἀπὸ τις παραμέτρους τοῦ ζητήματος εἶναι τὸ «ἔμφυχο ὕλικό» στὸ ὁποῖο ἀπευθύνεται ἡ πανεπιστημιακὴ θεολογικὴ διδασκαλία, δηλαδή οἱ φοιτητές. Μέσα στὴ συγκυρία τῆς νεοελληνικῆς πραγματικότητας καὶ τοῦ συστήματος εἰσαγωγῆς στὰ Α.Ε.Ι., τὰ ἐρωτήματα σχετικά μὲ τις προθέσεις, τις προϋποθέσεις, τις ἐλπίδες τῶν νέων ἀνθρώπων ποὺ ἐγγράφονται στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ εἶναι πολλὰ καὶ εὐλόγα. Καὶ βέβαια συνδέονται ἄμεσα μὲ τὴν «αὐτοσυνειδησία» τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, δηλαδή τὴ συγκρότησή τους, τὸν αὐτοπροσδιορισμὸ τους καὶ τὴ στοχοθεσία τῶν σπουδῶν τους, θέματα ὄντως τεράστια καὶ πολυδιάστατα.

Μὲ πεδίο ἀναφορᾶς αὐτὴ τὴ συγκεκριμένη παράμετρο συνετέθη ἓνα Ἐρωτηματολόγιο τὸ ὁποῖο ἀπευθύνουμε σὲ φοιτητὲς καὶ φοιτήτριες τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, ὅπως θὰ ἀναφέρουμε λεπτομερέστερα παρακάτω. Τὸ Ἐρωτηματολόγιο αὐτὸ τὸ ἀντιλαμβανόμαστε ὡς ἐργαλεῖο γιὰ μιὰ ἀπόπειρα προσέγγισης τοῦ ζητήματος.

Ἡ παραπάνω διατύπωση «ἀπόπειρα προσέγγισης» εἶναι ἠθελημένη καὶ ἀποτελεῖ κατὰ κάποιον τρόπο τὸ εἰδικὸ βάρος τοῦ ἐγχειρηματός μας, γιὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

α. Ἐχουμε τὴν ἐπίγνωση ὅτι στὴ διαμόρφωση τοῦ Ἐρωτηματολογίου, στὴν ἐπιλογή τῶν ἀποδεικτῶν του, στὴν ἐπεξεργασία τῶν ἀπαντήσεων

κ.ο.κ. βαδίσαμε ἐμπειρικὰ, μὲ κύριο γνώμονα τὴν προσωπικὴ ἐκπαιδευτικὴ ἐμπειρία μας καὶ ἐκκλησιαστικὴ εὐαισθησία μας, πιθανότατα ὡστόσο χωρὶς τοὺς ὄρους ἐκείνους ποὺ θὰ ἀξίωονε ἓνας εἰδικὸς τῆς Στατιστικῆς.

β. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ἡ παρούσα ἐργασία δὲν θέλει νὰ ἰσχυριστεῖ ὅτι ἀποτελεῖ κυριολεκτικὰ πόρισμα ἐπιστημονικῆς ἐρευνας. Αὐτὸ τὸ ὁποῖο ἐπιτέλεσε εἶναι μιὰ ἀνίχνευση τοῦ χώρου ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ προσεγγισθεῖ μὲ ἐρευνα. Πρέπει, νομίζουμε, νὰ ἰδωθεῖ περισσότερο ὡς πρόσκοπος καὶ εισηγητὴς μιᾶς τέτοιας ἐρευνας. Κι ἔτσι, αὐτὸ ποὺ πιθανότατα θὰ πρέπει νὰ προσμετρηθεῖ στὰ θετικὰ τῆς παρούσας ἐργασίας εἶναι ὅτι βοηθᾷ τοὺς ἐνδιαφερόμενους γιὰ μιὰ μελλοντικὴ ἐπισταμένη ἐρευνα νὰ προβληματιστοῦν γιὰ τὴν πληρότητα ἢ τις ἀνεπάρκειες τῶν ἐρωτημάτων, γιὰ τὴν ἀντιπροσωπευτικότητα ἢ τὴν ἐλλειμματικότητα τοῦ δείγματος τῶν ἐρωτηθέντων, γιὰ διαστάσεις ποὺ ἀναδείχτηκαν ἢ παραμελήθηκαν.

Πρέπει ἐπὶ πλέον νὰ ὑπογραμμίσουμε ὅτι τὸ ἐν λόγω ἐγχειρημα πραγματοποιήθηκε μὲν χάρις στίς ἀνησυχίες γιὰ τις ὁποῖες ἐγινε νύξη παραπάνω, δὲν σημαίνει ὅμως σὲ καμία περίπτωση ὅτι γεγονότα ὅπως ἡ σχέση κάποιου μὲ τὴν Ἐκκλησία, οἱ μύχιες ἐπιλογές του κ.ο.κ. τὰ ἐκλαμβάνουμε ὡς μετρήσιμα μεγέθη. Ὅτι σὲ ἓνα Ἐρωτηματολόγιο ἐμφανίζονται ὡς τέτοια, εἶναι μιὰ βασικὴ δυσκολία ποὺ ἀντιμετωπίσαμε.

B. Τὸ Ἐρωτηματολόγιο

[Τὸ κείμενο ποὺ παρατίθεται ἐδῶ, εἶναι τὸ Ἐρωτηματολόγιο ὅπως ἀκριβῶς δόθηκε στοὺς φοιτητές].

Τὸ παρὸν ἐρωτηματολόγιο γίνεται γιὰ λόγους στατιστικῆς μελέτης. Δὲν ἔχει, δηλαδή, καμία σχέση μὲ τὴν παρακολούθηση τῶν μαθημάτων, οὔτε μὲ τὴν ἐξέτασή τους.

Νὰ ἀπαντηθεῖ ἀνώνυμα.

Εἰσαχθήκατε στὴ Σχολὴ μὲ Πανελλήνιες ἐξετά-

σεις ή με Κατατακτήριες από άλλη Σχολή; (αν πρόκειται για το δεύτερο, διευκρινίστε από ποιά Σχολή).

Έτος εισαγωγής στη Θεολογική Σχολή.

Έτος γέννησης.

Φύλο: Άνδρας - Γυναίκα.

1. Πόσες φορές δώσατε εξετάσεις για να περάσετε στη Θεολογική Σχολή;

2. Ποιά Σχολή - Τμήμα είχατε δηλώσει πρώτη στο Μηχανογραφικό Δελτίο των Πανελληνίων εξετάσεων;

3. Άν είχατε δηλώσει ως πρώτη Σχολή άλλη πλὴν τοῦ Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας, σε ποιά σειρά προτίμησης είχατε δηλώσει τὸ Τμήμα αυτό;

4. Μεταξὺ τοῦ Τμήματος Θεολογίας καὶ τοῦ Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας, ποῖο δηλώσατε πρώτο καὶ ποῖο δεύτερο, καὶ γιατί;

5. Σκέπτεσθε νὰ γίνετε θεολόγος καθηγητὴς ἢ νὰ ἀκολουθήσετε ἄλλο ἐπάγγελμα;

6. Παρακολουθεῖτε τακτικὰ κάποια ἔντυπα (ἐφημερίδες ἢ περιοδικὰ - οἰουδήποτε περιεχομένου, π.χ. πολιτικά, ψυχαγωγικά, θεολογικά); Άν ναί, ποιά;

7. Διαβάζετε θεολογικά βιβλία, πέρα ἀπὸ τὰ ἐγχειρίδια τῆς Σχολῆς; Άν ναί, ἀναφέρατε ἕνα (ὄνομα συγγραφέα - τίτλο βιβλίου) ποῦ σὰς εἶναι ἀρεστὸ ἢ οἰκειό.

8. Ἐκκλησιάζεστε; Άν ναί, πόσο συχνά; (Κάθε Κυριακὴ - Μιὰ φορὰ τὸ μῆνα - Στὶς μεγάλες ἑορτές).

9. Κοινωνεῖτε; Άν ναί, πόσο συχνά;

10. Ἐξομολογεῖσθε; Άν ναί, πόσο συχνά; Άν ὄχι, ἔχετε ἐξομολογηθεῖ ποτὲ μέχρι τώρα;

11. Συμμετέχετε σὲ δραστηριότητες ἑνοριῶν ἢ θρησκευτικῶν ὁργανώσεων κ.ο.κ.; Άν ναί, σὲ τί; (Διδάσκω σὲ κατηχητικὸ - Παρακολουθῶ ὁμιλίες - Κάτι ἄλλο).

12. Ποιά εἶναι ἡ σχέση τῆς οἰκογένειάς σας μὲ τὴν Ἐκκλησία; Συνηθισμένη (π.χ. κοινωνοῦν 2-3 φορές τὸ χρόνο) - Ἐντονη (π.χ. κοινωνοῦν συχνότερα, εἶναι φίλοι ἢ μέλη κάποιου ἐκκλησιαστικοῦ κύκλου κ.ο.κ.) - Εἶναι ἀδιάφοροι.

Γ. Διευκρινιστικὰ σχόλια στὸ Ἐρωτηματολόγιο

Μὲ τίς προτασσόμενες «ὁδηγίες» καὶ μὲ τίς πρώτες ἐρωτήσεις (τρόπος εισαγωγῆς, φύλο κ.λπ.) ἐπιδιώξαμε τὴν ἀποτύπωση προσωπικῶν δεδομένων τοῦ ἐρωτώμενου, χωρὶς ὅμως νὰ παραβιάζεται ἐμμέσως ἢ ἀνωθυμία του καὶ χωρὶς νὰ δημιουργεῖ-

ται στὸν ἐρωτώμενο ὑποψία γιὰ κάτι τέτοιο.

Οἱ οὐσιαστικὲς ἐρωτήσεις (συνολικὰ δώδεκα) εἶναι μοιρασμένες σὲ τέσσερις ἐνότητες:

Μὲ τὴν πρώτη (ἐρωτήσεις 1-5) ἐπιχειρεῖται προσέγγιση τῶν προθέσεων καὶ σχεδιασμῶν τοῦ φοιτητῆ σὲ σχέση μὲ τὸ Τμήμα ὅπου τώρα φοιτᾷ. Ἐρωτᾶται, δηλαδή, ἂν «βρέθηκε» στὸ Τμήμα ἠθελήμενα καὶ ἂν συνδέει τὸ μέλλον του μ' αὐτὸ ποῦ ἤδη σπουδάζει.

Μὲ τὴ δεύτερη ἐνότητα (ἐρωτήσεις 6-7) ἐπιχειρεῖται διάγνωση τοῦ ἂν ὁ φοιτητὴς ἔχει προσωπική, ἠθελήμενη σχέση μὲ τὴ θεολογικὴ σπουδὴ καὶ —ἐνδεχομένως— ποιοῦ ἐπιπέδου.

Μὲ τὴν τρίτη (ἐρωτήσεις 8-11) ἐπιχειρεῖται σκιαγράφηση τῆς σχέσης του μὲ τὴν Ἐκκλησία.

Μὲ τὴν τέταρτη (ἐρώτηση 12) ἐπιχειρεῖται διάγνωση τῶν οἰκογενειακῶν καταβολῶν του ὅσον ἀφορᾷ τίς θρησκευτικὲς ἐπιλογές.

Δ. Ἡ πραγματοποίηση τῆς «ἐρευνητικῆς ἀπόπειρας»

Τὸ Ἐρωτηματολόγιο δόθηκε σὲ φοιτητὲς καὶ φοιτήτριες τοῦ Γ' Ἐξαμήνου τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν τὴν Πέμπτη 6 Νοεμβρίου 1995, κατὰ τὴν ὥρα τοῦ ὑποχρεωτικοῦ μαθήματος τῆς Ποιμαντικῆς, τὸ ὁποῖο διδάσκει ὁ ἂν. καθηγητὴς κ. Ἀλέξανδρος Σταυρόπουλος. Οἱ φοιτητὲς τοῦ ἔξαμήνου αὐτοῦ ἀπέχουν μόνις ἕνα ἔτος ἀπὸ τὴν εἰσαγωγή τους στὴ Σχολή, δὲν εἶναι ὡστόσο ἄγευστοι ἀπὸ τοὺς ρυθμούς τῆς. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι δὲν εἶχαν ἐνημερωθεῖ ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ὑποβληθεῖ Ἐρωτηματολόγιο· δὲν ὑπῆρξε δηλαδή καμία ἐκ τῶν προτέρων παρέμβαση στὴ διαμόρφωση τοῦ «δείγματος». Τὰ Ἐρωτηματολόγια ἀπαντήθηκαν ἐπὶ τόπου.

Συμμετεῖχαν 59 φοιτητὲς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους 34 ἦταν ἄνδρες καὶ 25 γυναῖκες.

(Συνεχίζεται)

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

Ἡ ἐφημερίδα τῆς Ἐκκλησίας

Ἐνημερώνει ὑπεύθυνα γιὰ τὴ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας. Κυκλοφορεῖ τὴν 1η καὶ 16η κάθε μῆνα.

Άν θέλεις νὰ ἀκούγεται ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ ραδιοκύματα, ἐνίσχυσε τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς, τὸν 89,4 FM STEREO. Ἀριθμὸς λογαριασμοῦ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς: 146/558090-03.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Τού πανοσ. Ἀρχιμ. κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΚΥΚΚΩΤΗ

Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας στή διαμόρφωση μιᾶς καλύτερης κοινωνίας στὸν κόσμο ποὺ ζοῦμε εἶναι μία ἀναγκαιότητα πλέον ποὺ ἀναγνωρίζεται ὀλοένα ἀπὸ περισσότερους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα ποὺ συνδέονται μὲ τὰ ἀδιέξοδα ποὺ μᾶς ὀδηγοῦν οἱ τάσεις ἀπομακρύνσεώς μας ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ φῶς ποὺ φωτίζει τὸν ἄνθρωπο νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς συγχύσεως ποὺ τὸν περιβάλλει. Ἡ δύναμη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ Εὐαγγέλιό της, τὸ ὁποῖο προέρχεται ὄχι ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ («γνωρίζω γὰρ ὑμῖν ἀδελφοί, τὸ Εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ ὅτι οὐκ ἔστιν κατὰ ἄνθρωπον, οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. 1, 11-12)). Ὁ ἄνθρωπος ὡς φύση σχετικὴ προσφέρει κάτι σχετικὸ, ὁ Θεὸς ὡς τέλεια φύση προσφέρει κάτι τέλειο στὸ ὁποῖο στηριζόμενος ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἐλπίδα νὰ τελειοποιήσει τὴ σχετικὴ του φύση μέσα ἀπὸ τὴν χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ὅπως ἓνας ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸν ἀποτελοῦν. Ἡ Ἐκκλησία στηρίζεται καὶ ζωοποιεῖται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἔχοντας ὡς κεφαλὴ τῆς τὸν Χριστὸ («ἡ μὲν οὖν Ἐκκλησία καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας εἶχεν εἰρήνην οἰκοδομουμένη καὶ πορευομένη τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπληθύνετο», Πράξ. 9,31 καὶ «ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας», Ἐφεσ. 5,23β). Γι' αὐτὸ ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ταυτίζεται πάντοτε μὲ τὴ βίωση τῆς ἀλήθειας («ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ Χριστὸς» (Ἐφεσ. 4,15)). Ἡ Ἐκκλησία ὡς «στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμοθ. 3,15β) δίνει ἀπάντηση γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου (Κολοσ. 1, 15-20), τονίζοντας ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου στὸν κόσμο εἶναι ἡ μετοχὴ του στὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνιότητος (Ρωμ. 5, 1-5).

Ὁ χριστιανὸς ὡς νέα δημιουργία («ὥστε εἶ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλ-

θεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ» (Β' Κορινθ. 5,17), μαρτυρεῖ τὴν χριστιανικότητά του μέσα στὸν κόσμο μὲ τὴν ἔκφραση τῆς ἀγάπης του πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπου («ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως», Γαλ. 6,10). Ἡ προτεραιότητα καὶ ἡ σημασία αὐτῆς τῆς ἀγάπης κατανοεῖται ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ θέση ποὺ κατέχει ἀδιάκοπα στὴν ὅλη ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας (Α' Κορινθ. 13, 1-8α καὶ 13,13). Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία πάντοτε ἀγκαλιάζει καὶ δέχεται καὶ ἐνθαρρύνει ὅ,τι ὠραῖο καὶ ἀληθινὸ ὑπάρχει στὸν κόσμο ποὺ ὀδηγεῖ στὴν πρόοδο τοῦ ἀνθρώπου («τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλή, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε», Φιλιπ. 4,8).

Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ὅπως ἓνας ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ ἓνα μέρος τῆς ζωῆς τῶν μελῶν του, ποὺ ἀπαιτεῖ τὴν συμμόρφωσή τους πρὸς κάποιους κανονισμοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐξαρτᾶται ἡ λειτουργία του. Ἡ Ἐκκλησία, χωρὶς νὰ ἐξαρτᾶται ἡ ὑπαρξὴ της καὶ ἡ λειτουργία της ἀπὸ τὴν συμμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὶς ἀρχές της, ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ὅλη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, κινούμενη πάντοτε μέσα στὴν προοπτικὴ τῆς αἰωνιότητος. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ἔχει λόγο νὰ ἐνδιαφέρεται ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν ἰδιωτικὴ μας ζωὴ (Α' Κορινθ. 7, 1-16), προσπαθώντας μὲ τὴν προληπτικὴ μέθοδο νὰ προλάβουμε ἢ νὰ ἀντιμετωπίσουμε πιθανὰ προβλήματα (Ἐφεσ. 4, 25-32). Ἡ Ἐκκλησία δίνει στὸν ἄνθρωπο συγκεκριμένες κατευθύνσεις γιὰ τὴν οἰκοδομὴ του καὶ τὴν ἐπιτυχία του στὴ ζωὴ, ποὺ ἀποκορυφώνεται μὲ τὸ διαφορετικὸ περιεχόμενο ἠθικῆς ποὺ καλεῖται νὰ βιώσει στὴ ζωὴ του («μακάριόν ἐστὶν μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν», Πράξ. 20,35β). Ἡ εἰδικὴ Δογματικὴ (διδασκαλία) ποὺ ἀναφέρεται στὸ πρόσωπο καὶ στὸ περιεχόμενο τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δημιουργεῖ αὐτὴ τὴν εἰδικὴ Ἠθικὴ, τὴν χριστιανικὴ. Ἡ δύναμη τῆς χριστιανικῆς Ἠθικῆς εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς ἀγάπης μας μέσα ἀπὸ τὸ κανάλι τῆς ἀνιδιοτέλειας. Αὐτὸ κατανοεῖται

καὶ μαρτυρεῖται ἀπὸ τῆ διαφορετικῆ ἀντίληψη ποῦ ἔχει ὁ χριστιανὸς γιὰ τὴν ἔκφραση τῆς πίστεως τοῦ στὸν Ἰησοῦ Χριστό.

Συγκεκριμένα ἡ πίστη τοῦ χριστιανοῦ στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ταυτίζεται μὲ τὴν ἐκδήλωση τῆς ἀγάπης τοῦ πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους («πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη», Γαλ. 5,6β). Ἀντίθετα, γιὰ παράδειγμα, σ' ἓνα πολιτικὸ κόμμα ἡ πίστη ἐνὸς μέλους στὶς ἀρχές τοῦ κόμματός του ἐκφράζεται μὲ τὴν ἐπιτυχία τοῦ κόμματος αὐτοῦ ποῦ συνεπάγεται καὶ τὴν προσωπικὴ του ἐπιτυχία γιὰ ὅ,τι ἐλπίζει καὶ κάνει, χωρὶς ὅμως νὰ θέλει τὸ ἴδιο γιὰ τὸ μέλος ἐνὸς ἄλλου πολιτικοῦ κόμματος ποῦ ὁ ἴδιος δὲν ἀνήκει. Ἡ ἰδιαιτέλεια τῆς κομματικῆς πίστεως εἶναι ὁρατὴ καὶ συγκεκριμένη μὲ χαρακτηριστὰ συνήθως ἐμπορικὰ. Ἡ προτροπὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. 6,2) δείχνει ὅτι ἡ ἀνιδιοτελὴς ἔκφραση τῆς ἀγάπης στὸν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας ἔχει πάντοτε χαρακτηριστὰ λυτρωτικὰ, γι' αὐτὸ καὶ ἀποτελεσματικὰ ὄχι μόνον στὴ οὐσιαστικὴ ἀλλαγὴ καὶ μεταμόρφωση τῆς κοινωνίας πρὸς τὸ καλύτερο ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ μετοχὴ τοῦ ἀνθρώπου στὴ ζωὴ τῆς αἰωνιότητος.

Τὸ κίνητρο τοῦ χριστιανοῦ νὰ βοηθήσει τὸν συνάνθρωπό του δὲν εἶναι νὰ εὐχαριστήσῃ κάποιους ἀνθρώπους ὅπως κάνει ἓνας ὑποψήφιος βουλευτὴς γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει τὴν ψήφο τους, ἀλλὰ γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ στὴ ζωὴ του τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἀνιδιοτέλειας τῆς ἀγάπης του. Γι' αὐτὸ τὴν πιθανὴ ἀμοιβή του ὁ χριστιανὸς δὲν ἀναμένει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεό. Στὴν προσπάθειά του ὁ χριστιανὸς νὰ πείσει τὸν συνάνθρωπό του γιὰ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν κολακεία καὶ τὸν ἔπαινο, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν στοιχεῖα ξένα πρὸς τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας («οὔτε γὰρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, Θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων», Α' Θεσσαλ. 2, 5-6). Ὁ χριστιανὸς χρησιμοποιεῖ τὴν Ἁγία Γραφὴ (Ρωμ. 15,14) δίνοντας ὡς ζωντανὴ μαρτυρία τὴν προσωπικὴ του χριστιανικὴ ζωὴ, ὅπως αὐτὴ φαίνεται μέσα ἀπὸ τὰ ἔργα του (Τίτ. 1,16). Ὁ χριστιανὸς μεταδίδει τὸ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας χωρὶς νὰ προσπαθεῖ νὰ ξεγελάσει τὰ πλήθη.

Μιλᾷ μὲ εὐλικρίνεια μὲ ἀναφορὰ μόνον στὴν ἀλήθεια (Πράξ. 14, 15-17). Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ἐξ ἀρχῆς τονίζει στὰ μέλη της ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ συνεπάγεται ὄχι μόνον χαρὰ ἀλλὰ καὶ πόνο («ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεῦν ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν», Φιλιπ. 1,29). Ἡ συμμετοχὴ τοῦ χριστιανοῦ στὴν Ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προϋποθέτει τὴν πορεία τοῦ πρὸς τὸν Γολγοθᾶν.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ δημιουργεῖται ἀπὸ τὰ τρία στοιχεῖα τὰ ὁποῖα συνθέτουν τὴ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ, τὴν πίστη, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐλπίδα (Α' Θεσσαλ. 1,3). Μέσα σ' αὐτὴ τὴν προοπτικὴ ὁ χριστιανὸς συνδέεται ὀργανικὰ, μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κατανόηση τοῦ χρόνου, τόσο μὲ τὸ παρελθόν, ὅσο καὶ μὲ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἡ σύνδεσή του μὲ τὸ παρελθὸν ἐκφράζεται μὲ τὴν πίστη του στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ στὴ διδασκαλία του ὅπως αὐτὴ μαρτυρεῖται κατὰ τὸν πρῶτο αἰῶνα μ.Χ., ἡ σύνδεσή του μὲ τὸ παρὸν μὲ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν συνάνθρωπό του, καὶ τέλος ἡ σύνδεσή του μὲ τὸ μέλλον μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνιότητος. Ἔτσι μέσα στὸν ἐκκλησιαστικὸ χρόνο ὁ χριστιανὸς, βασιζόμενος στὸ παρελθόν — ποῦ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ γεγονὸς τῆς ἀντικειμενικῆς σωτηρίας καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς πίστεως του — μάχεται στὸ παρὸν — ποῦ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν προσπάθεια τῆς προσοικειώσεως τῆς ὑποκειμενικῆς σωτηρίας του μέσα ἀπὸ τὴν ἀγάπη — ἐλπίζοντας στὸ μέλλον — ποῦ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς Δευτέρας τοῦ Χριστοῦ Παρουσίας — μέσα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα του γιὰ σωτηρία τοῦ συνάνθρωπου του νὰ δημιουργήσῃ τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν προσωπικὴ του σωτηρία.

Γι' αὐτὸ μέσα στὴν Ἐκκλησία ὑπάρχουν διαφορετικὲς ἀρχὲς λειτουργίας (Β' Κορ. 10, 2-5) ποῦ ἐκφράζονται καὶ καθορίζονται μὲ τὶς συγκεκριμένους κατευθύνσεις καὶ τοὺς σαφεῖς σκοποὺς ποῦ καλλιιεργεῖ ἡ Ἐκκλησία γιὰ τὰ μέλη της (Α' Θεσσαλ. 4, 3-8) γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς ἠθικῆς κοινωνίας ποῦ νὰ βασιζέται στὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη ἢ ὁποῖα ἐξασφαλίζει γιὰ τὰ μέλη της ἰσότητά καὶ εἰρήνη. Αὐτὴ ὅμως ἡ ἠθικὴ ἐπανάσταση τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ μάχεται νὰ μετατρέψῃ τὸν κόσμον σὲ Ἐκκλησία μὲ τὸν εὐαγγελισμό του, ἔχει χαρακτηριστὰ πνευματικὰ. Γι' αὐτὸ τὰ ὄπλα του χρησιμοποιοῦν οἱ χριστιανοὶ στὸν ἀγῶνα τους αὐτὸ εἶναι πνευματικὰ (Ἐφεσ.

6, 13-18). Ἀγωνίζεται γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης στὸν κόσμον μέσα ἀπὸ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἀγάπη τους (Β' Θεσσαλ. 3,16).

Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν Ἐκκλησία, ἕνα κράτος συνήθως προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσει μιὰ εἰρηνικὴ διαβίωση ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνεται μὲ τὴν στρατιωτικὴ του ἐνίσχυση καὶ τὴν ὑλικὴ του δύναμη, δηλαδὴ τὴν οἰκονομικὴ. Μιὰ πολιτικὴ Κυβέρνηση ξεκινᾷ τὸ ἔργο τῆς προϋποθέτοντας καὶ πιστεύοντας ὅτι ἡ ἐπιτυχία του ἔργου τῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ δραστηριότητα καὶ τὶς ἱκανότητες τῶν μελῶν τῆς, ἐρήμην τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Ἀντίθετα ὁ χριστιανός, ἔχοντας συνείδηση τῶν ὁρίων του καὶ τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν κόσμον, ἐρμηνεύει τὴν προσωπικὴ του ἐπιτυχία ὡς δωρεὰ καὶ ἔργο τοῦ Θεοῦ («τῆ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον» (Ἐφεσ. 2,8)).

Γι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ Ἐκκλησία μᾶς προτρύνει νὰ καλλιεργοῦμε καὶ νὰ αὐξάνουμε τὴν ἀγάπη μας πρὸς τὸν Θεόν. Ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει ἡ τάση ἀπουσίας κάθε ἴχνους ἐκκλησιαστικῆς συνείδησης, οἱ ἄνθρωποι δίνουν μιὰ προτεραιότητα πρὸς τὴν οἰκονομικὴ ἀξία, δηλαδὴ πρὸ τὸ χρῆμα. Ἔτσι ἡ προτεραιότητα μιᾶς κοινωνίας στὸ οἰκονομικὸ κέρδος πρὸ τὴν ἀλήθεια δὲν εἶναι κάτι ποὺ συνέβη στὸ παρελθόν (Πράξ. 19, 24-29), ἀλλὰ κάτι ποὺ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς νοοτροπίας αὐτῆς, νὰ ἐπιδιώκεις οἰκονομικὸ κέρδος σὲ βάρος τῆς ἀλήθειας, ὅπως στὸ παρελθόν, ἔτσι καὶ σήμερον εἶναι ἀρνητικὰ καὶ προκαλοῦν σύγχυση (Πράξ. 19, 32). Σύμφωνα μὲ τὴ μαρτυρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅσοι ἔχουν γιὰ ἀποκλειστικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς τους τὸ χρῆμα κινδυνεύουν νὰ οδηγήσουν τὸν ἑαυτό τους πρὸς τὴν καταστροφή («οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἄνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. Ρίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύνας πολλαῖς» (Α' Τιμοθ. 6, 9-10)).

Ὁ ζῆλος καὶ ὁ ἐνθουσιασμός δὲν εἶναι πάντοτε τὰ καλύτερα μέσα γιὰ νὰ καλυτερεύσουν τὴ ζωὴ μιᾶς κοινωνίας ὅταν δὲν βασιζονται στὴ γνώση («μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν» (Ρωμ. 10,2)).

Ὁ κίνδυνος τῆς ἀνθρώπινης σκέψης νὰ λειτουργήσει ἀρνητικὰ παρὰ θετικὰ εἶναι πάρα πολὺ πιθανὸς στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου (Ἐφεσ. 4, 17-19) μὲ ἄμεσο ἀποτέλεσμα νὰ ζεῖ στὴν κατάσταση τοῦ κακοῦ, ὅ,τι δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία χαρακτηρίζεται ὡς ἁμαρτία. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος συνειδητοποιήσει τὰ λάθη του καὶ ζητήσει μετάνοια, ἡ Ἐκκλησία συγχωρεῖ ὅλες τὶς ἁμαρτίες του καὶ τὸν ἀγκαλιάζει μὲ τὴν ἀγάπη τῆς. Ἐνα κράτος ὅμως ἀντιμετωπίζει τὰ παραπτώματα αὐτῶν ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία του, ἔστω κι ἂν ἔχουν μετανοήσει, μὲ τὸ ἀρμόδιο δικαστικὸ του ὄργανο καταδικάζοντας τοὺς ἐνόχους εἴτε μὲ φυλάκιση εἴτε μὲ τὴν πληρωμὴ κάποιου προστίμου. Στὴν Ἐκκλησία λειτουργοῦν ὅλα μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τοῦ κριτηρίου τῆς ἀγάπης (Β' Κορινθ. 2, 5-8). Συνήθως, σὲ μιὰ κοινωνικὴ ὁμάδα ποὺ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ἕνα μέλος τῆς ἀντιτίθεται πρὸς τὶς ἀρχές τῆς, ἀμέσως ἐκλαμβάνεται καὶ ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα μέλη ὡς ἀντίπαλός τῆς, ἔστω κι ἂν ἡ θέση του εἶναι σωστὴ καὶ συμβαδίζει μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν πραγματικότητα. Ἡ μὴ προσαρμογὴ πρὸς τὸ καθιερωμένο ποὺ ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὴν πλειοψηφία μιᾶς κοινωνικῆς ὁμάδος ἐκλαμβάνεται ὡς κάτι τὸ παράνομο καὶ τὸ κακό. Γι' αὐτὸ καὶ καταδιώκεται (Πράξ. 16, 16-24 καὶ 24, 5-6). Συνήθως μ' αὐτὴ τὴν νοοτροπία ὅ,τι δὲν κατανοεῖται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἢ περιφρονεῖται (Πράξ. 17,18 καὶ 17,32) ἢ κατατάσσεται πολὺ εὐκόλα στὴν κατηγορία τοῦ τρελλοῦ («ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου ὁ Φῆστος μεγάλη τῆ φωνῇ ἔφη· μαίνη, Παῦλε, τὰ πολλὰ σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει» (Πράξ. 26,24)). Ἀντίθετα ὅμως μ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζοῦν χωρὶς πίστη στὸν Θεόν (Β' Τιμοθ. 3, 1-8), στὴν Ἐκκλησία ὑπάρχει μιὰ ποικιλία ἀξιών καὶ χαρισμάτων - δώρων στὸ κάθε μέλος τῆς. Γι' αὐτὸ ὁ σεβασμὸς τῆς κάθε ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς θεωρεῖται δεδομένος καὶ σημαντικὸς (Α' Κορινθ. 12, 4-11). Ἔτσι ἀντίθετα στὸ ἀρνητικὸ ρεῦμα ποὺ προσπαθεῖ νὰ κυριαρχήσει στὸν κόσμον μας μέσα ἀπὸ ἐπὶ μέρους κοινωνικὲς ὁμάδες ποὺ διεκδικοῦν τὴν ἐκπροσώπηση τῆς ὅλης κοινωνίας, ὄχι πάντοτε μὲ ἔντιμα μέσα (Β' Τιμοθ. 4, 3-4), ὁ χριστιανὸς μάχεται μὲ τὴ δύναμη τῆς ἀγάπης του νὰ δίνει μαρτυρία μέσα στὴν κοινωνία ποὺ ζεῖ γιὰ τὴν μεταμόρφωση τοῦ κόσμου σὲ Ἐκκλησία (Ρωμ. 13,9 καὶ Ἐφεσ. 5,11).

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ*

Τοῦ Αἰδεσιμολ. κ. ΑΣΤΕΡΙΟΥ ΓΕΡΟΣΤΕΡΓΙΟΥ, Δρος Θεολογίας

Ἀφίνομε τὴν πόλιν Μίλητον καὶ προχωροῦντες βορείως φθάνομε εἰς τὸ παραλιακὸ καὶ τουριστικὸ ἐπίγειον Κουσάντασι, ὅπου καὶ καταλύομε εἰς τὸ ξενοδοχεῖο τῶν 5 ἀστέρων Ἀντάκουλε. Τὸ ξενοδοχεῖο τοῦτο εἶναι καλὸ καὶ τεράστιο, ἀλλὰ κάπως γηρασμένο. Ἐχει θεὰ πρὸς τὴν θάλασσαν, τὸ φαγητὸ καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις καλὴ καὶ συναυτοῦμε πλῆθος τουριστῶν. Εἰκὼν τελείως διάφορος ἀπὸ τὸ προηγούμενον βράδυ εἰς τὸ Νταλιὰν μὲ τὴν τόσην ἡσυχίαν του.

Τὴν 29ην Σεπτεμβρίου θὰ ἐπισκεπτόμεθα τὴν ἀρχαίαν Ἐφεσον, πὺ εὐρίσκεται ἐκεῖ πλησίον. Εἶναι ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς κλασικῆς ἑλληνιστικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἀρχαιότητος εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἡ καλύτερον διατηρηθεῖσα μέχρις ἡμῶν. Ἡ Ἐφεσος ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς ἀρχαίας Ἰωνικῆς Κοινοπολιτείας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκον πολλαὶ ἑλληνικαὶ πόλεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ αὐταὶ πὺ ἐπεσεκέφθημεν ἐχθὲς καθὼς καὶ ἄλλα πὺ θὰ ἐπισκεφθῶμεν προσεχῶς.

Ἐφεσος

Οὕτω μετὰ τὴν ἔγερσιν καὶ τὸ πρωινὸν μᾶς ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῆς Ἰωνικῆς Κοινοπολιτείας, τὴν Ἐφεσον. Σὲ λίγο εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς. Βλέπομεν ἔμπροσθέν μᾶς πλήθη τουριστῶν νὰ ξεναγῶνται. Ἀντικρύζομε ἀνθρώπους ἀπὸ διαφόρους χώρας καὶ ἀκοῦμε διαφόρους γλώσσας, ὅπως ἰσπανικά, ἰταλικά, γερμανικά, γαλλικά, ἰαπωνικά κ.λπ. Ἀπὸ τὰς ἐδῶ ἀνασκαφὰς καὶ τὰ εὐρήματα δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμε μίαν καλὴν εἰκόνα περὶ τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων τῆς πόλεως εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας διεξάγονται ὑπὸ τῶν Ἀυστριακῶν.

Διερχόμεθα διὰ τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μᾶς παρατηροῦμε ἐρείπια μὲ ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς. Κάπου, κάπου βλέπομε καὶ λατινικάς. Ὑπάρχει ὑδραγωγεῖον μὲ μικρὰς δεξαμενὰς κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ, πὺ ἐχρησίμευον διὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς ὁδοῦ κατὰ τὴν νύκτα. Ἐντυπωσιακὴ εἶναι ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Κέλσου μὲ τρία ὠραία ἀγάλματα

παρὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς, πρὸς τιμὴν τῆς Σοφίας, Ἀληθείας καὶ Ἐπιστήμης. Ἐπίσης ὑπάρχει ναὸς πρὸς τιμὴν τοῦ ρωμαίου αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Σὲ λίγο ἐπισκεπτόμεθα τὸ μέγα θέατρον χωρητικότητος 25 χιλιάδων θεατῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐν χρῆσει καὶ σήμερον. Ἐδῶ ἐκήρυξεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὴν Νέαν Θρησκείαν καὶ ἐκινδύνευσεν νὰ φονευθῆ ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατήσαντος καὶ ἐξαγριωθέντος πλήθους τῶν Ἐφεσίων, ὑποκινηθέντος ὑπὸ τοῦ χαλκῆος Δημητρίου. Ἐκτὸς τῆς πείρας καὶ τῶν πληροφοριῶν διὰ τὴν πνευματικὴν, καλλιτεχνικὴν καὶ θρησκευτικὴν ζωὴν τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἐφέσου, ὁ ἐπισκέπτης παρατηρεῖ καὶ ἄλλα ἐρείπια ἐκ τῆς ζωῆς τῶν, ὡς εἶναι ἡ ἀγορὰ μὲ τὰ καταστήματά τῆς, τὰ δημόσια λουτρὰ κ.λπ.

Ἡ κεντρικὴ ὁδὸς ὁδηγεῖ πρὸς τὸν λιμένα τῆς πόλεως δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς ὁποίας ὑπάρχουν στήλαι καὶ ἀνδριάντες πρὸς τιμὴν πολιτικῶν, στρατιωτικῶν προσώπων καὶ εὐεργετῶν τῆς πόλεως. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πόλεως, παρὰ τὸν λιμένα καὶ ἔξω τῶν τειχῶν τῆς, ὑπάρχουν ἐρείπια τοῦ λοιμοκαθαρητοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ διέλθουν οἱ ἐπισκέπται, οἱ ναῦται καὶ οἱ ἔμποροι καὶ λάβουν πιστοποιητικὸν ὑγείας, πρὶν εἰσελθῶν εἰς τὴν πόλιν. Βεβαίως σήμερον δὲν ὑπάρχει ὁ ἀρχαῖος λιμὴν, διότι αἱ προσχώσεις τῶν ὑδάτων ἤλλαξαν τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους. Κι ἐδῶ ἡ θάλασσα εὐρίσκεται ἀρκετὰ χιλιόμετρα μακρῶς.

Μετὰ τὴν μακρὰν, κουραστικὴν ἀλλὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσαν ξενάγησιν τῆς Ἐφέσου, μετεφέρθημεν εἰς κατάστημα δερματίνων ἐνδυμάτων καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἤλθομεν εἰς τὸ ἐμπορικὸν ἐπίγειον Κουσάντασι, ὅπου εἶδομεν πλῆθος τουριστῶν καὶ πλῆθος καταστημάτων μὲ διάφορα προιόντα τῆς Τουρκίας. Ἡ ἐκεῖ δῖωρος παραμονὴ μᾶς ἐγνώρισεν μὲ τὴν σύγχρονον ζωὴν καὶ κίνησιν τοῦ ἐμπορικοῦ αὐτοῦ κέντρου. Ἠκούσαμεν ἐδῶ κι ἐκεῖ νὰ ὁμιλοῦν ἑλληνικά. Ἀπέναντί μᾶς ἦτο ἡ νῆσος Σάμος καὶ καθημερινῶς πλοῖα ἐκτελοῦν δρομολόγια πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖο δι' ἀνάπαυσιν καὶ τὸ δεῖπνο μὲ σκοπὸν νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ πάλιν τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἄλλα ἐνδιαφέροντα σημεῖα τῆς ἀρχαίας Ἐφέσου.

Καὶ πράγματι, τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου μετὰ τὴν

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 189 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

ἐγερσιν καὶ τὸ σύνηθες πρωινό μας φαγητὸ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν Ἐφεσον καὶ εἰδικὰ διὰ τὸν λεγόμενον Τάφον τῆς Παναγίας. Ἦτο ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἐπάνω σὲ κατάφυτο βουνὸ ἀπὸ πεῦκα. Φαίνεται ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε ἄλλοτε χριστιανικὸ μοναστήρι καὶ ναὸς πρὸς τιμὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, πὺν ἐώρταζε τὴν 15ην Αὐγούστου. Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς διατηροῦν εἰς τὴν μνήμην των τὸ γεγονὸς τοῦτο, παρ' ὄλον ὅτι εἶναι μουσουλμάνοι καὶ δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ἱερὰ Μονή, καὶ συνέρονται τὴν ἡμέραν αὐτὴν πρὸς τιμὴν τῆς Παναγίας. Τὰ περὶ ὀνείρων καὶ λοιπὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν εἶναι ἀπάται τοῦ κόσμου καὶ σκοπὸν ἔχουν τὴν δημιουργίαν τουριστικοῦ ρεύματος. Ἐπ' αὐτοῦ συμφωνοῦν καὶ τὰ τουρκικὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα, διὸ καὶ ὁ Πάπας ἐπεσκέφθη τὴν περιοχὴν καὶ ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς Τούρκους ἐκήρυξαν τὴν τοποθεσίαν αὐτὴν προσκύνημα ἱερόν, τὸ ὁποῖον δύνανται νὰ ἐπισκέπτονται χριστιανοὶ καὶ μουσουλμάνοι. Ἐντὸς δὲ τοῦ μικροῦ βυζαντινοῦ ναοῦ, πὺν εἶναι ἀναστηλωμένος καὶ συντηρημένος καλῶς, ὑπάρχει ἄγαλμα τῆς Παναγίας καθὼς καὶ ὀρθόδοξος βυζαντινὴ εἰκόνα Αὐτῆς μὲ ἀνημμένα κανδήλια. Σὲ διπλανὸν χώρῳ τοῦ κυρίως ναοῦ ὑπάρχουν εἰς τοὺς τοίχους ἀνηρημένα κορνιζομένα ῥητὰ τοῦ Κορανίου, πὺν ὀμιλοῦν περὶ τῆς Παναγίας, τὴν Ὅποιαν οἱ μουσουλμάνοι εὐλαβοῦνται. Ἡ ὄλη ὑπόθεσις προκαλεῖ ὀργὴν εἰς τοὺς εὐσυνειδήτους ὀρθοδόξους χριστιανοὺς, πὺν γνωρίζουν, ὅτι ὑπάρχει παμπάλαιος ναὸς τῆς Παναγίας ἐν Ἱερουσαλὴμ κατεχόμενος ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων, ὅπου κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπῆρχεν ὁ Τάφος τῆς Παναγίας. Πάντως ἡ ἐνταῦθα τοποθεσία εἶναι θαυμασία, ἡ δὲ ὄλη περιοχὴ φέρει εἰς τὴν σκέψιν μας τὰ ὀρθόδοξα μοναστήρια μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι κατάσπαρτος ἡ Ἑλλάς. Πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν χώρον τοῦτον καὶ κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ τῆς ὀδηγούσης εἰς τὸν βυζαντινὸν ναὸν ὑπάρχουν μεγάλες πινακίδες μὲ ῥητὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ὅστις, ὡς γνωστόν, παρέλαβεν Αὐτὴν «εἰς τὰ ἴδια» μετὰ τὴν Σταύρωσιν τοῦ Κυρίου μας. Αἱ περικοπαὶ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι γραμμέναι εἰς διαφόρους γλώσσας ἐν οἷς καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν, καὶ μάλιστα εἰς ὀραίαν καθαρεύουσαν καὶ μὲ τὸ πολυτονικὸ σύστημα γραφῆς.

Ἐπόμενος σταθμὸς μας ἦτο τὸ Βυζαντινὸν φρούριον μὲ τὰ ἐρείπια τοῦ τεραστίων διαστάσεων ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ Εὐαγγελιστοῦ. Ἡ σταυροειδὴς αὐτὴ βασιλικὴ μετὰ τροῦλλων φέρει ὀρχαῖον Βαπτιστήριον καὶ

εἶχεν τρέχον ὕδωρ. Ἐχρησίμευσεν ὁ Ναὸς οὗτος καὶ ὡς τόπος συνελεύσεως τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν συγκροτησάντων τὴν Τρίτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, παρουσία τῶν πατριαρχῶν Νεστορίου Κωνσταντινουπόλεως, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἰωάννου Ἀντιοχείας, ὅπου συνεζητήθη τὸ δόγμα περὶ τῆς συμβολῆς τῆς Παναγίας εἰς τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Κυρίου καὶ περὶ τοῦ δόγματος τῆς ἀειπαρθενίας Αὐτῆς. Ἡ χριστιανικὴ αὐτὴ βασιλικὴ εἶναι πεντάκλιτος καὶ τεραστίων διαστάσεων. Ἐχει γίνεαι ὀρχατὴ ἔργασια διὰ τὴν ἀναστήλωσιν, ὡστε ὁ ἐπισκέπτης νὰ δύνανται νὰ φαντασθῆ τὸ μέγεθος καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦ ναοῦ. Πιστεύεται ὅτι ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Θεολόγου Ἰωάννου καὶ ὀπισθεν τῆς ἁγίας Τραπέξης φέρει τὸ ὀρχαῖον σύνθρονον τῶν χριστιανικῶν ναῶν. Ἡ ἐπὶ ἔτη συνεχιζομένη ἔργασια τῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἀναστηλώσεων γίνεται ἀπὸ Ἀὐστριακοὺς ὀρχαιολόγους.

Μετὰ ταῦτα ἐπεσκέφθημεν τὴν πλησίον τῆς Ἐφέσου εὐρισκομένην σύγχρονον κωμόπολιν Σελτζὸν καὶ τὸ ὀρχαιολογικὸν Μουσεῖον τῆς, ὅπου εὐρίσκονται πολῦτιμα εὐρήματα ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἐφέσου. Εἶναι θαυμάσια καὶ προέρονται ἐκ τῆς ἑλληνιστικῆς καὶ ρωμαϊκῆς περιόδου, ὡς καὶ ἄλλων ἐποχῶν. Καὶ μετὰ τὸ μεσημεριανὸν μας φαγητὸν ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ προετοιμασίαν διὰ τὴν αὐριανὴν μας ἀναχώρησιν, μὲ προορισμὸν τὴν ὀρχαῖαν Πέργαμον.

Εἰς τὴν Σμύρνην

Τὸ πρῶν τῆς 1ης ὀκτωβρίου εἴμεθα ὄλοι μας ἔτοιμοι στὴν ὄρα μας καὶ ἀνεχωρήσαμε. Σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα ἐφθάσαμε εἰς τὴν ἀλησμόνητον πόλιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν Σμύρνην. Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν προκυμαίαν, ὅπου ἄλλοτε ἴστατο ὁ ἔθνομάρτυς Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος, κρατῶν εἰς χεῖρας του χρυσοῦν στέφανον, ἀναμμένων τὸν ὀρχιστράτηγον βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Λ. Παρασκευόπουλον νὰ τὸν στεφανώσῃ. Βλέπομε νὰ κατέρχεται οὗτος ἐκ τοῦ πολεμικοῦ πλοίου, ἀκούομε τοὺς ἀλαλαγμοὺς καὶ τὰς ζητωκραυγὰς τοῦ ἐνθουσιῶντος πλήθους, πορευόμεθα μαζί των καὶ φθάνομε εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, ὅπου ψάλλεται δοξολογία καὶ εὐχαριστία εἰς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως ἐκ τῶν Τούρκων. Συμμετέχομεν ψυχῇ καὶ καρδίᾳ εἰς τὴν χαρὰν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Σμύρνης, ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν Ἑλλήνων.

(Συνεχίζεται)

Η ΕΙΚΟΣΑΡΙΘΜΗ ΧΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ

Τοῦ Δρος ΚΩΝ. Μ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντοῦ Ἱατροῦ Ἀσκληπείου Νοσοκομείου Βούλας

Ἄναργυρος, ὡς γνωστόν, εἶναι αὐτὸς ποὺ προσφέρει χρήσιμες ὑπηρεσίες στοὺς συνανθρώπους του, χωρὶς νὰ παίρνει καμιά ἀμοιβή. Κατ' ἐπέκταση ὁ ἀνάργυρος γιατρὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ προσφέρει τὶς ἰατρικὲς του ὑπηρεσίες δωρεάν, δηλαδὴ χωρὶς χρήματα. Εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐξετάζει καὶ θεραπεύει τοὺς ἀρρώστους ἀφιλοκερδῶς. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ ἀνάργυρος γιατρὸς εἶναι ὁ φιλόανθρωπος, ὁ ἀνθρωπιστής, ὁ ἀλτουϊστής, ὁ ἀφιλοχρήματος.

Τέτοιοι λοιπὸν ἦταν στὴν ἐποχὴ τους καὶ οἱ Ἅγιοι Ἄναργυροι, ποὺ ἡ Ἐκκλησία μας τοὺς ὀνομάζει ἱαματικούς καὶ θαυματουργοὺς καὶ ποὺ στὴ σημερινὴ ἐποχὴ τόσο συχνὰ οἱ χριστιανοὶ ἐπικαλοῦνται τὴ βοήθειά τους. Στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο ὑπάρχουν 116 περίπου ὀρθόδοξοι χριστιανικοὶ ναοὶ ποὺ εἶναι ἀφιερωμένοι στὴν ἱερῇ μνήμῃ τους.

Στοὺς περισσότερους Ἕλληνες εἶναι πολὺ γνωστοὶ οἱ Ἅγιοι Ἄναργυροι Κοσμᾶς καὶ Δαμιανός, ποὺ ἔζησαν καὶ μαρτύρησαν στὴ Ρώμῃ τὸ 284 μ.Χ. Ὅμως λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ξέρουν πῶς ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἅγιοι Ἄναργυροι, ποὺ στὸ σύνολό τους φτάνουν τοὺς εἴκοσι.

Ἐπὶ αὐτῶν εἶναι καὶ σπάνια εἰκόνα στὸ Ἅγιον Ὅρος [ὁμώνυμη Καλύβη Ν. Σκήτης, Γεω. Θεοφυλάκτου (Παγκάλου)] τοῦ 19ου αἰώνα, ποὺ ἀπεικονίζει τοὺς 20 Ἁγίους Ἄναργύρους. Ἀκόμα ὑπάρχει εἰδικὴ ἀσματικὴ ἀκολουθία γιὰ ὅλους τοὺς Ἁγίους Ἄναργύρους μαζί, ποὺ βρέθηκε σὲ ἀρχαῖο κώδικα τῆς Ἱερῆς Μονῆς τῆς Μεγίστης Λαύρας, στὸ Ἅγιον Ὅρος ἐπίσης. Στὴν Ἄνω Ἡλιούπολη Ἀττικῆς ἀνεγέρθηκε πρὶν ἀπὸ χρόνια ὠραῖος Βυζαντινὸς Ναὸς ποὺ τιμᾶται στὸ ὄνομα τῶν Ἁγίων καὶ θαυματουργῶν Ἄναργύρων πάντων καὶ ἐορτάζει στὶς 17 Ὀκτωβρίου, ὁπότε τελεῖται ἡ ἱερῇ σύναξή τους.

Ἐκτὸς λοιπὸν τῶν πολὺ γνωστῶν ἀδελφῶν γιατρῶν Ἁγίων Ἄναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ποὺ γιορτάζουν τὴν 1η Ἰουλίου καὶ πέθαναν μὲ μαρτυρικὸ θάνατο στὴ Ρώμῃ, τὸ ἡμερολόγιο τὴν 1η Νοεμβρίου ἀναφέρει πάλι ὡς ἐορτάζοντες «τοὺς Ἁγίους Ἄναργύρους Κοσμᾶ καὶ Δαμιανὸ» καὶ οἱ περισσότεροι νομίζουν ὅτι εἶ-

ναι οἱ ἴδιοι Ἅγιοι. Αὐτὸ ὅμως εἶναι μιὰ ἐσφαλμένη ἀντίληψη, γιατί δὲν πρόκειται γι' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους, ἀλλὰ ἀπλῶς γιὰ συνωνυμία. Εἶναι οἱ Ἅγιοι Ἄναργυροι Κοσμᾶς καὶ Δαμιανὸς καὶ ἔζησαν καὶ ἔδρασαν στὰ μέρη τῆς Ἀσίας καὶ ἦταν γιοὶ μιᾶς εὐσεβοῦς χριστιανῆς μητέρας, τῆς Ἁγίας Θεοδότης, ποὺ καὶ αὐτῆς πάλι τιμᾶται ἡ μνήμη στὶς 2 Ἰανουαρίου.

Ἀλλὰ τὸ καταπληκτικότερο εἶναι πῶς ὑπάρχει καὶ τρίτη συζυγία, ἱατρῶν ἀδελφῶν, Ἁγίων Ἄναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ ποὺ ἔζησαν καὶ ἔδρασαν στὴν Ἀραβία καὶ πέθαναν μὲ μαρτυρικὸ θάνατο τὸ 292 μ.Χ. γιὰ τὴ χριστιανικὴ τους πίστη, μαζί μὲ τὰ τρία ἄλλα ἀδέλφια τους. Αὐτοὶ γιορτάζουν στὶς 17 Ὀκτωβρίου.

Ὁ Κύρος καὶ ὁ Ἰωάννης εἶναι ἐπίσης μιὰ ἄλλη δυάδα Ἁγίων Ἄναργύρων, ποὺ γιορτάζουν στὶς 31 Ἰανουαρίου, ἐνῶ ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τους γιορτάζεται στὶς 28 Ἰουνίου.

Ὁ γνωστότατος σὲ ὅλους τοὺς Ἕλληνες μεγαλομάρτυς καὶ ἱαματικὸς Ἅγιος Παντελεήμονας, ποὺ ὡς γνωστόν γιορτάζει στὶς 27 Ἰουλίου, συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν Ἁγίων Ἄναργύρων.

Τὴν προηγούμενη ἡμέρα, 26 Ἰουλίου, εἶναι ἡ γιορτὴ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἀλλὰ τὴν ἴδια ἡμέρα συνεορτάζει καὶ ἓνας ἄλλος Ἅγιος, ὁ Ἱερομάρτυρας Ἐρμόλαος ποὺ εἶναι κι αὐτὸς Ἅγιος Ἄναργυρος.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς προαναφερθέντες μέχρι τώρα δέκα Ἁγίους Ἄναργύρους ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι δέκα, λιγότερο γνωστοί. Αὐτοὶ εἶναι ὁ Ἅγιος Σαμφῶν ὁ Ξενοδόχος, ποὺ ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾶ τὴ μνήμη του στὶς 27 Ἰουνίου, ὁ Ἅγιος Διομήδης (16 Αὐγούστου), ὁ Ἅγιος Μάκιος (11 Μαΐου), ὁ Ἅγιος Ἀνίκητος (12 Αὐγούστου), ὁ Ἅγιος Θαλλέλαιος (20 Μαΐου), ὁ Ἅγιος Τρύφων (1 Φεβρουαρίου), οἱ Ἅγιοι Ἀνθιμος, Λεόντιος καὶ Εὐτρόπιος (17 Ὀκτωβρίου) καὶ ὁ Ἅγιος Ἰουλιανὸς (6 Φεβρουαρίου).

Οἱ περισσότεροι Ἅγιοι Ἄναργυροι, ἔζησαν κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες, στὴν ἡρωϊκὴ ἐκείνη ἐποχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ τοὺς φοβεροὺς διωγμοὺς καὶ τὰ φρικτὰ μαρτύρια. Στὴν ἐποχὴ ποὺ καὶ ἡ ἀπλή ὁμολογία τῆς πί-

στεως στον Χριστό ισοδυναμούσε πολλές φορές με θάνατο και μάλιστα θάνατο σκληρό με τρομερά βασανιστήρια.

Οί φιλόσοφοι λοιπόν και άλλου είδους "Άγιοι" Ανάργυροι θεράπευαν άφιλοκερδώς τους συνανθρώπους τους και με την ευκαιρία της έπικοινωνίας τους με τους άρρωστους τους μετέδιδαν και τὸ μήνυμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἄλλὰ ὁ Χριστός, βλέποντας τὸ θαυμάσιο ἔργο τους, τοὺς ἔδιδε πολλές φορές τὴ Χάρη νὰ κάνουν και θαύματα, δηλαδή νὰ θεραπεύουν και ἀνιάτες ἀρρώστιες. Ἔτσι οἱ Ἅγιοι Ἄνάργυροι γίνονταν και θαυματουργοί. Ἡ ζωὴ και τὸ ἔργο τῶν ἁγίων Ἄναργύρων πολὺ συνοπτικὰ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἡ πρώτη συζυγία τῶν Ἁγίων Ἄναργύρων Κοσμᾶ και Δαμιανοῦ, ποὺ ἡ καταγωγή τους ἦταν ἀπὸ τὴ Ρώμη και κατοικοῦσαν ἐκεῖ, ἐπὶ αὐτοκράτορα Καρίνου τὸ 284 μ.Χ., ἦταν δύο ἀδελφοὶ γιατροί, πολὺ εὐσεβεῖς, και θεράπευαν ὄχι μόνον τοὺς ἀρρωστους ἀνθρώπους, ἀλλὰ και τὰ ζῶα, χωρὶς νὰ παίρνουν χρήματα. Μὲ τὴν ευκαιρία δὲ τῆς θεραπείας τοὺς δίδασκαν και τὴ χριστιανικὴ θρησκεία. Κάποτε συκοφαντήθηκαν στὸν αὐτοκράτορα Καρίνο ὅτι κάνουν γιατριὲς και θαύματα μὲ μαγικὴ τέχνη. Μὲ θάρρος τότε παρουσιάστηκαν μπροστὰ του μόνοι τους και τοῦ ὁμολόγησαν τὴ χριστιανικὴ τους ιδιότητα. Στὴν ἀρχὴ ὁ Καρίνος τοὺς ἀπειλῆσε μὲ θάνατο, ἀν δὲν ἀρνοῦνταν τὸ Χριστό, ὅταν ὁμως αὐτὸς θεραπεύτηκε ἀπὸ τοὺς Ἁγίους ἀπὸ μιὰ ξαφνικὴ ἀρρώστια ποὺ τοῦ συνέβη, τότε ἄλλαξε γνώμη και τοὺς ἄφησε ἐλεύθερους. Ἡ φήμη τους στὴ Ρώμη, ὅτι ἦταν σπουδαῖοι γιατροί, εἶχε γίνει πιά πολὺ μεγάλη. Αὐτὸ ὁμως δὲν ἄρρεσε καθόλου στὸ διδάσκαλό τους, ποὺ κάποτε τοὺς εἶχε διδάξει τὴν ἰατρικὴ, καθὼς και στοὺς ἄλλους ἐντόπιους γιατροὺς και σκέφτηκαν νὰ τοὺς ἐξοντώσουν μὲ δόλιο τρόπο. Τοὺς ἀνέβασαν λοιπὸν σὲ ἓνα βουνὸ γιὰ νὰ συλλέξουν τάχα ἰατρικὰ βότανα και ἐκεῖ τοὺς θανάτωσαν μὲ λιθοβολισμό ἢ κατ' ἄλλη ἐκδοχὴ τοὺς κατακρήμνισαν ἀπὸ τὸ βουνό.

Ἡ δευτέρα συζυγία τῶν Ἁγίων Ἄναργύρων Κοσμᾶ και Δαμιανοῦ, ποὺ ὅπως σημειώθηκε εἶχαν τὴν καταγωγή τους ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Ἀσίας και γιορτάζουν τὴν 1η Νοεμβρίου, ἦταν γιοὶ τῆς εὐσεβοῦς χριστιανῆς Θεοδότης. Στὸ εἰκόνησμά τους διακρίνονται ἀπὸ τὴν δυάδα τῶν προηγουμένων Ἄναργύρων, γιατί μεταξὺ τῶν δύο Ἄ-

γίων ἀδελφῶν ὑπάρχει και μιὰ γυναικεία μορφή, ἢ μητέρα τους, ἢ Ἁγία Θεοδότη. Ἡ οἰκογένειά τους ἦταν εὐκατάστατη. Ὁ πατέρας τους εἰδωλολάτρης στὴν ἀρχὴ, ἀργότερα ἀσπάσθηκε τὸν Χριστιανισμό, λίγο πρὶν τὸ θάνατό του. Καὶ αὐτοὶ θεράπευαν δωρεὰν τοὺς ἀρρώστους και τὰ ζῶα, ὥστε τὸ σπίτι τους νὰ μοιάζει μὲ κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ. Κάθε μέρα πολλοὶ ἀρρωστοὶ γίνονταν καλά. Μεταξὺ τῶν θεραπευθέντων ἀπὸ σοβαρὲς ἀσθένειες ἀναφέρεται και μιὰ γυναίκα, ἢ Παλλαδία, ποὺ ἦταν πολλὰ χρόνια ἀσθενῆς και κατάκοιτη. Ἀφοῦ ἐπὶ ἀρκετὰ χρόνια ἐξάσκησαν τὴν ἰατρικὴ ἐντελῶς ἀφιλοκερδῶς, τελικὰ ἀπεβίωσαν, πρῶτα ὁ Ἅγιος Δαμιανός, ὁ νεώτερος ἀδελφός, και σὲ λίγες μέρες τὸν ἀκολούθησε και ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς. Τάφηκαν στὴν Φερεμᾶν, περιοχὴ τῆς Ἀσίας. Καὶ μετὰ τὸ θάνατό τους συνεχίστηκαν τὰ θαύματα στὸν ἀνεγερθέντα Ναό τους.

Ἡ τρίτη συζυγία τῶν Ἁγίων Ἄναργύρων Κοσμᾶ και Δαμιανοῦ καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἀραβία και ἡ μνήμη τους γιορτάζεται στὶς 17 Ὀκτωβρίου. Ἐπισκέπτονταν πόλεις και χωριὰ γιὰ νὰ θεραπεύσουν τοὺς ἀσθενεῖς ἀμισθὶ και συγχρόνος κήρυτταν σ' αὐτοὺς τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἔτος 292, ὅταν αὐτοκράτορας ἦταν ὁ μέγας διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ Διοκλητιανός, πῆγαν οἱ δύο ἀδελφοὶ Κοσμᾶς και Δαμιανός μαζί μὲ τὰ ἄλλα τρία ἀδελφία τους, τὸ Λεόντιο, τὸν Ἄνθιμο και τὸν Εὐτρόπιο (ἢ Εὐπρέπιο, ὅπως ἀναφέρεται σὲ ἄλλους συναξαριστές), στὶς Αἰγές, πόλη τῆς Λυκίας. Ἐκεῖ καταδιώκονταν οἱ χριστιανοὶ ἀλλὰ αὐτοὶ μὲ μεγάλο θάρρος μπροστὰ στὸν τοπικὸ ἡγεμόνα Λυσία ὁμολόγησαν ὅτι πιστεύουν στὸ Χριστό. Ἐπακολούθησε γι' αὐτοὺς μιὰ σειρὰ βασανιστηρίων, ὅπως ἀνελέητο ξυλοκόπημα, ρίξιμο στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας, γιὰ νὰ πνιγῶν, εἰσαγωγή σὲ ἀναμμένη κάμφο γιὰ νὰ καοῦν, ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἔμεναν θαυματουργικὰ ἀβλαβεῖς, τοὺς κρέμασαν σὲ σταυροὺς και τέλος τοὺς ἀποκεφάλισαν και τοὺς πέντε ἀδελφοὺς μαζί.

Οἱ Ἅγιοι Ἄνάργυροι Ἄνθιμος, Λεόντιος και Εὐτρόπιος (ἢ Εὐπρέπιος), ὅπως σημειώθηκε, κατάγονταν ἀπὸ τὴν Ἀραβία και ἦταν ἀδελφοὶ μὲ τὸν Κοσμᾶ και Δαμιανὸ τῆς τρίτης δυάδας. Ἐπισκέπτονταν πόλεις και χωριὰ γιὰ νὰ θεραπεύσουν τοὺς ἀσθενεῖς δίχως ἀμοιβή. Εἶχαν ἀκριβῶς τὴν ἴδια δραστηριότητα και τὴν ἴδια τύ-

Η ΙΔ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τού κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου

Θ'. Οί άρχιερείς και οί Φαρισαίοι έσφράγισαν τόν τάφον του Σωτήρος κατόπιν αιτήσεως των προς τόν Πιλάτον δια την επιτέλεσιν της πράξεως ταύτης. Αί γυναίκες όμως, αί όποιαί ήκολούθουν τόν Ίησούν προδ του Πάθους Αυτού, είδον τόν Άνασάντα Κύριον μετά την Έγερσιν Αυτού και μάλιστα προδ των άλλων μαθητών. Ό προφήτης Ήσαΐας προβλέπων άφ' ένδς μέν τόν φόβον και την έλλειψιν συνέσεως των άρχιερέων, άφ' έτέρου δε την ακλόνητον πίστιν των γυναικών προλέγει: «γυναίκες έρχόμεναι άπό θέας, δεύτε' ου γάρ λαός έστιν έχων σύνεσιν»⁹⁹. Οί άρχιερείς του Ίσραήλ έφάνησαν άσύνητοι, διότι όχι μόνον δέν άπεδέχθησαν τδ γεγονός της Άναστάσεως του Θεανθρώπου, αλλά και διότι έδωροδόκησαν τούς φύλακας του τάφου, ώστε να διαδώσουν ψευδώς την φήμην, ότι εκλάπη τδ σώμα του Διδασκάλου υπό των μαθητών. Άντιθέτως αί γυναίκες, αί όποιαί ήκολούθουν Αυτόν προδ του Πάθους Του, έγινοντο αυτόπται μάρτυρες της Άναστάσεως. Τουτο δε διότι λόγω της μεγάλης αγάπης και της άφοσιώσεως αυτών προς τόν Κύριον και του ένθέου

ζήλου των ήξιώθησαν να ίδουν πρώται Αυτόν τουτον τόν Άνασάντα, ό Όποίος και παρήγγειλεν εις αυτάς να μεταφέρουν τδ άγγελμα της Άναστάσεως εις τούς μαθητάς. Κατά τόν Ευαγγελιστήν Ματθαίον «πορευομένων δε αυτών ίδού τινες της κουστωδίας έλθόντες εις την πόλιν άπήγγειλαν τοίς άρχιερεύσιν άπαντα τά γενόμενα και συναχθέντες μετά των πρεσβυτέρων συμβούλιόν τε λαβόντες άργύρια ίκανά έδωκαν τοίς στρατιώταις λέγοντες' είπατε ότι οί μαθηταί αυτού νυκτός έλθόντες εκλεψαν αυτόν ύμών κοιμωμένων»¹⁰⁰. Τδ γεγονός τουτο είχε προφητευθή υπό του Ήσαΐου δια της έξης εκφράσεως: «άλλα ήμίν λαλείτε και αναγγέλλετε ήμίν έτέραν πλάνησιν»¹⁰¹.

Παρ' όλον ότι άνέστη ό Κύριος, οί Γραμματείς και οί Φαρισαίοι έπεισαν τούς στρατιώτας, οί όποιοί έφρούρουν τόν τάφον του Ίησού, να διακηρύξουν ψευδώς ότι εκλάπη τδ σώμα Αυτού άπό τόν τάφον Του, άφου έδωροδόκησαν αυτούς. Δέν ήδυνήθησαν όμως να πείσουν τούς χριστιανούς αυτοκράτορας Κωνσταντίνον και Έλένην να πιστεύσουν έν τοιούτον ψεύδος. Οί

χη με τούς άλλους αδελφούς τους. Τελικά, απέβίωσαν μαρτυρικά δι' άποκεφαλισμού και τά πέντε αδέλφια μαζί.

Οί Άγιοι Άνάργυροι Κύρος και Ίωάννης έζησαν επίσης στα χρόνια του Διοκλητιανού. Ό Κύρος καταγόταν άπό την Άλεξάνδρεια και ό Ίωάννης άπό την Έδεσσα της Μεσοποταμίας. Ό Κύρος, έμπειρότατος γιατρός, θεράπευε άντιδοτελώς τούς άσθενείς. Κατά τδ φοβερό διωγμό επί Διοκλητιανού ό Κύρος έλαβε τδ σχήμα του μοναχού και κατέφυγε σέ ένα μοναστήρι στόν Άραβικό Κόλλο για να συνεχίσει τδ φιλανθρωπικό του έργο με δωρεάν θεραπείες πολλών άσθενών. Ό Ίωάννης, στρατιωτικός στό επάγγελμα, όταν άκουσε για την σπουδαία φήμη του Κύρου, εγκατέλειψε τή στρατιωτική σταδιοδρομία του και τά έγκόσμια, πήγε κι αυτός

στό ίδιο μοναστήρι και έγινε στενός συνεργάτης του Κύρου στό σπουδαίο άνθρωπιστικό έργο του. Όταν άργότερα πληροφορήθηκαν ότι μιá χριστιανή που λεγόταν Άθανασία συνελήφθη άπό τούς είδωλολάτρες μαζί με τις τρεις νεαρές θυγατέρες της, για την πίστη τους στό Χριστό, φοβούμενοι οί Άγιοι αυτοί Άνάργυροι μήπως άπό τά φρικτά βασανιστήρια δειλιάσουν οί γυναίκες και άπαρνηθούν τόν Χριστό, έσπευσαν στη φυλακή για να τις ενισχύσουν ψυχικά και να τις συμπαρασταθούν στό δύσκολο άγώνα τους. Τδ άποτέλεσμα ήταν να συλληφθούν και οί ίδιοι άπό τούς διώκτες των χριστιανών και, άφου βασανίστηκαν ποικιλόμορφα με διάφορα βασανιστήρια, τελικά θανατώθηκαν με άποκεφαλισμό μαζί με τις Άγιες εκείνες γυναίκες τδ έτος 262 μ.Χ.

(Συνεχίζεται)

στρατιῶται ἐκείνοι προέδωσαν τὴν ἀλήθειαν ἀντι ἀργυρίου (χρημάτων), ἐνῶ οἱ αὐτοκράτορες οὗτοι ἔνεκα εὐσεβείας ἐπέδυσαν τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξεφωνοῦντο αἱ Κατηγήσεις πρὸς τοὺς φωτιζομένους¹⁰², δι' ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν παραστάσεων. Ἐπὶ πλέον οἱ αὐτοκράτορες ἅγιοι Κωνσταντῖνος καὶ Ἐλένη ἐστόλισαν τὸν ναὸν διὰ κειμηλίων ἐξ ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων.

Μετὰ τὴν παρένθεσιν περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐπανέρχεται εἰς τὸ θέμα τῆς δωροδοκίας τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐφρουροῦν τὸν τάφον τοῦ Κυρίου. Ὁ Εὐαγγελιστῆς Ματθαῖος ἀναφέρει ὅτι, ἀφοῦ οἱ ἀρχιερεῖς ἐδωροδόκησαν τοὺς Ρωμαίους στρατιώτας, ὥστε νὰ διαδώσουν τὴν φήμην περὶ τῆς κλοπῆς τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ, προσέθεσαν: «καὶ ἐὰν ἀκουσθῆ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτόν»¹⁰³. Ἦτο δυνατόν νὰ πεισθῆ ὁ ἡγεμὼν περὶ τῆς δῆθεν κλοπῆς, ἀλλὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ πεισθῆ ἢ σωφρονούσα ἀνθρωπότης περὶ ἐνὸς τοιοῦτου ψεύδους. Ὁ ἱερὸς πατὴρ ἐρωτᾷ διατί, ὅταν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἶχε συλληφθῆ καὶ φυλακισθῆ κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως Ἡρώδου τοῦ Ἀγρίππα καὶ διεσώθη ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, κατεδικάσθησαν οἱ φύλακες, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ φρουροὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἰησοῦ δὲν κατεδικάσθησαν. Οἱ πρῶτοι κατεδικάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου, διότι ἠγνόουν τί ἀκριβῶς εἶχε συμβῆ, ἐνῶ οἱ φρουροῦντες τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ, παρ' ὅλον ὅτι ἐγνώριζον τὴν ἀλήθειαν, ἀπέκρουπον ταύτην ἔνεκα τῆς δωροδοκίας ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐσώθησαν ὑπ' αὐτῶν. Ἐνῶ ὅμως ὀλίγοι Ἰουδαῖοι ἐπίστευσαν τελικῶς ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἐκλάπη ὑπὸ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ, ἢ Οἰκουμένη ἐπίστευσε καὶ ἀπεδέχθη τὸ γεγονός τῆς ὑπερφυοῦς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ¹⁰⁴. Ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ἀπέκρουψαν τὴν ἀλήθειαν, ἐξηφανίσθησαν, ἐνῶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀπεδέχθησαν τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἔζησαν χάρις εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Σωτῆρος, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ ἀνέστησε μετ' Αὐτοῦ τοὺς νεκροὺς¹⁰⁵. Περὶ αὐτῶν (δηλαδὴ τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀναστηθέντων) ὁ προφήτης Ὡση εἶπεν: «ὕγιασει ἡμᾶς μετὰ δύο ἡμέρας, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἐξανασησόμεθα καὶ ζήσόμεθα ἐνώπιον Αὐτοῦ»¹⁰⁶. Ἡ ὡς ἄνω προφητεία εἶναι σαφεστάτη τόσον ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς Ἀνα-

στάσεως τοῦ Κυρίου, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸ γεγονός τῆς μετ' Αὐτοῦ συναναστάσεως τῶν νεκρῶν.

99. ΒΕΠΕΣ τ. 39, 176, 35-36, Ἦσ. 27,11.

100. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, 176, 36-177, 1, Ματθ. 28, 11-13.

101. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, 177, 2-3, Ἦσ. 30, 10.

102. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, 177, 6-10. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λόγων τοῦ ἁγίου πατρὸς ἐξάγεται σαφῶς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ Κατηγήσεις ἐξεφωνήθησαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

103. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, 177, 11, Ματθ. 28,14.

104. Εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν θεωρίαν τῆς κλοπῆς τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ ὡς διευτώθη αὐτὴ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, σημειώνει ὁ καθηγητῆς Π. Ν. Τρεμπέλας: «Ὁ Ματθαῖος ἀναγράφει τὴν σοφοφαντικὴν μαρτυρίαν τῶν φυλάκων τοῦ τάφου προσθέτει, ὅτι ἡ διεφθίμωσις ὁ λόγος οὗτος παρ' Ἰουδαίους μέχρι τῆς σήμερον» (Ματθ. κη' 15). Τοσοῦτον διεσπάρη ἡ φήμη αὕτη, ὥστε μετὰ τριάκοντα ὀλόκληρα ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ, ὅποτε συνεγράφη τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ὁ λόγος οὗτος ἐξακολουθεῖ νὰ διαφημίζεται. Καὶ ὅμως κατέστη ἀδύνατον νὰ κατισχύσει καὶ νὰ γίνῃ πιστευτός. Εἰς αὐτὰ τὰ Ἱεροσόλυμα ὀλίγας μόλις μετὰ τὴν Σταυρῶσιν ἐβδομάδας θεμελιούται ἡ πρώτη ἐκκλησία ἀριθμούσα ὀλοκλήρους χιλιάδας μελῶν. Εἴκοσι δὲ μόλις ἔτη ὕστερον ὁ Παῦλος γράφει ἐπιστολὰς πρὸς ἐκκλησίας ἐγκαθιδρυμένας εἰς αὐτὰ τὰ ἐπισημότερα κέντρα τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, εἰς τὴν Κόρινθον καὶ εἰς τὴν Ρώμην. Εἰς τὰς πόλεις αὐτὰς ἦνθαι τότε ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς καὶ τὸ περὶ ἀναστάσεως κήρυγμα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ δεκτὸν ἀνεξετάτως» (Παν. Ν. Τρεμπέλα, Ἀπολογητικαὶ Μελέται, Τόμος Πέμπτος, Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ, Ἐκδοσις πέμπτη, Ἀδελφότης Θεολόγων «ὁ Σωτῆρ», Ἀθῆναι — Ὀκτώβριος 1982, σελ. 580).

105. Σχετικὸν εἶναι τὸ νόημα, τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται εἰς τὰ στιχηρὰ ἰδιόμελα τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου: «Σήμερον ὁ ἄδης στένων βοᾷ...». Παραθέτομεν ἐν ἐξ αὐτῶν: «Σήμερον ὁ ἄδης στένων βοᾷ' κατελύθη μου ἡ ἐξουσία' ἐδεξάμην θνητὸν ὡσπερ ἓνα τῶν θανόντων' τοῦτον δὲ κατέχειν ὄλωσ οὐκ ἰσχύων, ἀλλ' ἀπολώ μετὰ τούτου ὡν ἐβασίλευον' ἐγὼ εἶχον τοὺς νεκροὺς ἀπ' αἰῶνος, ἀλλ' οὗτος ἰδοὺ πάντας ἐγείρει. Δόξα, Κύριε, τῷ σταυρῷ σου καὶ τῇ ἀναστάσει σου» («Ἡ Μεγάλῃ Ἑβδομάδι μετὰ ἐρημνείας τῶν ὕμνων» ὑπὸ Ἐπιφανίου Ἰ. Θεοδοροπούλου, Ἀρχιμανδρίτου, Ἐκδόσεις «Πάτρις», ἐν Ἀθήναις 1968, σελ. 540-542).

106. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, 177, 22-23, Ὡσ. 6-2.

**Ἡ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΟΥ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
Με ἐρμηνευτικὴ ἀπόδοση**

*Μιά κομψὴ ἔκδοση, με ἐξώφυλλο σὲ τετρα-
χρωμία. Περιέχει τὸ πρωτότυπο κείμενο καὶ
παράλληλη ἀπόδοση στὴ νεοελληνικὴ, πού ἐ-
τοίμασε ὁ Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης
Διονύσιος. Ἀπαραίτητο βοήθημα κάθε χριστι-
ανοῦ γιὰ τὴ βαθύτερη κατανόηση τῆς θείας Λει-
τουργίας.*

ΓΕΡΩΝ ΠΑΪΣΙΟΣ ΤΟ ΓΕΝΝΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ*

Τοῦ κ. ΑΘΑΝ. Γ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΗ, Θεολόγου
Master of Theology - Th.D. (cand.)

Ὁ Γέροντας συνήθιζε νὰ σιωπᾶ, νὰ κάνει μερικὲς παύσεις στὶς διδαχές του. Ἀλλὰ καὶ μέσα ἀπὸ τὴν σιωπὴ του μιλοῦσε. Δίδασκε καὶ μὲ τὴν σιωπὴ του. Νουθετοῦσε «τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τοῦ ζητοῦσαν βοήθεια. Ἐκτός, φυσικά, ἀπὸ τὴν μεγάλη πείρα ποὺ εἶχε ἀποκτήσει, εἶχε λάβει καὶ θεῖο φωτισμὸ ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἀσκητικούς του ἀγῶνες. Μετὰ ἀπὸ τὶς νουθεσίες του ἐπακολουθοῦσαν οἱ προσευχές του, ποὺ τὶς αἰσθάνονταν οἱ ἐπισκέπτες ἔντονα, ὅταν ἔφευγαν»¹⁷³. Δὲν ζοῦσε γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ συνυπῆρχε καὶ ἀγωνιζόταν γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ὅλα ὅμως αὐτὰ ἔκαναν γνωστὸ τὸν Γέροντα ἀπ' ἄκρου σὲ ἄκρο σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν κόσμο ὅλο καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ αἰσθάνονταν τὶς θεῖες εὐλογίες, διὰ πρεσβειῶν τοῦ ὀσιωτάτου Γέροντος, ἐπόμενο ἦταν καὶ νὰ τὸν εὐλαβοῦνται σὰν Ἅγιο, ὅπως καὶ ἦταν.

«Καὶ ὅμως ὅλα αὐτὰ ἔφεραν τὸν Πατέρα σὲ δύσκολη θέση καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ μπῆ σὲ ἄλλο μεγαλύτερο ἀγῶνα, πῶς νὰ καλύψῃ τὴν ἀγιότητά του καὶ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς ἀνθρώπινους ἐπαίνους»¹⁷⁴. Μπορεῖ νὰ μὴ βλάπτονταν στὸ νὰ ὑπερηφανευθῆ, ἀλλὰ οἱ ἔπαινοι τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἔκαναν τὴν ἐξόφληση τῶν ἀγῶνων του σὲ τούτη τὴν μάταιη ζωὴ.

Ἡ μόνη λύση ἦταν νὰ κάνῃ κάπου - κάπου καὶ «τὸν διὰ Χριστὸν σαλὸν» καὶ νὰ παρουσιάξεται ἀντίθετος ἀπ' ὅ,τι ἦταν, μὲ προσποιητὲς ἰδιοτροπίες, ὅπως καὶ ἔκανε. Γιὰ νὰ μὴ τὸν λένε πρᾶο, ἔκανε τὸν θυμῶδη. Γιὰ νὰ μὴ τὸν λένε νηστευτὴ, ἔκανε τὸν γαστρίμαργο¹⁷⁵, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια»¹⁷⁶.

Αὐτὸς ἦταν ὁ μακαριστὸς καὶ μεγάλος ἐν μοναχοῖς Γέροντας Παῖσιος, ὁ ὁποῖος μιλώντας γιὰ τὸν ἑαυτό του ἔλεγε στοὺς γύρω του: «Ἐὰν μὲ συγκρίνετε μ' ἓνα Μεγάλο Ἅγιο, εἶμαι ἓνας τενεκές. Ἐὰν μὲ συγκρίνετε μ' ἓναν, ὁ ὁποῖος ξημερώνει στὰ μπάρο, στὰ κέντρα διασκεδάσεως καὶ ζεῖ στὴν ἀκολασία, φαίνομαι σὰν ἅγιος»¹⁷⁷. Ἀποστολικὸ φρόνημα καὶ ἀποστολικὴ συνείδηση. Τηροῦσε τὰ κυριακὰ λόγια «ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δούλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν»¹⁷⁸ μὲ

συνέπεια, προσπαθώντας «νὰ ζῆ στὴν ἀφάνεια, ὅπως συνήθως καὶ οἱ Ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας γι' αὐτὸ ἀδικεῖται μὲ τὰ λίγα αὐτὰ ποὺ γνωρίζω καὶ γράφω»¹⁷⁹.

Ὁ Γέροντας Παῖσιος ὑπῆρξε μοναχὸς γνησιότητος καὶ συνέπειας, αὔρα δροσιζουσα, μορφὴ βιβλική, σύγχρονη δόξα καὶ καύχημα τῆς Ὁρθοδοξίας ποὺ ἀπὸ τὴν ζωὴ του ἀνέβλυξε ἡ θαυματουργὸς δύναμη τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ ἀπὸ τὰ θεόπνευστα λόγια του ἐκόχλαζε ἡ θαυμαστὴ δύναμη τῆς ζέουσας πίστεως του.

Αὐτὸς ἦταν ὁ Γέροντας Παῖσιος!

«Μόνος, μικρός, μὲ μόνη τοῦ Θεοῦ τὴν προστασία! Μόνος, μεγάλος, δοσμένος μόνο στὸν Θεὸ¹⁸⁰ καὶ στὴν εἰκόνα Του»¹⁸¹.

Ἐπιλογικὰ σὲ ὅσα μέχρι ἐδῶ ἀναφέραμε, νομίζουμε ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ Γέροντος, χαράσσονται παραστατικὰ καὶ περιγράφονται λιτὰ καὶ περιεκτικὰ στὸ συναξάρι τῆς ε' Νοεμβρίου πρὸς τιμὴν τοῦ «ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ὁμολογητοῦ». Δανειζόμενοι ἀπὸ τὸ συναξάρι, ὁ Γέροντας

*«...γένετο διδάσκαλος τῆς ὀρθοδοξίας ἀκριβῆς,
πρᾶος, ταπεινός,
ἐλεήμων, ὀρφανῶν πατήρ, χηρῶν ὑπερασπιστής,
ὁδηγὸς τῶν πεπλανημένων,
τῶν νοσοῦντων ἰατρός,
τῶν θλιβομένων παράκλησις»¹⁸².*

Ἐπιλογικὰ

Ὁ θάνατος ὡς Ἀνάσταση

Ὁ Γέροντας κοιμήθηκε ὡς «μελετήσας τὴν ἀνάστασι»

Περνώντας τὰ χρόνια καὶ μεγαλώνοντας στὴν ἡλικία ὁ Γέροντας, τὸ καταταλαιπωρημένο ἀπὸ τὴν ἄσκηση καὶ τοὺς μεγάλους πνευματικούς ἀγῶνες σῶμα του ἄρχισε νὰ βαραίνει. Παραμελημένο ὅπως ἦταν, γιὰ τὸν ὅπως προαναφέραμε ὁ Γέροντας εἶχε στρέψει τὴν προσοχή του στὴν ἐπιμέλεια τῆς ψυχῆς, ἄρχισε νὰ ἀρνείται τὸ κάλεσμα τῆς καρδιάς καὶ τοῦ γενναίου φρονήματος. Ἡ ὑγεία του εἶχε ὑποστῆ τὸν τελευταῖο καιρὸ, πολὺ σοβαρὸ κλονισμό.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 190 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

Όμως όλες τις σωματικές ταλαιπωρίες τις αντιμετώπιζε με μία μακαριότητα, χωρίς αγωνία για τὰ ἀποτελέσματά τους, ὡς εὐλογίες θεϊκές¹⁸³, ὡς θεόστολα δῶρα τῆς λυτρωτικῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου καὶ ὡς εὐκαιρίες¹⁸⁴ γιὰ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσει ὁ Θεὸς τὸν Παράδεισο, καὶ νὰ τοῦ ἐτοιμάσει τὸ *διαβατήριο* γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ¹⁸⁵, ἀφοῦ «αὐτὴ ἡ ζωὴ εἶναι νὰ δίνουμε ἐξετάσεις γιὰ νὰ περάσουμε στὴν ἄλλη»¹⁸⁶.

Ὁ Γέροντας πίστευε ἀκράδαντα ὅτι «ὁ Θεὸς κάτι ξέρει. Βλέπει πῶς πέρα καὶ τὸν ἐνδιαφέρει, σὰν καλὸς πατέρας, νὰ μᾶς ἔχει κοντά Του στὸν Παράδεισο. Καὶ στὸν καθένα δίνει κάτι, τὸ ὁποῖο θὰ τὸν βοηθήσει νὰ ἐξασφαλίσει τὸν Παράδεισο. Εἴτε δοκιμασία εἴτε κάτι ἄλλο. Κάτι θὰ τοῦ δώσει»¹⁸⁷ ὥστε νὰ τοῦ ἐξασφαλίσει τὴν σωτηρία. Γιατὶ «ὁ Θεὸς μᾶς παρακολουθεῖ, καὶ μᾶς βοηθάει¹⁸⁸... καὶ δὲν ἀδικεῖ»¹⁸⁹.

Σὲ ἐρώτηση ἐπισκέπτη σχετικὰ μετὰ τὴν ὑγεία του ὁ Γέροντας ἀπάντησε μετὰ εἰρήνη Θεοῦ. Ἀντιγράφουμε ἀπὸ σχετικὴ μαρτυρία:

«— Πῶς πάτε στὴν ὑγεία σας, πάτερ;

— Ἐ, καλὰ... Τώρα μοῦ παρουσιάστηκαν καὶ κάτι ἄλλα. Ὅλα χρειάζονται. Πῶς νὰ πάω Πάνω, παπὰ μου, μετὰ ἄδεια χέρια¹⁹⁰;

— Πῶς πᾶς μετὰ τὰ μάτια; Φορᾶς γυαλιὰ;

— Ἐ, ὅλα ἐδῶ θὰ μείνουν. Καὶ τὰ μάτια καὶ τὰ γυαλιὰ καὶ τὰ σκῶτια καὶ τὰ πνευμόνια...»¹⁹¹.

(Συνεχίζεται)

173. Παΐσιου, *Ἄγιορεῖται*, σελ. 30.

174. Σχετικὰ μετὰ τὴν ὁδὸ ἀγιότητα καὶ τὴν δόξα τῶν ἀνθρώπων ὁ Γέροντας εἶχε τόνισι: «— Ἀκοῦτε, οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἀγωνίστηκαν νὰ ἀρέσουν στὸν Θεό. Περισσότερο σὸ Θεὸ παρά στοὺς ἀνθρώπους. Ἐμίσησαν τὴν δόξα τῶν ἀνθρώπων καὶ πόθησαν βαθιὰ μέσα τους τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι ἔγιναν σαλοὶ γιὰ τὸν κόσμον, γιὰ νὰ γίνουν ἄγιοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

— Μετὰ συγχωρεῖτε, γέροντα, ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ, νὰ μᾶς ἐξηγήσετε τὸν τρόπο, τὴν μέθοδο, μετὰ ἄλλα λόγια, πῶς ἀγωνίστηκαν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ ἀρέσουν στὸν Θεό.

— Κατάλαβα, τί ζητᾶς. Κοιτάξτε ἐδῶ, παιδιὰ μου, νὰ καταλάβετε πῶς ἀγωνίζεται ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος γιὰ νὰ φθάσει στὸν Θεό. Ξεκινᾶει πρῶτα στὴν πνευματικὴ ζωὴ ἀπὸ τὴν ὑποκρισία καὶ σιγά-σιγά φθάνει στὴν εἰλικρίνεια. Ἀγωνίζεται στὴν ἀρχὴ ὑποκριτικὰ καὶ στὴν συνέχεια, ἀγωνίζεται ἐνσυνειδήτῃ, μετὰ εἰλικρίνεια. Ὅταν φθάνει, ὁμως, νὰ ἀγωνίζεται στὴν πνευματικὴ ζωὴ μετὰ εἰλικρίνεια, τότε ἀρχίζουν τὰ δύσκολα. Ἡ εἰλικρίνεια δὲν τὸν βοηθάει πνευματικὰ. Λαμβάνει τὴν δόξα τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τὸν ἐπαινοῦν. Τότε, ξέρετε, τί κάνει; Γιὰ νὰ μὴν ἀπωλέσει τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ, ἐξαιτίας τῆς δόξας τῶν ἀνθρώπων, πέφτει πάλι στὴν ὑποκρισία. Καὶ ὑποκρίνεται, μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ πειράζεται στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα του καὶ ἔτσι νὰ βαδίζει ὁδὸ θεώσεως. Ὑποκρίνεται, οἱ ἄνθρωποι δὲν τὸν θαυμάζουν καὶ τότε ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ἀγωνίζεται ἀπερίσπαστος, ἀτενίζοντας μόνον τὸν Θεό», στὸ Ἀθανασίου Μελισσάρη,

Νουθεσίας Ρήματα, σελ. 29-30. Βλ. ἐπίσης καὶ Τάτση, *Ἀθωνικόν*, «Ἀντιμετώπιση ἐπαίνων», σελ. 70-71.

175. Τὸ ὅτι ὁ Γέροντας ἔκανε τὸν γαστρίμαργο, ἐνῶ ἡ πραγματικότητα ἦταν διαφορετικὴ, ἀφοῦ καὶ σκελετωμένος ἦταν καὶ ὀλιγαρκῆς ὁ ὄσιος τοῦ Θεοῦ, τὸ διαπιστώνουμε στὰ ὅσα ἀναφέρει στὴν βιογραφία τοῦ ἁγίου ῥώσου ἀσκητοῦ Πατὰ - Τύχωνα:

«Ὅπως ἀνέφερα, ἦταν πολὺ λιτοδίαιτος καὶ ὀλιγαρκῆς, ἀφοῦ ἔνα Ἀποστολιὰτικο σύκο τὸ ἔκοβε στὰ δύο καὶ τὸ ἔτρωγε δύο φορές. Μοῦ ἔλεγε: Πά-πά-πά, παιδί μου! αὐτὸ εἶναι πολὺ μεγάλο!» — ἐνῶ ἐγώ, γιὰ νὰ χορτάσω, ἔπρεπε νὰ φάω ἕνα κιλὸ (ἐννοεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του).

«Ἐὰν ἐσὺ θὰ καθήσεις στὸ κελλὶ αὐτὸ» τοῦ εἶπε ὁ Παπα-Τύχωνας «σοῦ ἔχω καὶ κουμπάνια, γιὰ τρεῖς χρόνια κονοσέρβες, καὶ μοῦ ἔδειχνε» σημειώνει ὁ Γέροντας, «δίπλα, ἔξι μικρὰ κουτιά σαρδέλες καὶ ἄλλα τέσσερα καλαμάρια, πού τὰ εἶχε φέρει κάποιος ἀπὸ καιρὸ, καὶ ἔμειναν στὴν ἴδια θέση, ὅπου τὰ εἶχε ἀφήσει ὁ ἐπισκέπτης τότε. (Γιὰ μὲνα αὐτὲς οἱ κονοσέρβες δὲν ἐφθιαναν οὔτε γιὰ μία ἐβδομάδα)», στὸ Παΐσιου, *Ἄγιορεῖται*, σελ. 22 καὶ 36.

176. Παΐσιου, *Χατζηφερέτης*, σελ. 52.

177. Τάτση, *Ἐπαῖθρο Ἀρχονταρεῖται*, σελ. 19.

178. Λουκ ιζ' 10.

179. Παΐσιου, *Χατζη-Γεώργης*, σελ. 58.

180. Ὁ Γέροντας πράγματι ζοῦσε δοσμένος κοντὰ στὸν Θεό. Σὲ ἐρώτηση ἐπισκέπτη «— Γέροντα, πόσα χρόνια ζήτε μόνος;» ὁ Γέροντας ἀπάντησε «Τί μόνος, βρὲ παιδί μου!». Γελᾶει καὶ ἀφήνει νὰ ἐννοήσουμε πῶς ζεῖ μετὰ τὸ Θεό», Δημήτριος Ἀντωνίου, *Ἐπισκεψίς εἰς τὸν Γέροντα Παῖσιον τὴν 2αν Μαΐου 1990*, ἐφημ. «Ὁρθόδοξος Τύπος» ἐτ. Α', ἀρ. φ. 893, 13 Ἰουλίου 1990, σελ. 2.

181. Παΐσιου, *Χατζηφερέτης*, σελ. 74.

182. Ἀπ' τὸ βιβλίον τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, *Σύγχρονοι Ποιμαντικοὶ Προβληματισμοί*, Ἀθήνα 1988, σελ. 90.

183. Εἶπε ὁ Γέροντας: «Ὁ Θεὸς μᾶς δίνει εὐλογίες γιὰ νὰ μᾶς ἐξασφαλίσει τὸν Παράδεισο. Σὲ κάθε ἄνθρωπο. Καὶ μεις δυστυχῶς τις χάνουμε αὐτὲς τις εὐκαιρίες. Ὅσο μπορεῖτε νὰ τ' ἀντιμετωπίζετε ἐπί, μετὰ τὸ βαθύτερο νόημα» στὸ Τάτση, *Ἀθωνικόν*, σελ. 30-31.

184. Ἀναφερόμενος στὶς δοκιμασίες ὁ Γέροντας εἶπε: «Ὁ Θεὸς δὲν ἐπιτρέπει δοκιμασίες ἀπ' τις ὅποιες δὲν θὰ βγεῖ κάτι καλόν... Ὁ Θεὸς μᾶς δίνει πολλὰς εὐκαιρίες γιὰ νὰ κερδίσουμε τὸν Παράδεισο. Ἐμεῖς ὁμως αὐτὲς τις εὐκαιρίες δὲν τις δεχόμαστε, τις διώχνουμε. Νὰ δεχόμαστε ὅλες τις δοκιμασίες μετὰ ὑπομονὴ καὶ ταπείνωση εὐχαριστώντας καὶ δοξάζοντας τὸ Θεό. Νὰ προσπαθοῦμε νὰ εἴμαστε πάντα κοντὰ στὸ Θεὸ καὶ νὰ μὴν ἀπομακρυνόμαστε ἀπ' Αὐτόν, γιὰτὶ μακριὰ ἀπ' τὸ Θεὸ σωτηρία δὲν ὑπάρχει» στὸ Τάτση, *Ἐπαῖθρο Ἀρχονταρεῖται*, σελ. 46.

185. Μιλώντας γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ σὲ σχέση μετὰ τὴν παρούσα ὁ Γέροντας τόνισε: «ὅταν ὁ ἄνθρωπος πιστεύει στὸν Θεό, στὸν Χριστό, στὴ μέλλουσα ζωὴ, τότε αὐτὴ ἡ ζωὴ εἶναι μάταιη, ὅποτε σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ πρέπει ἐπιτέλους νὰ ἐτοιμάσει τὸ *διαβατήριον* γιὰ τὴν ἄλλη» στὸ Τάτση, *Ἀθωνικόν*, σελ. 29 καὶ στοῦ ἰδίου, *Ἐπαῖθρο Ἀρχονταρεῖται*, σελ. 47 «Μὲ τις δοκιμασίες ποὺ ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς μᾶς κάνει νὰ ἐτοιμαζόμαστε γιὰ τὴν οὐράνια Βασιλεία Του, ἔχοντας στὸ χέρι τὸ *διαβατήριον τῶν δοκιμασιῶν*».

186. Ὁπ. π., σελ. 27.

187. Ὁπ. π., σελ. 30.

188. Ὁπ. π., σελ. 35 καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν πρῆγ. «Ὁ Θεὸς μᾶς βοηθάει», σελ. 51.

189. Ὁπ. π., σελ. 41.

190. Ὁπ. π., σελ. 74.

191. Ὁπ. π., σελ. 88.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τῶν Ἐπικαίρων ἐπίκαιρον!

Ἐναφέρει —μεταξὺ ἄλλων— ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος σὲ ἄρθρο του, σ' ἐβδομαδιαία ἐφημερίδα μεγάλης κυκλοφορίας τῶν Ἀθηνῶν.

«Πολὺς λόγος γίνεται τελευταῖα γιὰ τὰ λεγόμενα 'διαπλεκόμενα συμφέροντα'. Βέβαια ὁ λόγος αὐτὸς ἀναφέρεται σὲ ὕλικα συμφέροντα, πὺ ἐχουν σχέση μὲ τὴν πολιτικὴ κατάσταση τῆς χώρας μας καὶ γενικότερα μὲ τὴν ἐξουσία. Πρόκειται γιὰ ἓνα τρίπτυχο: πολιτικὴ - ἐξουσία - ὕλικες ἀπολαβὲς πὺ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ νέου τύπου ἀνθρώπου πὺ ἐπικρατεῖ στίς μέρες μας. Πιστεύω ὅμως ὅτι τὰ διαπλεκόμενα συμφέροντα δὲν ἐξαντλοῦνται μόνο στὸν ὕλικὸ καὶ πολιτικὸ τομέα ἀλλὰ ἐπεκτείνονται καὶ στὸν πολιτιστικὸ καὶ πνευματικὸ χῶρο. Αὐτὸ τὸ ἐντοπιζῶ κυρίως στὴ χώρα μας πὺ δέχεται ἰσχυρὲς ἐπιδράσεις πὺ ἀλλοιώνουν τὴν πολιτιστικὴ καὶ πνευματικὴ τῆς παράδοση. Στὸ χῶρο αὐτὸ πὺ βρισκόμαστε διαμορφώθηκε, καλλιεργήθηκε καὶ βιώθηκε μιὰ ἰδιαίτερη παράδοση πὺ λέγεται ἐλληνορθόδοξη. Τόσο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὅσο καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δὲν πλησίαζαν τὸν κόσμο μέσα ἀπὸ τὴν χρηστικὴ καὶ ὠφελιμιστικὴ προοπτικὴ ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὄντολογικὴ. Δηλαδή, δὲν τοὺς ἐνδιέφερε τόσο σὲ τί χρησιμεύει κάθε ἀντικείμενο, ἀλλὰ ποιά εἶναι ἡ ὄντολογία του. Ἐχει παρατηρηθεῖ πολὺ σωστὰ ὅτι ἡ Δύση πάντα ἐπέμενε κυρίως στὴν πράξη, τὴν ἠθικὴ, ἐνῶ ἡ ἐλληνορθόδοξη Παράδοση προχωροῦσε στὴν ὄντολογία. Στὸ σημεῖο αὐτὸ βλέπω τὴν διαφορὰ μεταξὺ ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ τρόπου ζωῆς. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι, ὅπως τὸ ἔκαναν καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μελετώντας κάποιο ἀντικείμενο καὶ γεγονός, προσπαθοῦσαν νὰ δοῦν τὴν ὄντολογία του, ἐνῶ οἱ δυτικοὶ βλέπουν τὴν χρῆση του· οἱ πρῶτοι ἀπαντοῦσαν στὸ ἐρώτημα τί εἶναι αὐτὸ τὸ ἀντικείμενο ἐνῶ οἱ δεῦτεροι σὲ τί μᾶς χρησιμεύει.

»Τὰ διαπλεκόμενα συμφέροντα ἀναφέρονται στὴν ὑπόσταση καὶ τὴν ὑπόδομή τοῦ ἔθνους μας. Αὐτὸ δὲν τὸ λέμε ρατσιστικὰ καὶ ἐθνοφυ-

λετικὰ ἀλλὰ ὑπερεθνικά. Καὶ γιὰ νὰ τὸ πῶ καθαρότερα, ὑπάρχουν πολλοὶ σήμερα πὺ ἐπιδιώκουν τὴν ἀλλοίωση τῆς πνευματικῆς ὑποδομῆς τοῦ τόπου μας πὺ διακρίνεται γιὰ ἓνα ἄλλο ἦθος καὶ ἄλλον τρόπο ζωῆς.

»Πιστεύω ὅτι οἱ εὐαίσθητες, ρωμαλέες καὶ ζωντανὲς φωνὲς μερικῶν ιδιόρρυθμων ἀνθρώπων πὺ ἐξακολουθοῦν νὰ ἰδιωτεύουν ρομαντικά καὶ ἀναρχικά μποροῦν νὰ σπάσουν τὰ διαπλεκόμενα συμφέροντα. Ὁ τόπος αὐτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ παράγει ποιητές, ρομαντικούς φιλοσόφους, θεολόγους. Αὐτὸ εἶναι ἐλευθερία καὶ παρηγορία. Τελικὰ ὑπάρχει μιὰ ὑγιὲς ἀναρχία, πὺ σπάζει τὴν ἀνταρχικότητα καὶ τὴν τελολογία τῆς ἄλογης ἐξουσίας τῆς μηχανῆς πὺ θέλει νὰ ἐπιβληθεῖ στὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο, καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ προσώπου».

Τσιγάρο - καρφί στὸ φέρετρο!

Σήμερα ὑπάρχουν 1,1 δισ. καπνιστὲς στὸν κόσμο ἢ περίπου τὸ ἓνα τρίτο τοῦ πληθυσμοῦ 15 ἐτῶν καὶ ἄνω. Ἡ μεγάλη πλειονότητα τῶν καπνιστῶν, περίπου 800 ἑκατομμύρια, βρίσκονται στίς ἀναπτυσσόμενες χώρες καὶ εἶναι κυρίως ἄνδρες. Στίς ἀναπτυγμένες χώρες τὸ ἓνα τρίτο τῶν καπνιστῶν εἶναι γυναῖκες, καὶ αὐτὲς εἶναι κυρίως στὴν Κεντρικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη καθὼς καὶ στὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ.

Ἡ Παγκόσμια Ὀργάνωση Ὑγείας πὺ ἐδρεῖ στὴ Γενεύη ἔχει κηρύξει τὸν πόλεμο κατὰ τῶν καπνοβιομηχανιῶν. Μὲ ἔκθεσή τῆς προειδοποίησε ὅτι κάθε 10 δευτερόλεπτα τὸ κάπνισμα προκαλεῖ καὶ ἓνα θῦμα.

Ἐυπολογίζεται ὅτι οἱ θάνατοι πὺ ὀφείλονται στὸ κάπνισμα ἀνέρχονται σὲ τρία ἑκατομμύρια ἐτησίως στίς ἀρχὲς τῆς τρέχουσας δεκαετίας καὶ ὁ ρυθμὸς τους αὐξάνει. Ἄν ἡ κατανάλωση τσιγάρων συνεχιστεῖ μὲ τὸν σημερινὸ ρυθμὸ προβλέπεται νὰ ὑπάρξουν 10 ἑκατ. νεκροὶ ἐτησίως ὡς τὸ ἔτος 2020 καὶ τὸ 70% ἀπὸ αὐτοὺς θὰ εἶναι στίς ἀναπτυσσόμενες χώρες. Μεταξὺ ἄλλων ἡ Π.Ο.Υ. πρότεινε τὴ σταδιακὴ κατάργηση κάθε διαφήμισης τσιγάρων, τὴν αὐξηση τῆς φορολογίας ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, τὴν ἀποτελεσματικὴ προσ-

τασία τῶν ἀτόμων κατὰ τῆς ἀκούσιας ἐκθεσῆς τους στὸ κάπνισμα καὶ τὴν προστασία τῶν παιδιῶν κατὰ τῶν κινδύνων τῆς ἐξάρτησης ἀπὸ τὸν καπνὸ.

Κάθε τοιγάρο, κι ἓνα καρφὶ στὸ φέρετρο τοῦ καπνιστῆ...

Ἦουχία, παρακαλῶ!

Ἐπενέβη ὁ εἰσαγγελεὺς γιὰ τὴν ἠχορύπανση ποὺ προκαλοῦν τὰ διαφόρων κατηγοριῶν κέντρα διασκεδάσεως καὶ τὰ μπάρ, τὰ ὁποῖα παρενοχλοῦν τοὺς περιοίκους, γεγονός γιὰ τὸ ὁποῖο ἔχουν ὑποβληθεῖ δεκάδες μηνύσεις καὶ καταγγελίες.

Σύμφωνα μὲ τὴν παραγγελία οἱ ἄδειες λειτουργίας ὄλων τῶν νυκτερινῶν κέντρων καὶ τῶν μπάρ θὰ ἐλέγχονται αὐστηρὰ ἀπὸ τὰ κατὰ τόπους ἀστυνομικὰ τμήματα.

Παραλλήλως θὰ ἐρευνηθεῖ ἂν ἔχουν διαπραχθεῖ τὰ ἀδικήματα τῆς καταχρήσεως ἐξουσίας καὶ τῆς παραβάσεως καθήκοντος ἀπὸ τοὺς δημάρχους καὶ τοὺς δημοτικούς συμβούλους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὑπεύθυνοι σύμφωνα μὲ τὸ νόμο γιὰ τὴν ἐκδοση τῶν ἀδειῶν λειτουργίας τῶν νυκτερινῶν κέντρων καὶ τῶν μπάρ.

Καὶ ὅλα αὐτὰ ἰδιαίτερα τώρα τὸ καλοκαίρι ποὺ οἱ κάτοικοι τῶν περιοχῶν ὅπου λειτουργοῦν νυκτερινὰ κέντρα καὶ μπάρ θὰ ξενυχτοῦν ἀκούσια, ἂν δὲν ληφθοῦν ἐγκαίρως μέτρα περιορισμοῦ τῆς ἠχορυσίας.

Ἐν τῷ μεταξύ μέτρα γιὰ τὰ τζέτ σκὶ ἀναμένεται νὰ ἀνακοινωθοῦν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, τὰ ὁποῖα θὰ περιλαμβάνονται στὸν Κανονισμὸ Λιμένος. Τὰ μέτρα σύμφωνα μὲ πληροφορίες δὲν θὰ διαφέρουν καὶ πολὺ ἀπὸ τὰ ἰσχύοντα, ὡστόσο σχεδιάζεται ἡ ἐπέκταση τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν τζέτ σκὶ καὶ τὸν μῆνα Ἰούνιο κατὰ τὶς μεσημβρινὲς ὥρες. Μετὰ τὰ σοβαρὰ ἀτυχήματα, τὸ ὑπουργεῖο Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας προώθησε σειρὰ μέτρων γιὰ νὰ περιορίσει τὴν ἀνεξέλεγκτη κίνηση τῶν ταχυπλῶν σκαφῶν κοντὰ σὲ χώρους λουομένων. Ἔτσι ἀπαγόρευσε τὴν ἐκκίνηση τῶν τζέτ σκὶ ἀπὸ τὶς ἀκτὲς καὶ ἐπέβαλε νὰ γίνεται ἀπὸ πλωτὲς ἐξέδρες ποὺ θὰ βρίσκονται σὲ μεγάλη ἀπόσταση ἀπὸ τὴν ἀκτῆ. Ἐπίσης ἀπαγόρευσε τὴν κυκλοφορία σὲ ὄλους τοὺς τύπους τῶν θαλασσίων μοτοποδηλάτων τοὺς μῆνες Ἰούλιο καὶ Αὐγουστο κατὰ τὶς μεσημβρινὲς ὥρες. Τὰ μέτρα ὁμως ἀτόνισαν. Σήμερα τὰ πρόστιμα γιὰ τὶς παραβάσεις

κυμαίνονται ἀπὸ 100.000 ἕως 500.000 δραχμές, ἐνῶ σὲ περιπτώσεις ὅπου μπορεῖ νὰ ὑπάρξει τραυματισμὸς κολυμβητῆ φτάνουν ὡς καὶ τὰ πέντε ἑκατομμύρια δραχμές.

Μὲ σοφία ἀπὸ τὴ Σόφια

Γιὰ ἐπικίνδυνη διατάραξη τῆς εἰρήνης στὸ Αἰγαῖο καὶ σὲ ἄλλες περιοχὲς καταγγέλλεται ἡ Τουρκία, σὲ ὁμόφωνο ψήφισμα τῆς Γ' Εὐρωπαϊκῆς Διακοινοβουλευτικῆς Συνελεύσεως τῆς Ὁρθοδοξίας ποὺ πραγματοποιήθηκε 7-10 Ἰουνίου στὴ Σόφια τῆς Βουλγαρίας. Στὸ ψήφισμα ἀναφέρεται μεταξὺ ἄλλων ὅτι οἱ προκλήσεις συνεχίζονται, αὐξάνοντας τὸν κίνδυνο κλιμακώσεως τῆς ἐντάσεως στὸ Αἰγαῖο, ἐνῶ ἀπευθύνεται ἐκκλήση στοὺς εὐρωπαϊκοὺς καὶ διεθνεῖς ὀργανισμοὺς γιὰ παρέμβαση πρὸς τὴν Τουρκία γιὰ τὴν ἀποφυγὴ ἐνεργειῶν ποὺ δὲν βοηθοῦν τὴν εἰρήνη, τὴ συνύπαρξη καὶ τὴ φιλία μεταξὺ τῶν λαῶν.

Στὴν συνέλευση ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς ἔλαβαν μέρος οἱ βουλευτὲς κ.κ. Παπαθεμελλῆς, Παπαναγιώτου, Παπαστρατής, Βυζοβίτης, Κασσαρός, Κοραχάης καὶ Στεφανόπουλος. Τὴν προεδρία τῆς συνελεύσεως εἶχε ἡ Ρωσία.

Τέρμα στὶς ὑποχωρήσεις

Τὰ ἐλληνικὰ σύνορα στὸ Αἰγαῖο εἶναι ἀδιαπραγμάτευτα καὶ τὸ δικαίωμα τῆς χώρας μας νὰ ἐπεκτείνει τὴν αἰγιαλίτιδα ζώνη στὰ 12 μίλια εἶναι αὐτονόητο, σύμφωνα μὲ τὸ ἰσχύον δίκαιο τῆς θαλάσσης. Αὐτὸ τονίζεται μεταξὺ ἄλλων σὲ ψήφισμα τῶν Πρωτοβαθμίων Παννησιωτικῶν καὶ Δευτεροβαθμίων Συλλογικῶν Ὁργανώσεων τῶν Αἰγαιοπελαγιτῶν Ἀττικῆς μὲ ἀφορμὴ τὴ συνεχῆ τουρκικὴ πρόκληση στὸ Αἰγαῖο.

Οἱ Αἰγαιοπελαγιτὲς διαμαρτύρονται ἔντονα γιὰ τὴν ἀπαθὴ στάση τῆς διεθνούς κοινότητος καὶ τῶν Εὐρωπαϊῶν ἐταίρων μας καὶ ἀπαιτοῦν τὴ διεκδίκηση ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐφαρμογῆς τοῦ προβλεπομένου ἀπὸ τὴ Συνθήκη τῆς Λωζάνης 1923 αὐτοδιοικητικοῦ καθεστώτος σὲ Ἰμβρο καὶ Τένεδο.

Ἀξιῶνουν δὲ ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ Κυβέρνηση νὰ ἐμμένει στὸ «βέτο» γιὰ τὴ μὴ χρηματοδότηση τοῦ Τουρκίας ἀπὸ τὴν Κοινότητα, ὅσο παραβιάζει τοὺς διεθνεῖς κανόνες καὶ δὲν σέβεται τὴν εἰρήνη.

Μ. Μελ.